

BUDAPESTI WAGNER-NAPOK HETEDSZER

ÚJ KATEGÓRIÁKBAN
AZ ELŐADÓ-MŰVÉSZETI SZERVEZETEK

35 ÉVE FÜGGETLEN INTÉZMÉNY
A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Foto: Péter Zsuzsa - Műpa

Akiket ritkán említenek meg az előadók között: a Wagner-napok állandó főszereplője a Rádiózenekar

4

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

MŰPA

„Egyben nem szabad megalkudnunk, s az a minőség”

Ettől az évtől kezdődően a Művészetek Palotájában is évadtervet készítenek, és számos újdonsággal várják a közönséget. Csonka András, a Műpa produkciós vezérigazgató-helyettese szerint nagyon fontos a tematikus tervezés, akárcsak az, hogy a kortárs zenét jobban megszerettség a publikummal. Elképzeléseik szerint évente rezidens zenekarok, művészek színesítik majd a kínálatot, s a Szimfonikus felfedezések sorozata is megújult formában kerül színre. *(Réfi Zsuzsanna)*

6

ÚJ KATEGÓRIÁK

Nemzetitől a pályázatiig

Az előadó-művészeti törvény változása többek között azzal is járt, hogy a zenekarokat az eddigi első és második kategória helyett nemzeti, kiemelt, valamint pályázati kategóriákba sorolják, s már ez alapján kapják meg a következő esztendőben az állami támogatást. A minősítésről a Zeneművészeti Bizottság készített javaslatot a miniszter számára. A besorolások szempontjairól, a minőség kérdéséről, a vitás helyzetekről a bizottság elnöke, Devich János számolt be. *(Réfi Zsuzsanna)*

9

„A minősítéshez felosztási szabályzat is társul”

A Zeneművészeti Bizottság tagjai által készített javaslatot, amely az együtteseket új felosztás szerint három (nemzeti, kiemelt és pályázati) kategóriába sorolja, a NEÉT, azaz a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács is véleményezte. A szervezet elnöke, Dr. Gyimesi László elmondta, a legtöbb kérdésben egyetértettek a bizottság javaslatával, bár azt sajnálja, hogy még nem lehet tudni, ehhez az új felosztáshoz milyen támogatási összegek társulnak. *(Réfi Zsuzsanna)*

12

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, valamint a Magyar Zenei Tanács közgyűléseiről.

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége közgyűlést tartott, amelyen értékelték az elmúlt időszak eseményeit, a szervezet működését. A tanácskozáson vendégként részt vett Devich János, a Zeneművészeti Bizottság elnöke, valamint dr. Gyimesi László, a Nemzeti Érdekegyeztető Tanács elnöke. Évek óta húzódozó kezdeményezés végére került pont az alapszabály módosítása során: a szövetség tagjai egyhangúlag támogatták, hogy a jövőben kamarazenekarok, kamaraszimfonikus zenekarok, kórusok és félhivatásos komolyzenei együttesek is lehetnek tagjai a szövetségnek, amennyiben műfajonkénti egyesületek-be tömörülnek, jogi státuszt szereznek, és ezen keresztül kéri felvételüket.

14

PRÓBAJÁTÉKOK

15

AZ I. KATEGÓRIÁBA BESOROLT ZENEKAROK 2012. ÉVI KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSI TÁMOGATÁSA

16

NKA

Közel 1300 pályázatról döntött az Előadó-művészeti Kollégium

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) elnöke, L. Simon László kinevezése után, egyik első ténykedéséknél átalakította a szakollégiumi rendszert. Úgy fogalmazott: „a szakbarbárság ellen ható kollégiumi átalakítás jót tesz az egyébként túlzottan széttagolt, csak a saját szakmája érdekeit védő művész-társadalomnak”. (Zenekar 2011. 06) Az előadó-művészet területéről érkező pályázatokat egyetlen kuratórium hatáskörébe rendelte, amelynek vezetője Nagy Viktor lett. Riportunkkal arra keressük a választ, hogy milyen munkamódszerrel és milyen preferenciák mentén hozta meg döntéseit a vegyes kuratórium. *(Werner Judit)*

17

GYŐR

„Arra vagyok kíváncsi, mit tudunk kezdeni ezzel a kategóriával”

Növelte nézőszámát a Győri Filharmonikus Zenekar, olyannyira, hogy egy újabb bérletet is elindítanak a következő évadban. A sorozat Sándor János nevét viseli, nagy iránta az érdeklődés, akárcsak a többi bérlet iránt. Az együttes ismét különleges koncertekkel várja az érdeklődőket, és bíznak abban, hogy rendhagyó programjaikkal még több embert tudnak megnyerni a zenének. Fülke Géza úgy véli, igazgató terveiből számosat megvalósított az elmúlt négy esztendőben, de rengeteg elképzelése van még a folytatáshoz is. *(Réfi Zsuzsanna)*

20

SZOMBATHELY

Évfordulót ünnepel a zenekar

35 éve független intézmény a Savaria Szimfonikus Zenekar. Tavaly olyan sikerrel játszották az Iseumban A varázsfüvölát, hogy Mérei Tamás úgy döntött, az idei nyáron már közel egyhónapos programsorozatot indítanak, három produkcióval és egy világsztár hangversenyével. Az Iseumi Szabadtéri Játékokon a Figaro házassága, a Turandot és az Evita kerül színre július végétől, emellett egy rangos énekesnek tapsolhat a közönség. A születésnapot ünneplő társulatnál azért a jövővel kapcsolatban akadnak még jócskán kérdések, ezért Mérei Tamás igazgató elsősorban nyugalmában szeretné ezt az évadot eltölteni, emellett bízik abban, hogy ismétlőkonzerteket tartanak Burgenlandban. *(Réfi Zsuzsanna)*

23

SZAKSZERVEZET

„Az utolsó utáni pillanatig küzdünk”

Jelentős létszámleépítés zajlott tavasszal a Magyar Állami Operaházban, hiszen április elsejéig elvileg 217 közalkalmazottól kellett megválnia a dalszínháznak. Ez ellen a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete állásfoglalásban tiltakozott. A szervezet főtákará, Dr. Gyimesi László komoly gondnak tartja, hogy egy egész tár, az összes magánénekes státusza megszűnt az Ybl-palotában, úgy véli, így nehezen pótolható értéket veszít el a dalszínház. Hozzátette azt is, csak a csatában szenvedtek vereséget, a háborúban nem, és minden egyes emberért az utolsó lehetőségig küzdeni fognak. *(Réfi Zsuzsanna)*

24

KRITIKA

Hangversenykritika

Kritika a Nemzeti Filharmonikusok, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Zuglói Filharmonia Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Győri Filharmonikus Zenekar hangversenyeiről és a Budapesti Wagner-napokon műsorra tűzött Tannhäuser-előadásról. *(Csengery Kristóf, Fittler Katalin)*

25

Könyv

Johann Joachim Quantz: Fuvolaiskola

Az Argumentum Kiadó igazgatója örömmel tudatta, hogy számára meglepő módon őriasmi kereslet mutatkozott a könyv iránt, úgyhogy a közeljövőben utányomásra kerül sor. Minden bizonnyal része van ebben az érdeklődésben annak is, hogy időközben megjelent magyarul Leopold Mozart Hegedűiskolája, tehát a kiadvány-típus (ha szabad íly módon vulgarizálni a 18. század első felének meghatározó jelentőségű, enciklopédikus jellegű kiadványait) nem ismeretlen a hazai muzsikusközösségben. *(Fittler Katalin)*

31

ZENETÖRTÉNET

Flesch iskola – 2. rész

Ginette Neveu családjának tagjai aktívan muzsikáltak már generációk óta. Édesapja amatőr hegedűs, édesanyja hegedűtanár volt. Ginette már kisgyermek korában elsősre visszaénekelte, amit hallott. Később kapott egy negyedes hegedűt, és édesanyja kezdte tanítani. Mivel gyorsan fejlődött, beadták az École Supérieur de Musique zeneiskolába, Line Talluelhez, abban a reményben, hogy hamarosan a párizsi konzervatóriumban folytathatja tanulmányait... *(Közreadja: Rakos Miklós)*

33

MŰHELY

KÖZÖNSÉGUTÁNPÓTLÁS

„Hogy ragyogni kezdjenek a szemek”

A zuglói Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolába és Alapfokú Művészetoktatási Intézménybe évről évre rengetegen jelentkeznek, még a városlistán is száznál több név van. Az igazgató-karmester Záborszky Kálmán számára azonban nemcsak az a fontos, hogy muzikusokat neveljen, ugyanilyen lényegesnek tartja a közönségteremtést. Ezért kezdett bele 15 évvel ezelőtt a Pastorale-sorozatba, amelynek a másfél évtizede alatt több mint ötvétezer hallgatója volt. *(Réfi Zsuzsanna)*

38

HANGSZERVILÁG

Magyar hangszer a tokiói brácsaverseny díjai között

A 2. Tokiói nemzetközi Brácsaverseny győztesének jutalma Blaszaer Róbert mesterhangszere volt, melyet a kínai Wenting Kang vehetett át. A rangos versenyen a harmadik helyezett japán Kimi Makino és a különdíjas svájci Andrea Burger is Blaszaer-brácsán játszott. Az eseményt nem kizárólag csak a saját, hanem az egész magyar hegedűkészítő szakma sikerének könyveli el a hangszerkészítő. *(Werner Judit)*

41

Elfogadta az Országgyűlés a Nemzeti Kulturális Alapról (NKA) szóló törvény módosítását, mely szerint az NKA elnöke az emberi erőforrások minisztere.

A kultúráért felelős államtitkári posztot június 18-tól betöltő **L. Simon László**, al-elnökként a korábbi hatás-

körrel fogja irányítani az alapot. Az NKA-t úgy kívánják átalakítani, hogy az ne legyen kormányfüggő, és az Alap stabilan, pénzügyileg függetlenül végezhesse a munkáját. Az L.Simon László nevéhez köthető törvénymódosításnak köszönhetően az NKA költségvetésének maradványösszegei nem vonhatók el.

Az MTI-nek adott interjújában elmondta: *„Nebéz helyzetben van a magyar kultúra, amelyet a forráshiány jellemez. Pénzügyileg nehez lesz javítani a pozícióinkon, de azt is megpróbáljuk. Az államtitkárság költségvetése várhatóan 10 százalékkal növekszik”*

Legsürgősebb feladatainak tekinti az NKA törvény elfogadását és a miniszteri szervezeti struktúra átszervezését. Egyértelművé kívánja tenni a döntési kompetenciákat, és ütőképes, korszerű, gyors reagálású főosztályi szerkezetet akar létrehozni, ha a köz-igazgatás ezt megengedi. Véleménye szerint az államtitkárság, a kulturális terület súlyát mindenképpen növelni kell.

A politikus a VIII. Magyar Táncfesztivál nyitó gálaestjén rámutatott, a kormány kultúrpolitikáját – miként a táncművészetet – három pillérré kell építeni: egyrészt a tradíció tiszteletére, másrészt a felkészültségre és az alázatra, harmadrészt pedig a nyitottságra, az európaiságra, a progresszivitásra.

L. Simon László a külföldi magyar kulturális intézeteket összefogó Balassi Intézetet (BI) a kultúráért felelős minisztérium keretein belül látná szívesen, ezzel kapcsolatban meg kell kezdeni a tárgyalásokat a BI-t jelenleg felügyelő közigazgatási tárccal.

Terveiről szólva elárulta, a jövőben például az állam által alapított művészeti díjakra is lehet majd pénzt fordítani az NKA forrásai- ból, így a miniszteri középdíjakkal járó pénzjutalom két évtized óta végre emelkedhet.

A jövő évi költségvetés tervezete a Nemzeti Kulturális Alap 10,7 milliárd forintos támogatásával számol: ebből 10 milliárd az ötös lottó játékadójának 90 százaléka- ból származna. A kulturális adóból 50, a szerzői jogi törvény alapján a közös jogkezelő szervezetek befizetéseiből 400 millió forint érkezik be az alaphoz, amelynek működési kiadásaira 2013- ban 907 millió forintot szánnak.

SZŐCS GÉZA kultúráért felelős államtitkár felmentését kérte az emberi erőforrások miniszterétől. Szőcs szerint az államtitkárság tisztességes munkát végzett. Kiemelte az 1956-os intézet, a Concerto Budapest, egy Stradivari hegedű és a Liszt Ferenc repülőtérről kapcsán kifejtett tevékenységét. Lemondása okaként azonban nem említette, hogy kellő érdek- vényesítés nélkül az elmúlt két év alatt a kultúra területéről vonták el a legnagyobb ösz- szegeket, nem folytatott párbeszédet a szakmai szervezetekkel és tevékenységét kevesen jellemezték pozitívnak.

ÚJ ELNÖK A MAGYAR ZENEI TANÁCS ÉLÉN. Zimányi Zsófia kulturális menedzsert, a Budapesti Fesztiválközpont, a Thália Színház volt igazgatóját választották meg a Magyar Zenei Tanács(MZT) elnökévé a leköszönő Victor Máté helyére a testület közgyűlésén.

A MISKOLCI OPERAFESTIVÁL látványos nyitóparádéval, jelmezes zenés felvonulással kezdődött. A Bartók+Puccini rendezvény számos színházi, közterületi produkcióval júni- us 17-ig várta nem csak az opera szerelmeseit a borsodi megyeszékhelyen. Az idei opera- fesztivál – amelynek új vezetője Kesselyák Gergely – szerényebb lett, megnevezéséből a nemzetközi is kikerült, a rendezvény pénzügyi támogatásának csökkenése miatt a Ko- lozsvári Magyar Opera Triptichon-előadásának lemondására is rákényszerültek a szervezők. Az eseményen Puccini életéről és munkásságáról tartottak előadást, a Miskol- ci Nemzeti Színházban pedig a fesztivál névadójának, Bartók Bélának a remekei – A fából faragott királyfi, A kékszakállú herceg vára és A csodálatos mandarin – kerültek színre.

FELÚJÍTJÁK A BARTÓK-KONZERVATÓRIUM FERENCSEK-TERMÉT. A budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola hangversenytérmet újítja fel jótékonysági programja keretében az egyik barkácsáruház-lánc. Pályázatot hirdettek, amelyre 32 pá- lyázat érkezett, és több mint tízezer szavaztak kedvenc intézményükre. Május végén tet- te közzé felhívását a Praktiker a honlapján és Facebook közösségi oldalán, amely szerint félmillió forint értékű felújítást biztosít egy oktatási-nevelési alapítványnak. A támogatás magában foglalja a teljes körű tervezést és kivitelezést is

ÜNNEPI ÉVADRA készül a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara. Megalakításának 160. évfordulóját ünnepli a 2012–13-as koncertévad programjával az Erkel Ferenc alapí- totta Budapesti Filharmónia Társaság Zenekara(BFTZ). Az évforduló nem egészen kerek, de a társulat számára rendkívül fontos – hangoztatta Győriványi Ráth György elnök- kar- nagy a sajtótájékoztatón, emlékeztetve a 80. évfordulóra, amikor a nagy triász: Kodály, Bartók és Dohnányi művei csendültek fel. Azóta még 80 éve telt el, és az együttes szeret- né történetének legjobb hagyományait feleleveníteni...

ERDÉLYBEN tartott koncertsorozatot június 17. és 23. között a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Kovács Géza, a zenekar főigazgatója egy kolozsvári sajtótájékoztatón elmondta: váratlanul alakult úgy, hogy egy kedvezőtlenül szerveződő kínai turné helyett az idei megemelt költségvetésből határon túli magyar közösségek által lakott városokba koncert- sorozatra indulhattak.

MEGJELENT A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR ÚJ CD-JE, amelyre Mariusz Smolij len- gyel karmester vezényletével Zádor Jenő művei kerültek. Az Amerikában sikeres magyar komponista méltatlanul kevésbé ismert szülőhazájában.

MONGOL ÉS AMERIKAI ÉNEKESEK nyerték az Operalia 2012 énekversenyt. Opera kategóriában egy mongol baritonnak és egy amerikai kontratenornak, zarzuela kategóriá- ban pedig egy amerikai szopránnak ítelték oda az első díjat az Operalia 2012 énekverse- nyen, amelyet Pekingben rendeztek. Idén a kínai főváros Nemzeti Előadó-művészeti Köz- pontja (NCPA) adott otthont a világhírű tenor és karmester, Plácido Domingo nemzetközi énekversenyének, amelyre több százan jelentkeztek a világ minden tájáról.

NEM ADOTT KI ELSŐ DÍJAT a zsűri az első budapesti Végh Sándor-versenyen. A versenyt a száz éve született világhírű hegedűművész és karmester, Végh Sándor emlékére hirdették meg. A megosztott második díjat a brit Benyounes Quartet és a magyar Kelemen Kvartettnek ítelték.

HARMADSZOR RENDEZTÉK MEG KAPOSVÁRON A KAMARAZENEI FESZTIVÁLT. A szervezők szándéka szerint minőségi esemény marad a Kaposvári Kamarazenei Fesztivál. Az idén mindössze egy hetesre tervezett esemény rövidebb, mint a tavalyi 9 napos, amely mind a művészek, mind pedig a közönség számára egyaránt túlságosan megterhelő volt. A visszatérő előadók között volt többek között José Gallardo zongoraművész, Alina Ibragimova hegedűművész és Nicolas Altstaedt csellista.

A GONDOKKAL KÜZDŐ MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK problémáiról cikkezett az írott magyar sajtó. Márciusban a Magyar Narancsban látott napvilágot „Ki tudja meddig húzható” címmel egy összeállítás, áprilisban a Népszava adott hírt „Ki tudja meddig húzható” címmel a Magyar Rádió zenei együtteseinek megoldatlan problémáiról, június elején pedig a Magyar Hírlap és a Népszabadság közölt egész oldalas cikkeket a magyar szimfonikus zenekarok helyzetéről. A finanszírozás mellett kiemelt téma az évek óta növekvő problémahalmaz a Magyar Rádió zenei együtteseinek megoldatlan helyzete miatt.

KÖZÖS PROGRAMOT SZERVEZ A WAGNER-ÉVFORDULÓRA LIPCSE ÉS BAYREUTH. Lipcsetől Bayreuthig címmel új honlap készült el, amelyen a Richard Wagner születésének 200. évfordulójára tervezett eseményekről lehet tájékozódni. A két város között megállapodás is létrejött: a korai művek – amelyek a bayreuthi Zöld Dombon sosem kerülnek színre – egyrészt Lipcsében, a zeneszerző szülővárosában, másrészt a bayreuthi több funkciójú Oberfrankenhallban láthatók.

BLASZAUER RÓBERT brácsáját vehette át külön jutalomként a második Tokiói Nemzetközi Brácsaverseny győztese, a kínai Ven Ting-kang (Wenting Kang). A versenyen a harmadik helyezett japán Makino Kimi és a különdíjas svájci Andrea Burger is Blaszauber-brácsával ért el jó eredményt. A győztes Ven Ting-kang a Bostoni New England Conservatory hallgatója, és a Magyarországon is ismert világhírű brácsaművész, Kim Kashkashian tanítványa.

WAGNER-MŰ rendezőjeként a Budapesti Wagner-napokon, a Művészetek Palotájában debütált Matthias Oldag rendező, a tübingiai Gerai Operaház volt intendánsa. Az ő elképzelései alapján mutatják be a zeneszerző korai operáját, a Tannhäusert.

AUER LIPÓT hegedűművész tiszteletére nemzetközi hegedűkészítő találkozóznak és hangszerkiállításnak adott otthont a veszprémi Szaléziánium. A kiállításon nemcsak hegedűket állítanak ki, hanem fúvós, népi hangszereket is, valamint működő, miniatűr hangszereket, amelyeket hobbiból készítettek a mesterek; a tárlaton bemutatnak értékes, ritka hegedűket is.

AZ IDÉN X. ALKALOMMAL rendezték meg a kőbányai Merkapto Sportközpontban az évek óta népszerű, és nagy látogatottságnak örvendő Budapesti Nagy Sportágválasztót. Ezzel egy időben és helyszínen indították útjára az I. Budapesti Nagy Hangszerválasztót. Az eseményen a Nemzeti Filharmonikusok lehetőséget adtak a gyerekeknek megtapasztalni a klasszikus zene élményét.

ELKÉSZÜLT A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR 2012/2013-AS MŰSORA. Az elmúlt évekhez képest jelentős előrelépésnek tekinthető, hogy a következő évadban – az eddigi négy helyett – már öt bérletsorozattal várjuk közönségünket. A bérletkínálat növelését a bérletvásárlók számának folyamatos emelkedése tette szükségessé. Az új bérletsorozat az együttes két éve elhunyt alapító karnagyának, Sándor Jánosnak a nevét viseli. Sándor János 14 éven át irányította a társulatot, elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy ma hazánk magasan jegyzett együtteseinek között említik a győri zenekart.

ISMÉT NEMZETKÖZI KARMESTERVERSENYT HIRDET Siófokkal és Budapesttel együttműködésben, Kálmán Imre születésének 130. évfordulója alkalmából a Budapesti Operettszínház. A Lehár Ferenc Nemzetközi Operett Énekverseny és a Lévy Szilveszter Nemzetközi Musical Énekverseny után az Aranypálca elnevezésű nemzetközi operett-musical karmesterversenyre nevezhetnek az 1973. január 1. után született dirigensek.

KOCSIS ZOLTÁN zongoraművész, karmester születésnapján ismét hangversenyt adott a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat javára. A kétszeres Kossuth-díjas és e napon Corvin-lánccal elismert muzsikust a koncert után Áder János köztársasági elnök köszöntötte. Kocsis Zoltánt köszöntötte 60. születésnapja alkalmából a Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) című német konzervatív lap is. A szerző, Gerhard Rohde írása bevezetőjében kiemelte: amikor a művész a hatvanas évek végén befejezte tanulmányait, már „sejteni lehetett, hogy mi következik: egy bámulatba ejtő, világraszóló karrier”. Kocsis Zoltán „temérdek” koncerttermet „hódította meg”, korai sikereinek csúcspontja pedig az volt, amikor 1977-ben Szvjatoszlav Richter meghívta franciaországi fesztiváljára, amelyen a két zongorista együtt is fellépett.

UTCAI KONCERTTEL TILTAKOZOTT anyagi ellehetetlenülése ellen a Varsói Kamaraopera (Warszawska Opera Kameralna – WOK) keddén: a kulturális és nemzeti örökségi minisztérium székháza előtt 130 művész adta elő Wolfgang Amadeus Mozart Requiemjét.

OLGA NEUWIRTH The Outcast (A kitaszított) címmel komponált multimédia operát Herman Melville novellái alapján; a 19. századi amerikai író a Moby Dick című művéből készült film tette világszerte közzismertté. Az operát a Mannheimi Nemzeti Színház operatársulata mutatta be.

EURÓPAI UNIÓS TÁRSSZERVEZETEKEL, zeneszerzőkkel való együttműködést kezdeményezett a Magyar Zeneszerzők Egyesülete, amelynek közgyűlésén három évre ismét Hollós Mátét választották meg elnöknek. A kooperációban első körben 16 ország jelezte részvételét, amelynek lényege a művek cseréje. Minden ország ajánl a többieknek a kortárs alkotók munkáiból, és mindenki „importál” a többiek kínálatából.

ELHUNYT DIETRICH FISCHER-DIESKAU. Az énekes tíz nappal 87. születésnapja előtt a bajorországi Berg bei Starnbergben hunyt el. Őt neveztek „a 20. század hangjának, a balzsamos-bársonyos baritonnak, a legnagyobb élő dalelőadónak”. A művész kétszer is koncertezett Budapesten, 1973-ban Szvjatoszlav Richterrel Wolf-dalokat adtak elő. A Bajor Állami Opera mélyen gyászolja egyik legfontosabb művészt – hangsúlyozta Nikolaus Bachler intendáns a ház honlapján megjelentetett gyászírásban. Fischer-Dieskaud öt évtizeden át kötötte szoros kapcsolat a müncheni dalszínházhoz. 1952-ben Richard Strauss Saloméjában Jochanan szerepében nyerte el a közönség tiszteletét és szeretetét, aminek jeleként 1959-ben kamaranékesi címmel ismerték el. 1979-ben itt énekelte el Aribert Reimann Lear királyának címszerepét. „A mai daléneklés stílusa, a szövegértelmezés korszerűsége elképzelhetetlen lenne Fischer-Dieskau példája és tanítása nélkül” – olvasható a müncheni operaház honlapján.

VITA LONDONBAN: használ-e az operának az élő mozis közvetítés? Az élő mozis közvetítés hasznára van az operának – szögezték le brit művészeti szervezetek, vitába szállva az Angol Nemzeti Opera művészeti igazgatójával, John Berryvel, aki a napokban azt állította, hogy az élő közvetítés csak „figyelemelterelés”, és nem teremt új közönséget az operának.

A NEW YORK-I METROPOLITAN OPERA élő közvetítései után különleges válogatásokkal folytatódnak a vetítések az Uránia Nemzeti Filmszínházban. Júniustól októberig az elmúlt évek legsikeresebb MET-előadásai közül egy sorozat várja az operabarátokat Ismét látható az új felfogásban, high-tech díszletekkel színre vitt teljes Ring-ciklus. Richard Wagner Ring-ciklusának HD közvetítései eddig csak egyszer, az élő adás során láthatta a közönség, de az Urániában májusban újra lehetőség van a teljes sorozat megtekintésére.

ÖTEZER ember előtt énekelt Monserrat Caballé világhírű szoprán a barcelonai Sagrada Família-templomban. A katalán városban tartották a Pogányok udvara elnevezésű eszmecsere, amelyen 35 értelmiségi vitatta meg a katolikus egyház szervezésében a művészet, a szépség és a transzcendencia kérdéseit. A világhírű operaénekes a tanácskozás záróeseményeként lépett fel a Szent Család-templomban.

A BUDAVÁRI ÖNKORMÁNYZAT 2000 óta évről évre megemlékezik arról, hogy 1800. május 7-én Beethoven a budai Várban lépett fel. A korábban egynapos visszatekintés idén öt napos koncertsorozattá bővült.

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ rendkívüli támogatására 1,4 milliárd forint átcsoportosítását rendelte el a kormány. A dalszínháznak december 15-ig kell elszámolnia az összeggel. A pénz kisebb része költhető bérekre, további 841 millió forint fordítható a beszerzésekre, 112 millió forint jut kisebb felújításokra.

Nemzetközi szolidaritási felhívás,

ZENÉSZEK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGE
(International Federation Of Musicians)

John Smith, elnök – Benoît Machuel, főtitkár

**TISZTESSÉGES BÁNÁSMÓDOT A HANGSZERŰKKEL REPÜLŐGÉPEN
UTAZÓ ZENÉSZEKNEK!**

CSATLAKOZZON A PETÍCIÓHOZ MOST!

Petíció Siim Kallas úrhoz, az Európai Bizottság közlekedéspolitikai biztosához

Tisztelt Kollégáink!

A Zenészek Nemzetközi Szövetsége petíciót kíván benyújtani Siim Kallashoz, az Európai Bizottság tagjához, melyben arra fogjuk kérni a biztos urat, hogy a légi járatok utasainak jogairól szóló – jelenleg módosítás alatt álló – 261/2004/EK rendelet felülvizsgálata során vegye figyelembe a zenészek igényeit.

A petíciónkhoz két és fél nap alatt már hatezren csatlakoztak!

A légitársaságok kiszámíthatatlan és gyakran tisztességtelen módon bánnak a munkájuk miatt az utazáshoz repülőgépet igénybe vevő és a hangszerekkel együtt utazni kívánó hivatásos zenészekkel, ugyanis ha egy zenésznek nem engedi meg a légitársaság azt, hogy az utastérbe magával vihesse a hangszerét, ez általában azt eredményezi, hogy a zenész nem hajlandó utazni sem, így munkalehetőségtől eshet el.

A probléma nem kizárólag az uniós illetőségű előadókat érinti, hanem azokat az Európai Uniótól kívüli zenészeket is, akiknek a járata egy európai légikikötőből indul, vagy akik egy uniós légitársaság járatával utaznak az Európai Unió területéről kívülről.

A fentiekre tekintettel arra kérjük Önöket, hogy

- írják alá az online petíciót, és
- minél több ismerőssel osszák meg a fentieket,
- a fenti, kattintással vezérelhető ikont helyezték el a szervezetük honlapján, lehetőleg annak nyitó oldalán. Ezt a következő kód alkalmazásával tehetik meg:

Szolidáris üdvözléssel:

A Zenészek Nemzetközi Szövetségének titkársága
International Federation of Musicians
21 bis, rue Victor Massé F-75009 Párizs
Tel: +33 (0) 145 263 123
Fax: +33 (0) 176 701 418
E-mail: office@fim-musicians.com
http://www.fim-musicians.com

A fenti link elérhető a Zenekar honlapján (www.zene-kar.hu)

PÁLYÁZATOK:

**HONORATUS KODÁLY ZOLTÁN –
NEMZETISÉGI ÖSSZMŰVÉSZETI FESZTIVÁL**

Pályázatot hirdetnek a 2012. november 10-én Kodály Zoltán születésének 130. évfordulója alkalmából Honoratus Kodály Zoltán címmel megrendezendő Nemzetiségi Összművészeti Fesztiválon való részvételre. A pályázatra olyan képző-, vizuális és akusztikus művészeti alkotásokat várnak, amelyeket Kodály munkássága inspirált. A fesztiválon két fő kategóriában lehet részt venni: alkotó-művészet (irodalom, zeneszerzés, film- és fotóművészet, szobrászat, festészet, kerámia, grafika, gyöngy-ékszer, himzés, tűzzománc, egyéb); valamint előadó-művészet (népdal, kórusmű, néptánc, hangszeres zene).

Jelentkezési határidő:

2012. augusztus 31.

Bővebb információ:

E: info@ujbudakulti.hu | ujbudakulti.hu

T: (06 1) 279-3600

**NÉMET ÖSZTÖNDÍJ
ELŐADÓMŰVÉSZEKNEK**

A németországi Schloss Bröllin Egyesület alkotóházi ösztöndíjat hirdet professzionális előadó-művészeti csoportoknak. Az ösztöndíj a 2013 áprilisa és novembere közötti időszakra szól, legfeljebb háromhetes időtartamra. Az alkotóházi ösztöndíjra színházi, táncos és más előadó-művészeti csoportok pályázhatnak.

Pályázati határidő: 2012. július 10.

Bővebb információ:

Schloss Bröllin; Bröllin 3, 17309
Fahrenwalde, Germany

E: residenz@broellin.de | www.broellin.de
T: +49 039-747-5650-21

„Egyben nem szabad megalkudnunk, s az a minőség”

Csonka András évadtervezésről, kortárs zenéről, szimfonikus sorozatokról, Wagner-napokról

Ettől az évtől kezdődően a Művészetek Palotájában is évadtervet készítenek, és számos újdonsággal várják a közönséget. Csonka András, a Műpa produkciós vezérigazgató-helyettese szerint nagyon fontos a tematikus tervezés, akárcsak az, hogy a kortárs zenét jobban megszerettessék a publikummal. Elképzeléseik szerint évente rezidens zenekarok, művészek színesítik majd a kínálatot, s a Szimfonikus felfedezések sorozata is megújult formában kerül színre. A Budapesti Wagner-napok pedig 2014-ben is folytatódhatnak, a kérdés csak az, hogy születik-e új Ring. Csonka András úgy gondolja, ha a komolyzene műfaja tovább akar élni, akkor tudomásul kell venni a megváltozott igényeket.

I Az eddigi műsorszerkesztéshez képest a legnagyobb változást az jelenti, hogy ettől az esztendőől kezdve már nem évre, hanem szezonra tervez a Műpa is, akárcsak a színházak, együttesek. Miért döntöttek emellett a megoldás mellett?

– Régóta gondolkodtunk azon, hogy át kellene állni az évadtervezésre, ennek az egyik oka az, hogy a komolyzenei és az operai világ is szezonban gondolkodik. A művészek, együttesek évadban tervezik meg az életüket. Nekünk azért kellett évben tervezni, mert esztendőre vonatkozóan kaptuk meg a támogatást. Szezonra tervezni nagyobb kockázatot jelent, mert annak bizonyos időszakára még nincs egészen bizonyosan forrásunk.

I A Művészetek Palotája volt az első olyan intézmény, amely több évre előre már tudta, milyen büdzséből gazdálkodhat...

– Kiss Imre annak idején nagyon jó taktikával elérte, hogy megkaptuk a több évre előre szóló kötelezettségvállalás lehetőségét. Ezzel most is rendelkezünk, de azt, hogy pontosan mennyi pénzzel gazdálkodhatunk egy adott pénzügyi évben, nem tudjuk több évre előre. Ennek ellenére tervezni kell, a komolyzenében ugyanis akkor vesznek komolyan egy intézményt, ha több évre tervez előre, és jelen van az ötleteivel. Számunkra is könnyebbé teszi a tervezést az évados gondolkodás, hiszen így olyan bérleteket, sorozatokat is össze tudunk állítani, amelyek az egész szezonon végigvonnak. Ha naptári évben tervezünk, akkor a sorozatokat a hosszú nyári szünet kettészakítja. Az nem az igazi, ha tavasszal elindul valami, és csak össze folytatjuk... Az egy szezonon átívelő programsorozat sokkal több lehetőséget kínál, ráadásul könnyebben hirdethető is. Korábban, amikor csak fél éves programot hirdettünk meg, már a programfüzet megjelenésekor is készen voltunk a szezon második felének komolyzenei programjával. Az egész szezon meghirdetésével most hosszabb ideig vannak forgalomban a jegyeink és bérleteink.

I Nem jelentett ez az átállás problémákat?

– Nem, hiszen mindig hosszabb távra terveztünk. A korábbiakhoz képest annyi a változás, hogy még korábban kell a szerződéseket megkötönnünk, ez azonban komolyzenei téren nem okoz nehézséget. A nagyobb gondot a többi műfaj jelentette, mert ott sosem tudtunk kellően hosszú távra előre tervezni. Ezek a műfajok most más ütemezésben, rövidebb távon kerülnek meghirdetésre, így számos lehetőség nyílik meg a számunkra, hiszen ezen a területen sokkal nagyobb flexibilitásra van szükség.

I A befogadott programok nem is kerültek bele a most megjelent műsorfüzetbe.

– Az egész szezont meghirdető programfüzetben valóban nem szerepelnek, az egy-egy évszakra szóló három havi műsorfüzetünkben viszont változatlanul benne lesznek a befogadott programok. Hozzá kell tenni, hogy a nálunk bérletező zenekarok között vannak olyanok, amelyek ismert gondjaik miatt nem is tudnának az általunk megadott határidőre pontos szezonprogramot megadni.

I A Műpa a népzene népszerűsítéséért is sokat tesz, hiszen most egy fesztiválba is bekapcsolódtak.

– Eddig is jelen volt nálunk ez a műfaj, amikor pl. létre jött a Zeneakadémián a népzenei tanszék, akkor „Tanszékfoglaló” címmel rendeztünk a meghatározó népzenei együttesek közreműködésével hagyományteremtő koncertet, melyet minden évben „A népzene ünnepe” címmel megismétlünk újabb résztvevőkkel. A Vujicsicstól kezdve a Muzsikáson át a Tékáig és a Söndörgőig az összes jelentős népzenei együttes fellépett már nálunk önálló koncerten is és változatlanul tervezünk ilyen programokat. Fontos célkitűzése az intézményünknek, hogy a világzene autentikus irányzatát képviseljük, nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten is. Az említett fesztivál – Értől az óceánig címmel – ugyan nem a mi kezdeményezés-

A Rádió-, és az Operakórus a Tannhäuser előadásán

sünk, de közös célt szolgál, nevezetesen a hazai népzene és az ebből táplálkozó világzenei irányzatok nemzetközi megismertetését, promotálását.

■ Ebben az új struktúrában változik az eddig megszokott, szimfonikus zenei körkép? – Ez a sorozat tavaly óta Szimfonikus felfedezések címmel kerül színre, és teljesen megváltozott a szerkesztési elve. Korábban a zenekaroktól műsorjavaslatot kértünk, és egy öttagú zsűri válogatta ki a programot, amelyben kortárs daraboknak is szerepelnie kellett. Most a Müpa számára fontossá vált, hogy tematizálni tudja a programjait, és akkor tudja ezt megtenni, ha mi határozzuk meg a műsort, mi kérjük fel a felfedezések sorozatban résztvevő zenekarokat, és mi biztosítjuk számukra a szólistát is. Korábban is fontos szempont volt, hogy az együttesek fiatal szólistákat szerepeltessenek, de nem tudtuk elérni, hogy ne mindig a megszokott arcok jelenjenek meg folya-

matosan... Külföldit pedig senki nem hívott, mert nagyobb gázsit kell neki fizetni. A Művészetek Palotája éppen ezért vállalta mindezt át, és a sorozatban vegyesen hívunk hazai és külföldi fiatal szólistákat. Ezáltal sokkal nagyobb mozgásteret nyerünk, sokkal jobban meg tudunk felelni annak a követelménynek, hogy tematikai ívre fűzzük fel a hangversenyeket. Erre a következő, 2013–14-es szezonban további erőfeszítéseket teszünk. Most a Szimfonikus felfedezések sorozata nyolc koncertből áll, négyet ősszel, négyet tavasszal rendezünk, két külön bérletben.

■ A zenekarok ezt a programot előadják a székbélyükön is? Korábban ugyanis többen ezt tették.

– Is-is. Ezek most teljesen Müpa rendezésű hangversenyek lettek, s nem részei az együttesek saját bérleti sorozatának, hanem csak a Müpa-bérletbe tartoznak. Úgy véljük, mindez egy újabb lehetőség a zenekarok-

nak a megmutatkozására. A vidéki együttesek ezt a programot, vagy részleteit egyébként otthon is eljátszhatják. Mi pedig változatlanul számítunk arra, hogy a saját közönségüket is elhozzák a Müpában adott fellépésükre.

■ Említette egy interjúban, hogy ma már koncerttől koncertre meg kell küzdeniük a közönségért, nem az a helyzet, mint korábban, amikor kitaláltak egy jó programot, és már ez elegendő volt ahhoz, hogy tele legyen a hangversenyterem. Arról beszélt, hogy napjainkban ennél több kell...

– Igen, az egyik eszköz a szerkesztés tematizálása, hogy a közönségnek olyan kapcsolódásokat, hasonlóságokat mutassunk fel művek, szerzők, előadók között, amelyekre nem gondolnak, és ezáltal érdekessé tegyük egy sorozat összes hangversenyét, s ennek rendeljük alá a sorrendet és az előadók kiválasztását is.. Ez nagyrészt kommunikációs eszköz, arra apellál, hogyha valaki szereti

egyfajta zenét, akkor a hasonlót is szeretni fogja. Ha úgy tudunk koncerteket egymás mellé helyezni, hogy tematikai ívük legyen, akkor bízni lehet abban, a következőre is jegyet váltanak majd, ha az első elnyerte tetszésüket. Ennek a folyamatnak még az elején vagyunk, még sok idő kell ahhoz, hogy valóban működjön. Jelenleg hatékonyan tematizálni csak a hazai együttesekkel tudunk. Újdonság az évad művésze és az évad zenekara cím. Első alkalommal Kocsis Zoltánt és a Liszt Ferenc Kamarazenekart választottuk, de már azt is tudjuk, kik lesznek a következő szezonban és az utána következőben. A sorozatokkal a fókuszba állíthatunk egy-egy művészt, zenekart, emellett a műsort is tematizálni tudjuk, a közönségnek is jó kapaszkodókat adva, miért érdemes mindezt végighallgatni. E téren szeretnénk egészen messzire jutni, de a külföldi zenekarok esetén a legjobb esetben csupán két-három program javaslatból választhatunk, nehéz rábeszélni őket, hogy olyasmit játszanak, ami nincs a turné programján.

■ *Mindez működbet, csak ahhoz jóval többet kell fizetni...*

– Igen, de ehhez meg kell várni a jobb időket... Tematikus szerkesztési elképzelésünk több szezonra szól, szeretnénk sorozatokat felépíteni neves külföldi együttesekkel és művészekkel is, a programok közösen kialakítva velük. Egyfajta szezononként változó rezidensi címben gondolkozunk, ami az utóbbi időben jellemző gyakorlat a külföldi koncerttermekben is. Az ilyen rezidens zenekarok vagy művészek több koncertet játszanak az évadban, és speciális megállapodást kötnek az adott hangversenyteremmel. Mi is próbálunk ebbe az irányba menni.

■ *Mi az amit még tenni lehet, hogy megteljenek a széksorok?*

– Jó programok, jó előadók – ez jelenti az alapot. Még mindig az a tapasztalatunk, hogy a közönség igényes, s ha jó hangversenyt kap, akkor megveszi a jegyet. A világsztárok eladásával nincs probléma. A gond akkor kezdődik, amikor kicsit vájtfulübbeknek kínálunk programot. Hiába világhírű valaki, ha itthon nem ismerik...

■ *A magyar közönség ebből a szempontból is eléggé konzervatív...*

– A hazai ízlés valóban ilyen. Ha megjelenik a programban Sosztakovics neve, az legalább 150 jegy mínuszt jelent. Ha kortárs szerzők művei szerepelnek a műsorban, nem is mondom, mennyire csökkenti az

érdeklődést. Miközben ezek gyönyörű zenék. Legutóbb Anne-Sophie Mutter játszott egy kortárs szerzeményt, nagyon jól illeszkedett a műsorába, tetszést is aratott, de ezt csak egy ilyen kvalitású és népszerűségű művész tudja megcsinálni. Ez egyébként nemcsak nálunk probléma, világszerte hasonló a gond, de ott legalább a kistermeket meg lehet tölteni kortárs művekkel. Miközben kortárs zenében a világ élvonalába tartozunk, mégsem találjuk meg ehhez a közönségét. Ehhez szintén építkezési folyamatra van szükség. Kontextusba kell helyezni a modern zenéket, és megértetni a közönséggel. Gondolkozunk azon, hogy az ifjúsági nevelési programjainkba is beillesztünk kortárs műveket, a fiatalok ugyanis sokkal kevésbé elutasítóak. Ők ebben bizonyos társadalomkritikus, polgárpukkasztó attitűdöt látnak. Ezt a zenét úgy tekintik, mintha a tömegkultúrával szembe menne, s számukra ez jelenti az alternatív irányzatot. Tavaly ősszel Wrocławban rendeztek egy olyan koncertet, amelyen Penderecki mellett Aphex Twin, az elektronikus zene egyik amerikai apostola muzsikált. Az estet ötezen hallgatták meg, pedig végig nehezen befogadható kortárs zenét játszottak. Ez nálunk elképzelhetetlen, a lengyelek sokkal nyitottabbak a műfajra. De a hazai együttesekre e téren nem lehet panasz, hiszen a Fesztiválzenekar létrehozott például egy kortárs együttest, Kocsis Zoltán is rendszeresen szerepelteti a műsorán a huszadik századi és kortárs repertoárt. De még mindig több kellene ahhoz, hogy a kortárs zene hazai közönsége szélesedjen.

■ *Akkor még mindig az érdekes műsor szerkesztés a fő irányvonal...*

– A klasszikus elven szerkesztett hangversenyek már nem annyira érdekesek a fiatalabb korosztály számára. Szükség van mindenféle hozzáadott elemekre is, ilyen a tánc, a vetítés, a képzőművészet. Az említett Penderecki-koncertet olyan világitással rendezték meg, mintha rocksztár állna a pódium közepén. Hasonló megoldásokon mi is törjük a fejünk. Tervezünk egy klasszikus zenei sorozatot, melyet a fiatal közönségnek próbálunk majd eladni. Itt már arról beszélgettünk a fellépőkkel, hogy kivetítést és rockkoncerten szokásos fényhatásokat fogunk használni. Éppen azért, hogyha a fiatalok eljönnek, elcsodálkozzanak majd azon, hogy ezt lehet így is. A hagyományos koncertlátogató megbotránkozik, a világ azonban efelé halad. Ha bejön egy fiatal a hangversenyterembe, ahol minden szertartásszerűen zajlik, nem fogja azt érezni, hogy

ez az ő közege. Ha a műfajt tovább akarjuk éltetni, tudomásul kell vennünk, hogy megváltoztak az igények. Mindenki zsebében ott van az okostelefon, ma már facebook, twitter és blog bejegyzések alapján válogatnak a programok közül. Furcsa világban élünk, tudni kell, meddig alkalmazkodjunk a fogyasztói szokásokhoz, és mennyire őrizzük a tradíciót. De valamennyire nyitni kell, abban egyetért a szakma. Egyben nem szabad megalkudni, s az a minőség. Nem szabad rosszul megírt crossovereket játszani...

■ *Internetes közvetítésük mindenestre már van...*

– Igen, a Nemzeti Filharmonikusok és a Fesztiválzenekar hangversenyeit élőben közvetítjük. Ezzel próbáljuk felhívni a figyelmet arra, hogy legközelebb itt kellene lenni. Egyre emelkedik egyébként az érdeklődők száma. Még jelentősebb lépés, hogy megállapodtunk az MTVA-val, s a közszolgálati tévében is folyamatosan jelen vagyunk. Reméljük, ez a következő esztendőben is folytatódik! Klasszikus zene, jazz és világzene látható a televízióban s ezek mind minőségi és unikális esték. Ez mindenképpen nagy áttörés.

■ *Mi a helyzet a Wagner-napokkal, mert olyan szóbeszédet is hallottam, hogy a Wagner-évforduló után befejeződik.*

– Nem, erről nincs szó. Nem szeretnénk befejezni, különösen látva a mostani fesztivál sikerét. A közönség nagyon szereti, nemzeti közí visszhangozó kiváló sorozat, kár lenne hát befejezni. 2014-től folytatjuk, olyan kérdések merültek fel csupán, hogy megőrizzük-e ezt a Ringet, vagy készítsünk újat. Az izgalmasabb lenne, de amikor nem látjuk biztosan a pénzügyeinket, túl kockázatos belevágni. A Wagner-repertoárnak is van még olyan darabja, például A bolygó hollandi, ami nem került még színre. A Trisztánt is csak két fesztiválon játszottuk... Jövőre újra lesz Lohengrin és Parsifal, A nürnbergi mesterdalnokokat mutatjuk be, s emellett is akadnak még jócskán tervek.

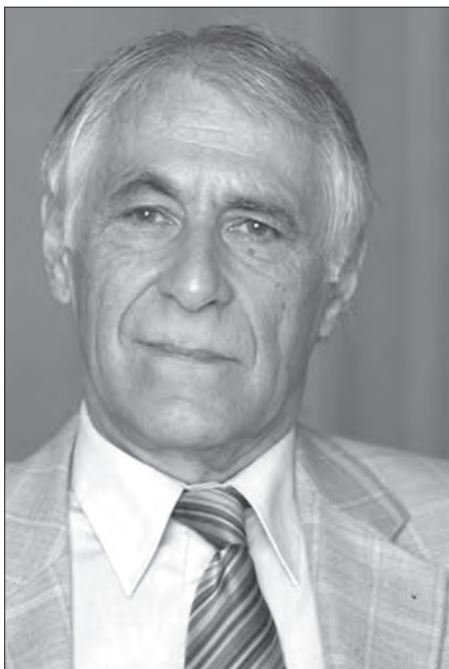
■ *Mi lesz a Rádiózenekarral? A jelenlegi helyzetük ugyanis kicsit bizonytalanra teszi a velük való, többéves tervezést...*

– Szerintem egy korábbi interjúban is éppen erről beszéltük, sajnos több éve bizonytalan a helyzetük. Remélem, hogy lesznek, mert remekül játszanak. A zenekarnak maradnia kell, nagy hiányt jelentene, ha kiesnének a Wagner-napokból, a Müpa koncert kínálatából és egyáltalán a hazai zenei életből...
R. Zs.

Nemzetitől a pályázatiig

Devich János kategóriákról, minősítésről, feladatokról

Az előadó-művészeti törvény változása többek között azzal is járt, hogy a zenekarokat az eddigi első és második kategória helyett nemzeti, kiemelt, valamint pályázati kategóriákba sorolják, s már ez alapján kapják meg a következő esztendőben az állami támogatást. A minősítésről a Zeneművészeti Bizottság készített javaslatot a miniszter számára. A besorolások szempontjairól, a minőség kérdéséről, a vitás helyzetekről a bizottság elnöke, Devich János számolt be.

minden tagja. Más kérdésekben akadnak időnként viták, a szavazás sem mindig egyhangú, alapjába véve azonban nagyon jól megértjük egymást, hiszen mindenki a saját területéről jól ismeri ezeket az együtteseket, munkájukat és nemzet-stratégiai jelentőségüket.

■ Eddig a számadatok voltak a mérvadók a besorolásnál, s ezt a kritériumrendszert sokéves munkával, egyeztetéssel alakította ki a szakma...

– A számok, az adatok továbbra is nagyon fontosak, hiszen a pénzosztáskor lesznek bizonyos szorzók, amelyek ezen alapulnak. De még egyáltalán nem tartunk itt, egyelőre a miniszternek tett javaslatunk arról szól, hogy mely zenekarok kerüljenek a nemzeti, a kiemelt, illetve a pályázati kategóriába.

■ A Zeneművészeti Bizottság tagjai mi alapján rangsorolták át az együtteseket?

– Úgy határoztunk, hogy egy valamennyiünk által fontosnak tartott nemzeti kulturális stratégia alapján döntünk, amihez ráadásul szigorú feltételrendszert is biztosít a törvény. Így a kiemelten legfontosabb feltétel az volt, hogy azok az együttesek nyerhetik el a nemzeti címet, amelyek nemcsak a helyi kulturális életben adódó feladatokat látják el, hanem a regionális tennivalókból is jelentős szerepet vállalnak. Úgy vélem, a Zeneművészeti Bizottságba kiváló, az előadói együttesek területén széleskörű ismeretekkel rendelkező kollégákat kért föl Réthelyi Miklós miniszter úr. Márpedig ezzel a nemzeti stratégiával, ha tetszik kultúrpolitikai megfontolással egyetértett a Bizottság

■ Úgy tudom, a nemzeti címet elnyert együttesekkel az állam már június elején meg is kötötte a szerződést...

– Igen, a mi listánk alapján. A bizottság ugyanis úgy döntött, hogy a hat nagy vidéki város a magyar kultúra végvárait jelenti ma is. Mint egy korona, úgy helyezkedik el Magyarország térképén Pécs, Győr, Miskolc, Szombathely, Szeged, Debrecen.

Zenekaraik nemzeti címet kaptak, mert rendkívül fontos – a környező települések szempontjából is –, hogy magas szinten teljesítsék azokat a feladatokat, amelyeket ezektől az együttesektől elvárunk. Természetes, hogy ebbe a kategóriába tartozik az ország első számú zenekara, a Kocsis Zoltán vezette Nemzeti Filharmonikusok is. Továbbá műfajonként választottunk

BALOG ZOLTÁN, az emberi erőforrások minisztere rendeletben határozta meg a minősített előadó-művészeti szervezetek körét. 2013-tól az előadó-művészeti szervezetekre vonatkozóan olyan finanszírozási modell lép életbe, amely kiküszöböli a korábbi kategóriarendszer hibáit, és teret ad a teljesítményalapú, minőségi szempontokat is érvényesítő értékelésnek. A minősítés az új támogatási rendszer alapjául szolgál: a 2013. költségvetési évtől a nemzeti és kiemelt körbe tartozó szervezetek támogatása normatív úton, a körön kívül eső, nyilvántartott előadó-művészeti szervezetek támogatása pályázati úton történik.

A költségvetési szervként vagy közhasznú szervezetként működő előadó-művészeti szervezetekről az előadó-művészeti államigazgatási szerv nyilvántartást vezet.

A nyilvántartásba vételi eljárás a törvény 4. §-ában foglaltak kivételével kérelemre indul. A kérelmet az előadó-művészeti szervezet fenntartója, ennek hiányában, továbbá a szakmai érdek-képviselői szervezetek esetében a szervezet képviselője nyújthatja be.

Nyilvántartásba az az előadó-művészeti szervezet vehető, amely legalább három éve működik. E rendelkezés az állami vagy önkormányzati fenntartású előadó-művészeti szervezetekre nem alkalmazható.

A minősített szervezetek körére évente művészeti áganként a miniszter tanácsadó testületei, az adott szervezet esetében érintett Előadó-művészeti Bizottságok tesznek javaslatot. A javaslatot a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács véleményezi, a minősítésre előzetes álláspontjuk mérlegelésével kerül sor.

Nemzeti előadó-művészeti szervezetté az a szervezet minősíthető, mely állami fenntartású vagy az állammal közszolgáltatási szerződést kötött, munkavégzésre irányuló jogviszonyban foglalkoztatott művészei – ide nem értve a gyermek- és csoportos szereplőket – legalább 70%-a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, vezetőjét az e törvényben foglalt szabályoknak megfelelően bízták meg és amely a magyar előadó-művészeti életben betöltött szerepe, a művészeti tevékenysége a magyar nemzeti kulturális identitás és hagyományok őrzése, fejlesztése, a kulturális érték- és mintaközvetítés szempontjából kiemelkedő jelentőségű.

Kiemeltté az az előadó-művészeti szervezte minősíthető, mely önkormányzati fenntartású vagy önkormányzattal közszolgáltatási szerződést kötött, munkavégzésre irányuló jogviszonyban foglalkoztatott művészei – ide nem értve a gyermek- és csoportos szereplőket – legalább 70%-a szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, vezetőjét az e törvényben foglalt szabályoknak megfelelően bízták meg és a fővárosi, illetve a megyei előadó-művészeti életben betöltött művészeti, kulturális szerepe, az általa nyújtott művészeti szolgáltatások tartalma és művészeti értéke az állami támogatási és az önkormányzati fenntartói vagy támogatási szerepvállalást egyidejűleg és tartósan indokolja.

Szimfonikus zenekar, kamaraszimfonikus zenekar, kamarazenekar, énekkar nemzeti előadó-művészeti szervezetté vagy kiemelt előadó-művészeti szervezetté minősítésének további feltétele, hogy

- a zenekar évente legalább 50 hangversenyt tartson,
- az énekkar évente legalább 40 hangversenyt tartson,

egy-két együttest. Így a kamarazenekarok közül azt hiszem senki számára sem kérdéses, hogy ide tartozik a világhírű Liszt Ferenc Kamarazenekar, a kórusok közül pedig a Nemzeti Énekkar, a debreceni Kodály Kórus, valamint a Nyíregyházi Cantemus Kórus.

■ *Mi a helyzet a Fesztiválzenekarral?*

– Nagyon érdekes kérdés, hiszen idetartoznának, ők azonban nem teljesítették azt a törvényi feltételt, hogy a foglalkoztatott művészek főfoglalkozásban kell, hogy szerepeljenek az együttesnél. Lehet azon vitatkozni, hogy valóban az lehet-e a jövő megoldása, amit most a magyar törvény megkíván, vagy az, hogy egy zenekar egyénekenként, nem munkaviszonyban foglalkoztatja a művészeit. A Fesztiválzenekar ez utóbbi utat járja. Mi mindenesetre beszéltünk a BFZ jelenlegi vezetésével, s Erdődy Orsolya úgy tájékoztatott, foglalkoztatja őket a gondolat, nagyon szívesen kerülnének be a nemzeti körbe, de ebben az évben, bár regisztráltak, de nem kérték a minősítésüket. Kérdés, hogy a jövőben kéri-e...

■ *Ez mit jelent? Hiszen korábban sem a Nemzeti Filharmonikusoknak, sem a Fesztiválzenekarnak nem kellett regisztrálnia...*

– Igen, ez azonban most változott. A NFZ-ben főfoglalkozású zenészek vannak, de a Fesztiválzenekar, minden kiválósága ellenére, nem főállásban lévő muzsikusokból áll. Ebben a pillanatban pedig a minősítésre így nincs lehetőség. A BFZ vezetősége elgondolkodott azon, hogy ezt hogyan tudnák megoldani. A törvény egyébként 2014-ig ad erre lehetőséget, addig minden zenekar felfejleszheti úgy a zenekarát, hogy főfoglalkozású tagjai legyenek. Ezért foglalkoztunk a minősítés során a Concerto Budapesttel, mert ott ígéretet kaptunk arra, hogy ez a törvényi határidőig megtörténik.

■ *Így ők a kiemelt zenekarok közé tartoznak. Abogy a MÁV vagy a Dohnányi is, s ezek az együttesek eddig első kategóriába voltak sorolva.*

– Nem került mindenki automatikusan át az első kategóriából a nemzetibe, hiszen a hat vidéki város zenekara nagy területet lát el, nagy múlttal, hagyományokkal rendelkezik, és a már említett kulturális-stra-

tégiai szerepet is betölti. Nagy szerencse azonban, hogy vannak ilyen zenekaraink, mint a MÁV vagy a Dohnányi, hiszen róluk is elmondható, jelentős tradícióval bírnak, folyamatosan működnek, jól kiépített közönségkapcsolatokkal rendelkeznek. Meghatározó résztvevői a koncertéletnek, s fontos szerepet vállalnak a zenekari művészek utánpótlásában. De térjünk vissza még egy gondolat erejéig a nemzeti címig. Két együttesről érdemes még beszélni. A Honvéd művészegyüttesnek két szakosztálya van, a táncszínház, valamint a férfikar. Ebből a férfikar páratlanul kiváló, a Táncművészeti Bizottság pedig a tánckart javasolta a nemzeti kategóriába. Ezt mi támogatottuk, így ezt a címet megkapta az énekkar is. Hasonlóan több tagozatból áll a Duna Művészegyüttes, ahol szintén nagyszerű a tánckar, ezért a bizottság a nemzetibe sorolta. Viszont a zenekari tagozat, annak ellenére, hogy rengeteg fontos feladatot lát el, mégsem jelent azonos kategóriát a Nemzeti Filharmonikusokkal... Így ez a zenekar a pályázati kategóriába került.

■ *Vannak azonban a mostani felosztáson kívül eső együttesek is, mint például a Rádió Zenei Együttese. Velük mi lesz?*

– Mindenki tudja, hogy a zenei életnek az egyik legnagyobb gondja ezeknek az együtteseknek a megoldatlan helyzete. Magam is tettem lépéseket annak érdekében, hogy megoldás szülessen, most is folynak ebben az ügyben tárgyalások. A visszasságok közé tartozott, hogy az együtteseket tömörítő kft alapító okiratában a fő tevékenységnél reklámügynökség volt megjelölve... Jelenleg a minisztérium és a rádió legfelsőbb vezetése között folyik diskurzus, hogy miként lehetne ezeket az egyébként nagyszerű együtteseket megnyugtató helyzetbe hozni. Hogy legalább regisztrálni tudjanak, hiszen jelenleg nem kötöttek velük közszolgáltatási szerződést, és ezért rengeteg kedvezménytől esnek el... Arról nem is beszélve, hogy így nem kaphatják meg azt a rangot, amely megilletné őket. Sokan lobbiznak azért, hogy ez változzon, és folyamatosan zajlanak a tárgyalások. Már évek óta vegetálnak, állandó probléma a helyzetük megoldása.

■ *Szintén mindentől elesik a Filharmóniai Társaság Zenekara...*

– Ott az a baj, hogy egyesületről van szó, ily módon nincsenek foglalkoztatott tag-

jai, ezért nem regisztrálhatnak, és ettől kezdve elesnek a lehetőségektől. Hiába ők a legrégebbi zenekar, ha a követelményeknek nem tudnak megfelelni. Az önállóságuk elvesztésének félelmében bizonyos kompromisszumokra viszont nem hajlandók... Már régen köthettek volna az Operaházzal szerződést, de aggódnak, hogy elvesztik az önálló jogállásukat, így inkább évente harcolnak azért az összegért, ami a koncertezésükhöz kell. Nagyon szeretem őket, hiszen közel negyedszázadon keresztül muzsikáltam az együttesben, így én is tudom, milyen fontos, hogy az árok-béli operajátszás mellett időnként a pódiumon is felléphessenek. Mi azonban állami-lag megbízott bizottságként kötelesek vagyunk azokat a jogszabályokat betartani, ami ránk vonatkozik.

■ Mi a helyzet egy olyan együttesel, mint az Óbudai Danubia Zenekar, amely jelenleg a második kategóriába tartozik?

– Szeretném még egyszer hangsúlyozni: nincs többé első és második kategória. És ezzel megszűnt a téves üzenetet hordozó rangsorolás. Az Óbudai Danubia Zenekar a kiemeltek közé került. Jelentős küzdelmet folytattak ők is folyamatosan a fennmaradásért. Amikor tizenkét évvel ezelőtt elnyerték a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet, az három évre rendbe tette a gazdasági helyzetüket, utána már nem volt egyszerű útjuk... Remek légkörű együttes, sokat tesznek a fiatal muzsikusok elhelyezkedéséért, reméljük, egyre több koncertet tudnak adni. Szintén a kiemelt kategóriába került a Zuglói Filharmonia, hiszen a Szent István Király Zenekarnak Záborszky Kálmán hihetetlen munkabírással teremtette meg a helyét a magyar zenei életben. Mind az iskolája, mind az együttese kiváló. Úgy vélem, megérdemelten kerültek a kiemelt kategóriába. Ide tartozik még a korábban említettek mellett a Szolnoki Szimfonikus Zenekar, valamint a kamarazenekarok közül a Budapesti Vónósok, a Mendelssohn Kamarazenekar, az Orfeo Zenekar, a kórusok közül pedig a Purcell Kórus, a Szent Efrém Férfikar, valamint a Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus.

■ Anyagilag milyen különbség lesz a nemzeti és a kiemelt együttesek között?

– Az még nem tisztázott, hogy mindez milyen anyagi juttatásokkal jár. Az állam közszolgálati szerződést köt a nemzeti kategóriába került együttesekkel.

■ Kérdés az is, hogy az állami támogató-sokra az eddigi, különböző szorzók közül melyek érvényesülnek...

– Változik a korábbi rendszer, hiszen bizonyos összegeket a bizottság határoz meg, szorzószámok szerint. Egyre inkább úgy érezzük, hogy a legfontosabb, hogy hány foglalkoztatott zenész ül az együttesben. A politikánk arra épül, hogy minél több zenésznek legyen állása, s hogy az egész országban minél több foglalkoztatott ember legyen. Mi ezt nagyon lényegesnek tartjuk. A Nemzeti Érdekegyeztető Tanács ülésén megkérdeztük Hammerstein Judit helyettes államtitkárásszonyt, hogy milderre honnan lesz pénz, s erre ő azt válaszolta, erről még nem tud információt adni... Egyébként azok az együttesek, amelyek most a pályázati besorolásba kerültek, s ilyen a Budapest Jazz Orchestra, a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekar és a Váci Szimfonikusok, egy adott keretből nyerhetnek támogatást. Biztos, hogy nekik is meglesz a saját útjuk.

■ Úgy látom, nemcsak az együtteseket, hanem az intézményeket is be kellett sorolniuk.

– Igen, nemzeti lett az Operaház. Az Operettszínház kapcsán azonban komoly viták alakultak ki. A Színházművészeti Bizottság nem támogatta nemzeti besorolásukat, én viszont ellenjavaslattal éltem, hiszen az operett hungaricum, s a klasszikus operett komoly műfaj. Amikor pedig megkötik a közszolgálati szerződést a teátrummal, akkor ki lehet kötni, hogy előadásaik hány százaléka legyen klasszikus operett. A NEÉT végül megszavazta a nemzeti kategóriát. Így a miniszter elé két javaslat került. Az egyik a szakmai bizottságé, a másik pedig a NEÉT véleménye.

■ Nagyon lényeges, hogy minél előbb kiderüljenek a besorolások, s az ehhez járó támogatás, hiszen már sok együttes szerezte el a hirtetett, és nem tudja, mennyi pénzből gazdálkodhat a következő időszakban...

– Igen, a tervezéshez tudnia kellene ezt is a zenekaroknak, énekaroknak. Amikor a Zeneművészeti Bizottság az alakuló ülését tartotta, már akkor felvetettük, nagyon nem szeretnénk, hogyha a mi döntéseink vagy javaslataink után kevesebb pénzt kapnának az együttesek, mint korábban. Legálább azt a pénzt meg kell kapniuk, amelyben eddig részesültek. De ebben jelenleg csak reménykedni tudunk... R. Zs.

- c) rendelkezzen a tevékenység ellátásához szükséges, jogszabályban meghatározott tárgyi feltételekkel és
d) a tárgyévvel megelőző évben teljesítse a jogszabályban meghatározott fizetendő-számot.

A miniszter a minősített szervezetek körének meghatározásakor a 113 minősítést kérő előadó-művészeti szervezet vonatkozásában 2 esetben tért el az Előadó-művészeti Bizottságok és a NEÉT egységes álláspontjáról. További egy esetben a NEÉT álláspontjának figyelembevételével döntött, mely álláspont eltért a Színházművészeti Bizottság javaslatától.

A miniszter 9 színházművészeti, 3 táncművészeti és 10 zeneművészeti, valamint 2 tánc- és zeneművészeti szervezet nemzeti minősítéséről rendelkezett.

A kiemelt szervezetek körébe 40 színházművészeti, 2 táncművészeti és 12 zeneművészeti szervezet került.

ZENEMŰVÉSZETI BESOROLÁSOK

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Nkft. múltját, jelenlegi tevékenységének művészeti színvonalát tekintve megtestesíti a magyar zenekultúrát, és külföldön is képviseli értékeinket.

A magyarországi zenekarok, énekarok fenntartásának módját az elmúlt évtizedekben egyre jobban kimunkált feltételekkel szabályozta egy szakmai bizottság. Azonban az objektív, számadatokra támaszkodó és ezért az igazságosság látszatát keltő felosztás mellett, amely az érintett együttesek részéről is csak igen kis százalékban volt kritika tárgya, hiányzott két, igaz, rendszerbe nehezen beépíthető, szubjektív összetevője az együttesek érté-

kelésének. Az egyik a minőség kérdése, a másik egy adott együttes szerepe, jelentősége egy nagyobb régió, az ország vagy akár más nemzetek kulturális életében. Ez a két szempont messze túlmutat egy szűkebb környezet érdekeinél, és segíti a Magyarország tágabb horizontú, nem Budapest-központú, nagyvárosaink felzárkóztatását célzó program megvalósítását.

Magyarország zenei életében történelmileg alakult úgy, hogy a nemzeti minősítésű vidéki székhelyű együttesek milyen fontos küldetést teljesítenek a saját régiójukban; feladatellátásuk indokolja kiemelésüket.

A Liszt Ferenc Kamarazenekar a klasszikus magyar kamarazenei hagyományok legmagasabb színvonalú képviselője, évtizedek alatt kialakított világmárka, mely jelenleg is zenei életünk védjegye mind a hazai városokban, mind a külföldi koncerttermekben.

NEMZETI MINŐSÍTÉSŰ ZENEMŰVÉSZETI SZERVEZETEK:

Állami fenntartású szervezet

Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekar és Kottatár Nonprofit Kft. (Budapest)

A Magyar Állammal közszolgáltatási szerződést kötött szervezetek:

Győri Filharmonikus Zenekar
Kodály Filharmónia Debrecen – Kodály Filharmonikusok
Kodály Filharmónia Debrecen – Kodály Kórus
Liszt Ferenc Kamarazenekar
Miskolci Szimfonikus Zenekar
Nyíregyházi Cantemus Kórus
Pannon Filharmonikusok
Savaria Szimfonikus Zenekar
Szegedi Szimfonikus Zenekar

„A minősítéshez felosztási szabályzat is társul”

Dr. Gyimesi László szerint fejleszteni csak több pénzből lehet

A Zeneművészeti Bizottság tagjai által készített javaslatot, amely az együtteseket új felosztás szerint három (nemzeti, kiemelt és pályázati) kategóriába sorolja, a NEÉT, azaz a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács is véleményezte. A szervezet elnöke, Dr. Gyimesi László elmondta, a legtöbb kérdésben egyetértettek a bizottság javaslatával, bár azt sajnálja, hogy még nem lehet tudni, ehhez az új felosztáshoz milyen támogatási összegek társulnak. Hozzátette, önmagában pedig az a tény, hogy valaki a nemzeti kategóriába kerül, még nem jelenti azt, hogy több támogatást fog kapni, mint aki a kiemelték közé tartozik, bár azt is elismerte, minden új leosztásnak vannak nyertesei és vesztesei.

I Milyen szerepet töltött be a kategóriák átalakításában a NEÉT?

– Az előadó-művészeti törvény abban a tekintetben módosult, hogy a jelenleg hatályos kategóriák helyett a jövőben nemzeti és kiemelt minősítés szerint osztályozza az együtteseket, illetve a zenekarok még az egyéb pályázati körbe tartozhatnak. S arról, hogy a jövőben mely együttes mely körbe tartozzon, a Zeneművészeti Bizottság készített javaslatot a miniszter számára. Ezt a tervezetet véleményezte a NEÉT. A döntéshozó számára az érdekegyeztető tanács is előzetes álláspontot alakított ki, hiszen a miniszter az, aki jogszabályi formában hozza meg a minősítésről, a kategorizálásról a döntését. Részben a bizottságtól és a NEÉTTől is véleményt, álláspontot kapott, mindez remélhetően megkönnyíti a munkáját. Az első lépéseket a bizottság tette meg, ezt véleményezte a NEÉT, s utána alakítottuk ki a saját álláspontunkat. Amennyiben feszültségek, viták keletkeztek volna, erről értesül a miniszter is, az esetek 99 %-ban azonban a NEÉT egyetértett a bizottság javaslataival. Ez volt egyébként az első, ilyen jellegű, komolyabb teszt. Hiszen a bizottságokat a miniszter nevezi ki, az ő személyes tanácsadó testületét alkotják, míg a NEÉT a delegálási elv alapján épül fel. Más összetételű tehát a két szervezet, de más is a feladata. Bizonyos pontokon a munka során akadnak átfedések, ahogy ezt a mostani eseménysor is mutatta. Most viszont örömmel mondhatom, nagyon közel áll az álláspontja a NEÉT-nek és a bizottságnak.

I Biztos azonban, hogy ezek az átsorolások feszültségeket keltenek, hiszen sokan szerettek volna a nemzeti kategóriába kerülni, s akad olyan együttes is, amely a második kategóriából csúszott át a pályázatiba...

– A jogalkotás nem az örömszerzésről szól. A jelenlegi szabályozás is kategóriákat határoz meg, és ezek kritériumokhoz kötöttek.

A zenei területen jelenleg két kategória van, a helyzet annyiban változik, hogy ez a jövőben eggyel bővül. Nem feltétlenül automatikus módon kerül át valaki az egyesből a nemzetibe... A későbbiek során pedig a minősítéshez felosztási szabályzat is társul, ami megpróbálja a jog nyelvére lefordítani, hogy milyen követelmények mellett, milyen költségvetési támogatáshoz jut az adott együttes az egyes kategórián belül. Persze, ezzel még egyáltalán nincs vége az ügynek, hiszen mindez egy új szabályozás kezdete. A különböző teljesítmények értékeléséhez ugyanis valamilyen szorzók társulnak majd a jövőben. Önmagában pedig az a tény, hogy valaki a nemzeti kategóriába kerül, nem jelenti azt, hogy több támogatást fog kapni, mint az, akit a kiemelték közé soroltak. Ha már látszik a pályázati rendszer is, akkor lehet minderről könnyebben beszélni. A teljesítések, a sok szempont alapján készített felmérések alapján lehet majd számolgatni, hogy melyik együttes milyen támogatási összeghez juthat. Egyébként így van ez jelenleg is, csak most talán kevesebb a szempont, s a jövőben ez is változik.

I Azt mondta, 99%-os volt az egyetértés. Miben gondoltak mást?

– A zenei bizottság javaslatával a NEÉT teljes egészében egyetértett. Úgy véljük, jó javaslatot tett a bizottság, és már a 2013-as, költségvetési évben ez alapján fog működni az elosztás. Olyasfajta kérdésekre persze nem tud válaszolni, hogy mi a hozadéka, milyen különbségtétel van a támogatás

szempontjából a nemzeti és a kiemelt között. Joggal merülnek fel ezek a kérdések, azonban még nincs rájuk válasz, hiszen nem ismerjük a jövő évi költségvetés számain. Ennek igazán akkor van hatása, - a szakmai, erkölcsi hatáson túl -, ha valóban van különbségtétel az egyes kategóriák között. Miután a feladatellátás esetében egy nemzeti szervezetnél többet kíván meg a jogszabály, mint a kiemeltnél, ezért azt feltételezhetné az ember, hogy a keretek ezt tükrözik valamennyire. Az is egyértelmű azonban, hogy ehhez a jelenleginél több pénzre lenne szükség.

I Ön az előadó-művészeti törvény életre hívásában, kialakításában oroszlánrészét vállalt. Milyen nagyságú a törvény mostani átalakulása?

– Úgy vélem, az új kategóriák alapvetően nem változtatnak a törvény szellemiségén. Eddig egyszerűbb szempontrendszerrel dolgoztunk. S biztos az is, hogy az új elnevezés nyilván jól esik annak, akit nemzetivé vagy kiemeltté minősítenek. A kulskérdés azonban az – s erre sajnos ez a törvény nem, csak a költségvetési tudja a választ –, hogy minderre mennyi pénz jut. Fejleszteni ugyanis csak több pénzből lehet, és ha ez nem történik meg, az csalódásokat okozhat... Azt is tudomásul kell venni, hogy minden újra leosztásnak vannak nyertesei és vesztesei. Talán azonban a mostani, részletesebb megközelítéssel igazságosabb és méltányosabb lesz az elosztás.

R Zs

A kiemelt minősítésű szimfonikus zenekarok jelentős tradícióval bíró, állandóan működő, jól kiépített közönségkapcsolatokkal rendelkező szimfonikus zenekarok, amelyek székhelyükön meghatározó résztvevői a koncertéletnek. A zenekari művészek utánpótlásában jelentős szerepet töltenek be.

A kiemelt minősítésű kamarazenekarok és énekkarok mindegyike jelentős művészeti értéket hoz létre a maga területén, és magas szinten képviselnek olyan speciális zenei műfajokat, ami indokolja a kiemelt minősítést.

KIEMELT MINŐSÍTÉSŰ ZENEMŰVÉSZETI SZERVEZETEK:

Önkormányzati fenntartású kiemelt szervezet

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Óbudai Danubia Zenekar

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus

Zuglói Filharmónia

Önkormányzattal közszolgáltatási szerződést kötött kiemelt szervezet

Budapesti Vonósok (Budapest)

Concerto Hungária Nonprofit Kft. (Budapest)

MÁV Szimfonikusok (Budapest)

Mendelssohn Kamarazenekar (Veszprém)

Sysart Orfeo Zenekar (Budapest)

Sysart Purcell Kórus (Budapest)

Szent Efrém Férfikar (Budapest)

Forrás: www.kormany.hu

FELHÍVÁS ZENESZERZŐI PÁLYÁZATRA

A Duna Szimfonikus Zenekar „XXI. századi Szimfonikus percek” címmel zeneszerző-versenyt hirdet kortárs, szimfonikus zenekari darab megírására.

Pályázati feltételek:

- a versenyre kizárólag, eddig be nem mutatott darabokkal lehet nevezni
- a mű időtartama max. 10 perc lehet
- a pályázaton részt vehet minden zeneszerző, vagy bármely intézmény zeneszerzés tanszakának hallgatója, aki még nem töltötte be 40. életévét
- a pályázat benyújtásának határideje: 2012. szeptember 5. (a postára adás dátuma)

A pályázat díja:

A négytagú szakmai zsűri a legjobb három pályamű alkotóját pénzjutalomban részesíti, valamint a zenekari tagok szavazatai alapján, egy zenekari különdíj is kiadásra kerül.

A Duna Szimfonikus Zenekar a díjazott műveket a Duna Palotában mutatja be a 2012/2013-as Őszi és Tavaszi bérletsorozatában.

A pályázat benyújtása:

A pályaművek partitúráját 2 példányban, a szölamanyagot 1 példányban, szakmai önéletrajzzal és elérhetőséggel postai úton vagy személyesen **2012. szeptember 5-ig** az alábbi címre várjuk: Duna Szimfonikus Zenekar (Hazatérés Temploma) 1054 Budapest, Szabadság tér 2. Érdeklődni a duna.szimf@dunapalota.hu e-mail címen, ill. a 06 1 355-83-30-as és a 06 20 44 44 140-es telefonszámon lehet, további információk a www.dunaszimfonikusok.hu honlapon található.

Szklenár Ferenc
művészeti vezető

Megnyílt a lehetőség, hogy más zenei szervezetek is csatlakozhassanak a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségéhez

Közgyűlés beszámolókkal, vendégekkel, vitákkal

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége közgyűlést tartott, amelyen értékelték az elmúlt időszak eseményeit, a szervezet működését. A tanácskozáson vendégként részt vett Devich János, a Zeneművészeti Bizottság elnöke, valamint dr. Gyimesi László, a Nemzeti Érdekegyeztető Tanács elnöke. A pénzügyi mérleg mellett szó esett a fővárosi zenekaroknak osztott, közel másfél milliárd forintról és az új besorolás elveiről is.

A szervezet elnöke, Kovács Géza hangsúlyozta, bár örülnek annak az összegnek, amelyet a fővárosi zenekarok állami támogatásként kaptak, de nem értenek egyet a szétosztás módjával, amely nélkülözött minden előzetes egyeztetést, hatástanulmányt. Úgy látja, hogy a szakmai szervezeteknek szinte nincs mozgásterük, a tárcával akadozik a párbeszéd. Ennek ellenére próbálják célkitűzéseiket megvalósítani, a szervezeteket minél jobb helyzetbe hozni. Ezen dolgozik a szövetség főtítkára, Popa Péter, Devich János, a Zeneművészeti Bizottság elnöke és dr. Gyimesi László, az MZTSZ főtítkára.

Kovács Géza szót ejtett arról is, hogy a Budapesti Fesztiválzenekar a vezetőváltást követően jelezte szándékát a szövetségbe való visszatérésre, valamint arról is, hogy a PEARLE, amely 250 ezer munkavállalót tömörít, nemsokára megrendezi a szokásos, félévenként esedékes konferenciáját. Külön kiemelte a IAMA kongresszust, amelyet a Művészetek Palotájában rendeztek meg, s amelyen – más előadók között – Lendvai György a nehéz helyzetben lévő együttesek hazai megoldásairól tartott előadást.

Problémaként említette, hogy a Kossuth-díj bizottságban jelenleg nincs komolyzenész...

Popa Péter főtítkár a szövetség és azon belül a Zenekar újság anyagi helyzetét ismertette. Eredményesnek ítélte az elmúlt év gazdálkodását, bár hozzátette, a szerzői jog változása jelentős forrásokat vont el többek között az EJI-től (Előadóművészi Jogvédő Iroda), amely eddig nagymértékben támogatta mind a szövetséget, mind pedig a Zenekar újságot.

Kitért a civil szervezetek csökkenő támogatásaira, amely különösen érzékenyen érinti az ernyőszervezeteket. Többek között ezzel magyarázta a Magyar Zenei Tanácsban kialakult helyzetet, illetve a civil szervezetek csökkenő szerepét. Kiemelte azonban: az előadó-művészeti törvény változásánál el tudták érni, hogy a zenekarok tényleges létszámát számolják. Kitért az ezzel kapcsolatos hatástanulmányok szerepére, tovább-

bá arra, hogy a szövetség adatbázisa kulcsszerepet játszik a jogszabály-változások következményeinek modellezésében. Bízunk tehát abban, hogy egyre fontosabbá lehet tenni a szövetség szerepét.

Évek óta húzódozó kezdeményezés végére került pont az alapszabály módosítása során: a szövetség tagjai egyhangúlag támogatták, hogy a jövőben kamarazenekarok, kamaraszimfonikus zenekarok, kórusok és félhivatásos komolyzenei együttesek is lehetnek tagjai a szövetségnek, amennyiben műfajonkénti egyesületekbe tömörülnek, jogi státuszt szereznek, és ezen keresztül kérik felvételüket.

Ezt követően a Zeneművészeti Bizottság elnöke, Devich János tájékoztatót tartott a bizottság munkájáról, illetve a miniszternek javasolt besorolások háttéréről. Elismerte, hogy az új kategóriákba történő besorolással egyéni érdekek sérülhetnek. Javaslatukat a beküldött önrétekelések és más adatok alapján készítették el. Ezekből kiderült az is, hogy a zenekaroknak, énekaroknak milyen regionális feladataik vannak, s a nemzetközi kitekintést is figyelembe véve, milyen kulturális missziót látnak el. A bizottság tagjai úgy vélték, a hat nagyváros koronaként ül az ország térképén, ezért kapták meg az ezekben működő zenekarok a nemzeti címet. Hasonló döntést hozott a Színházművészeti Bizottság is. Fontosnak tartották, hogy ne csak a főváros jusson szerephez, hiszen ezek a vidéki települések keményen harcolva, kulturális missziót teljesítettek. Ennek fejlesztését, továbbbépítését nagyon fontosnak tartják.

Devich János hozzátette, az adathalmazokból egyetlen dolog hiányzott, ez pedig a minőség. A bizottság öt tagja nem mondhatja azt, hogy melyik együttes kiváló, mégis úgy vélik, akik a nemzeti kategóriába kerültek, azok megkérdőjelezhetetlenek szakmai szempontból is, ráadásul lényeges kulturális missziót látnak el.

Kérdésre reagálva hozzátette, a Budapesti Filharmóniai Társaságot mindaddig nem tudják besorolni, amíg nem felel meg a törvényi előírásoknak. Tudja, hogy milyen remek munkát végeznek, hiszen maga is 24

évig a tagja volt, azt azonban problémának tartja, hogy a Magyar Állami Operaházba nem hajlandóak betagozódni...

Dr. Gyimesi László, a NEÉT elnökeként arról beszélt, hosszú távú egyeztetést folytattak, s a NEÉT száz százalékban egyetértett a bizottság javaslatával. Elmondta azt is, a zenei terület képes megszervezni magát, nem szolgáltatathatják ki ezért külső döntéshozóknak. Kiemelte, nagy kérdés, hogy a kategorizálás milyen célt szolgál, milyen különbség lesz a három kategóriába sorolt együttesek között. Ha ugyanis a nemzeti címet elnyert társulatok többlet-feladatokat kapnak, akkor ezekhez a teendőkhöz plusz-források szükségesek.

Az előadó-művészeti törvény alapján kiosztható összegek nem növekedtek, eközben a kormány plusz forrást talált a zenekaroknak s az Operaháznak is. Amennyiben maradnak a költségvetés most megismert főbb számai, akkor csak egymástól lehet elvenni pénzt. Megemlítette azt is, hogy a nemzeti és a kiemelt kategória tartozik a normatív jellegű csoportba, de emellett van pályázati csoport. Ehhez ki kell dolgozni egy felosztási szabályzatot, szempontrendszer alapján. Felvetette annak a lehetőségét, hogy a miniszter akár minden évben döntsön ezekről a besorolásokról...

Gyimesi László emellett az EJI-ről is szólt néhány szót. Elmondta, a szerzőjogi törvény módosítása talán az EJI-t érintette a leginkább, s ennek hatásait valószínűleg maguk a jogalkotók sem gondolták végig. Az előadóművészi jogok terén akad ugyanis egy olyan réteg, amelynek tagjai nem azonosíthatóak. Ismeretlen előadóművészekről van szó, viszont komoly összeg illetné meg őket, s ezt a pénzt eddig kulturális és szociális célokra fordította a szervezet. Ebből támogatták például a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét is... A művészeknek adott, kamatmentes lakáskölcsönt már megszüntették, szociális téren is felelni kellett a segélyekre fordítható összeget. Eközben a pénz nem tűnt el, de ennek nyertesei főként a külföldi előadók...

Megtartotta XXX. közgyűlését a Magyar Zenei Tanács

A Magyar Zenei Tanács 2012. május 22-én az Óbudai Társaskörben kezdte, majd június 14-én az ARTISJUS tárgyalótermében fejezte be idei rendes közgyűlését.

Victor Máté elnök általánosságban megállapította, hogy az egyik fő probléma változatlanul az államigazgatás intézményeivel való kapcsolatépítés nehézsége. A kulturális tárca – munkája során – egyre kevésbé tart igényt a szakmai szervezetek segítségére, közreműködésére, így azok befolyása a zenei életet meghatározó intézkedések alakulására gyengébb, mint az elmúlt két évtizedben bármikor. E téren új stratégiát kell kialakítaniuk. Az új stratégia jegyében a Magyar Zenei Tanács kezdeményezte a magyar zenei szervezetek összességének egyetlen ernyőszervezetbe tömörülését, a megosztottság felszámolását. Dr. Tóthpál József, a Magyar Muzsikusz Fórum elnöke – mint meghívott vendég – felszólalásában az együttműködés minél szorosabb formáit szükségesnek ítélte ugyan, de az egyetlen közös szervezet létrehozását nem tartotta időszerűnek. E kérdés megoldása így továbbra is az ismeretlen távolságú jövő feladata marad.

A közgyűlés törölte tagjai sorából a Magyar Klarinétosok Szövetségét, a Magyar Zeneterápiás Egyesületet, társult tagjai közül az Operart Alapítványt és a Sonare Alapítványt.

Tisztújítás során jelentősen átalakult a Magyar Zenei Tanács vezetősége. Mind Victor Máté elnöknek, mind Kovács Géza alelnöknek lejárt a mandátuma, s az újabb jelölést egyikük sem vállalta. A megüresedett elnöki tisztségre a Magyar Hangversenyrendezők és Művészeti Ügynökségek Egyesülete, valamint a Zenesz KÖR Zimányi Zsófiát javasolta, akit titkos szavazással a közgyűlés meg is választott a következő három évre. Alelnököt – az alapszabály új változata szerint – az új elnökség választ majd saját soraiból.

A további öt elnökségi tag közül négynek ugyancsak lejárt a megbízatása. Közülük dr. Gyimesi László és Ember Csaba sem vállalt újabb jelölést. Az eddigi elnökségi tagok közül Solymosi Tari Emökét és Malina Jánost a közgyűlés újra választotta, valamint három új tagot is beválasztott az elnökségbe, Hollós Mátét, Schanda Beátát és Zsoldos Dávidot. (Az elnökségnek tagja még Zsoldos Béla, az egyedüli, akinek mandátuma most nem járt le.)

Gócza Juliannának is lejárt a megbízatása, s mivel újabb periódusra már ő sem vállalkozott, új elnöke lett az Ellenőrző Bizottságnak is Ember Csaba személyében. (Lőrincz Andrea és Fenyő Gábor bizottsági tagok megbízatása érvényben maradt.)

TISZTELT OLVASÓNK!

Amennyiben Önt érdeklik a Zenekar újság témái, ne tétovázzon megrendelni a teljes cikkeket tartalmazó újságot!

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

a **zene** a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja

Megjelenik: évi 6 alkalommal • Éves előfizetőknek 295 Ft/db + postaköltség 195 Ft/db

6 szám: 1770 Ft + postaköltség 1770 Ft • Összesen 2940 Ft/év

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsg.hu

Megrendelés esetén kérjük feltüntetni a pontos címet, valamint csekk, vagy áfás számla igényét. Utóbbi esetén kérjük a számlázási cím feltüntetését is.

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar próbajátékot hirdet

TUBA ÁLLÁSRA

A próbajáték időpontja: 2012. július 19. 15.00 óra

A próbajáték helyszíne: a Nemzeti Filharmonikusok próbaterme, Művészetek Palotája, 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1. VI. emelet

A próbajáték két forduló.

Első forduló: Ralph Vaughan Williams: Tubaverseny

Második forduló: zenekari részletek

A zenekari részletek kottaanyaga letölthető

a www.filharmonikusok.hu honlapról, vagy egyeztetés után átvehető a zenekar kottatárában.

Zongorakísérőt a próbajátéokra a zenekar nem biztosít. Az állás betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség és erkölcsi bizonyítvány szükséges.

Az állás betölthető: 2012. október 1.

A jelentkezéshez rövid szakmai önéletrajzot kérünk e-mail-ben az alábbi címre: mali.i@filharmonikusok.hu

Jelentkezési határidő: 2012. június 29.

További információk: 30/ 411 66 28

Sikeressé próbajátékot kívánunk!

Budapest, 2012. május 15.

*Mali István
vezető zenekari menedzser*

A Győri Filharmonikus Zenekar próbajátékot hirdet az alábbi állásra

I. klarinét, II. váltási kötelezettséggel

A próbajáték időpontja: 2012. augusztus 28. kedd, 14 óra

A próbajáték helyszíne: Győr, Richter Terem (9021 Győr Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- Mozart: A-dúr klarinétverseny I. és II. tétel
- zenekari szemelvények

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) kérjük eljuttatni **2012. augusztus 24-ig**. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakísérőt a zenekar igény szerint biztosít.

További információ a zenekar titkárságán, Ósz Gábor zenekari titkárnál. Tel: 30/86 41 693

Az állás betölthető: 2012. szeptember 1.

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20. §-ban előírtak megléte szükséges.

Sikeressé próbajátékot kívánunk!

Győr, 2012. június 20.

*Fűke Géza
igazgató*

Az I. kategóriába besorolt zenekarok 2012. évi központi költségvetési támogatása

	Budapesti Dohányi Ernő Szimfonikus Zenekar	Kodály Filharmonia Debrecen Kodály Filharmonikusok	Győri Filharmonikus Zenekar	MÁV Szimfonikus Zenekar	Miskolci Szimfonikus Zenekar	Óbuda Danubia Szimfonikus Zenekar	Pannon Filharmonikus Zenekar	Szegedi Szimfonikus Zenekar	Szolnoki Szimfonikus Zenekar	Savaria Szimfonikus Zenekar	Concerto Budapest Zenei Alapítvány	Váci Szimfonikus Zenekar Egyesület	Budapesti Vontások	Liszt Ferenc Kamarazenekar
Létszám alapú támogatás	33 394 753	29 798 395	30 825 926	34 422 284	31 339 691	18 495 556	33 908 519	28 770 864	33 394 753	30 825 926	29 284 630	19 009 321	10 789 074	10 275 309
A fenntartói ösztönző részhozjárulás	41 276 441	61 041 371	67 883 236	5 601 803	90 949 690	2 948 317	105 025 547	85 130 892	18 574 399	48 082 927	1 474 159	3 331 598	781 304	2 948 317
Az összes hangverseny utáni támogatás	4 687 911	4 641 951	3 952 553	4 595 991	3 263 154	3 401 034	9 513 702	6 388 428	7 675 306	4 550 031	1 930 316	4 274 272	2 803 555	2 527 795
Ifjúsági hangversenyek száma utáni támogatás	4 135 652	1 344 087	5 169 565	5 272 957	2 481 391	516 957	7 237 391	4 239 043	2 067 826	3 411 913	1 137 304	3 205 130	2 067 826	516 957
Hangfelvételek száma utáni támogatás	1 945 636	0	0	2 918 455	972 818	1 945 636	1 945 636	0	0	972 818	0	0	0	0
Kortárs művek után járó támogatás	3 862 015	7 965 406	2 293 071	3 258 575	482 752	2 413 759	3 137 887	1 206 880	120 688	724 128	2 172 383	965 504	1 568 944	1 931 008
Fizető nézők száma utáni támogatás	1 231 560	584 870	1 138 618	799 421	698 824	642 097	1 349 447	792 717	699 431	754 943	360 498	600 206	645 978	402 390
ÖSSZES TÁMOGATÁS 2012	90 533 969	105 376 080	111 262 968	56 869 486	130 188 321	30 363 356	162 118 130	126 528 823	62 532 402	89 322 686	36 359 291	31 386 032	18 656 680	18 601 775
Viszonyítás a fenntartói támogatáshoz	65%	51%	48%	299%	42%	304%	46%	44%	99%	55%	727%	278%	704%	186%
Viszonyítás a 2011-es kerethez	131%	116%	100%	101%	96%	94%	99%	82%	86%	109%	102%	112%	103%	89%
Viszonyítás a 2010-es kerethez	126%	103%	97%	105%	89%	230%	101%	86%	84%	99%	89%	118%	108%	83%
Viszonyítás a 2009-es kerethez	70%	81%	78%	129%	87%	34%	101%	94%	171%	69%	260%	785%	466%	78%
2011-es támogatás	69 114 445	90 499 631	110 803 635	56 154 429	135 459 213	32 337 444	164 352 722	154 483 417	72 596 456	81 750 433	35 481 967	28 006 698	18 143 766	20 915 844
2010-es támogatás	71 990 145	102 258 660	115 289 477	53 987 147	146 447 822	13 200 000	160 502 363	147 670 014	74 250 294	90 577 081	40 777 417	26 620 917	17 241 591	22 487 072
2009-es támogatás	130 000 000	130 000 000	142 000 000	44 000 000	150 000 000	90 000 000	160 000 000	135 000 000	36 500 000	130 000 000	14 000 000	4 000 000	4 000 000	24 000 000

Támogatási szempontok

	Egyes szempontokra jutó keret	
	Szorító	Zenekarok
Létszám alapú támogatásra jutó összeg	35%	37 030 000
Fenntartói ösztönző részhozjárulásra jutó összeg	50%	52 900 000
Összes hangverseny utáni támogatásra jutó összeg	6%	6 348 000
Ifjúsági hangversenyek száma utáni támogatásra jutó összeg	4%	4 232 000
Hangfelvételek száma utáni támogatásra jutó összeg	1%	1 058 000
Kortárs művek előadásának támogatására jutó összeg	3%	3 174 000
Fizető nézők száma utáni támogatásra jutó összeg	1%	1 058 000
Zenekarokra előirányzott keret	100%	105 800 000

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS KIEMELT MŰVÉSZETI CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁRA ZENEKAROK ÉS ÉNEKKAROK SZÁMÁRA

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) nyílt pályázatot hirdet az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. törvény (Emtv.) 21. §-a alapján kiemelt művészeti célok megvalósítására.

A pályázatok támogatására 2012. évben nettó 24 800 000 Ft fordítható. A támogatás formája: vissza nem térítendő támogatás. A pályázók köre: Mindkét pályázati altémában az a zenekar vagy énekkar pályázhat, amely megfelel az Emtv. 44. § 7., 8., 18., 19. és 32. pontjában meghatározott, a pályázóra vonatkozó feltételeknek. Nem részeshülhet támogatásban az a zenekar vagy énekkar, amely a korábbi év(ek)ben az EMMI illetve jogelődjei és a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) által nyújtott, lejárt határidejű támogatással nem számolt el, azt nem a célnak megfelelően használta fel, illetve az elszámolást a támogató egyéb tartalmi, formai problémák, hiányosságok miatt nem fogadta el. A megvalósítás ideje: 2012. április 1. – 2013. március 31. A támogatás igényléséhez saját forrás igazolása nem szükséges.

Pályázatot benyújtani a következő két altémában lehet:

1. altéma: Nemzetközi fesztiválon, meghívás alapján teljesítendő külföldi vendégjátékon, koncertturnén való részvétel. Pályázati keretösszeg: nettó 14 000 000 Ft
2. altéma: Hangversenyprogramok, ifjúsági koncertek, kortárs zenei bemutatók megrendezése. Pályázati keretösszeg: nettó 10 800 000 Ft

További részletek: http://www2.nka.hu/pages/emmi/aktualis_palyazati_felhivasok/kiemelt_muveszeti.pdf

Közel 1300 pályázatról döntött az Előadó-művészeti Kollégium

„Várom, hogy egyre több olyan pályázat érkezzen, ahol együtt szerepel a zenész, a táncos, és a színész.”

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) elnöke, L. Simon László kinevezése után, egyik első ténykedéseként átalakította a szakkollégiumi rendszert. Úgy fogalmazott: „a szakbarbárság ellen ható kollégiumi átalakítás jót tesz az egyébként túlzottan széttagolt, csak a saját szakmája érdekeit védő művész-társadalomnak”. (Zenekar 2011. 06.)

Az előadó-művészet területéről érkező pályázatokat egyetlen kuratórium hatáskörébe rendelte, amelynek vezetője Nagy Viktor lett. Riportunkkal arra keressük a választ, hogy milyen munkamódszerrel és milyen preferenciák mentén hozta meg döntéseit a vegyes kuratórium.

■ Milyen területek tartoznak az Előadó-művészeti kollégiumhoz, amelynek ön az elnöke?

– Három nagy terület van. Ezek közül a pályázatok száma és a megítélt összeg nagysága szerint a legnagyobb a zenei, a második a színházi, amely a kiemelt nemzeti színházaktól az alternatív formációkig rendkívül sokszínű nagy egység, a harmadik pedig a táncművészet területe, ami szintén nem kicsi. Ezt a három területet vonták össze, aminek nyilvánvaló előnyei vannak, hiszen ezek a műfajok sokszor párhuzamosan futnak, vagy fedik egymást, ami a mostani pályázatokból is sokszor kitűnt. Ezt a három területet összesen tíz kurátor képviseli. Négy a zenei területet, négy a színházakat, és kettő a táncművészetet. Ez az arány jelentkezik a beérkezett pályázatokban is. Az idei első kiírásra 1277 pályázat érkezett be, ebből 616 pályázat, tehát nagyjából a fele kapott támogatást, amelyre 388 millió forintot osztott szét a kuratórium.

■ Hogyan tudtak együtt dolgozni, képesek voltak az egyes szakkurátorok behatóan foglalkozni a társművészetek anyagával?

– Sokat gondolkoztunk rajta, végül kidolgoztunk egy rendszert, amely majd a későbbi munkánk alapját is képezheti. A három szakterület külön munkacsoportot alkot, ahol egy előzetes konzultáció alkalmával már megbeszéljük azokat a kritériumokat, amelyek alapján majd döntések születnek, és nagyjából meghatározzák, hogy a teljes kuratóriumnak mely pályázatokra tesznek majd javaslatot. A nagy kuratórium elé már ezek az átrostált pályázatok kerülnek. Ez a módszer nagyon bevált, hiszen minden területnek megvannak a maga szakemberei, az ő javaslataikat az esetek döntő többségében elfogadta a kuratórium. Sokszor merültek fel azonban kérdések, amikre vagy megfelelő magyarázat érkezett, vagy megvitattuk, de javaslatokat is tettünk, ami alapján döntéseket módosítani lehetett.

■ Magyarországi viszonylatban ezek elég szűk réteget érintő, zárt szakmák. Elég könnyű az ismert produkciónak döntést hozni. Találkoztak-e ismeretlenekkel, amikor nem igazán tudtak hozzászólni, hogy ez jó lehet-e vagy sem?

– Igazából ilyen nem volt. Mindig akadt legalább egy kurátor, akinek információja, rálátása volt, és ha nem is a produkciónak, de az együttest vagy annak több résztvevőjét ismerte. Olyan is van, hogy új név alatt alakulnak különböző formációk, de ott is kiderül a személyi összetételről, hogy színvonalas dologról van szó, vagy sem. Beadhat valaki egy kiváló pályázatot, de ha nem olyan emberek állnak mögötte, akikről a szakma biztosan tudja, hogy a produkció magas színvonalon fog megvalósulni, akkor nem kapja meg a támogatást.

■ L. Simon László novemberben úgy nyilatkozott a Zenekarnak, hogy 2012-ben egymilliárd forinttal több pénzből gazdálkodhatnak. Jelentkezett-e ez a többlet az év első felében, a tavaszi pályázatoknál?

– Számszerűen nem tudnám megmondani, de valóban több pénz áll a rendelkezésünkre, mint eddig.

■ A megpályázott összeg valahány százalékát a pályázóknak be kellett fizetniük. Mi lesz ezzel a pénzzel?

– Ez minimum 5000 Forint, vagy az igényelt összeg egy százaléka. Szemben az eddigi gyakorlattal, most minden pályázónak be kellett fizetnie ezt az összeget. Ennek az egyik értelme, hogy csökkentjük a felesleges pályázatok számát, mert, bár ötezer forint nem tűnik nagy összegnek, de ha valaki négy vagy nyolc millió forintot pályáztat, akkor meggondolja, hogy kockáztatja-e a negyven illetve nyolcvanezer forintot, mivel ezt az összeget sikertelen pályázat esetén nem kapja vissza. A nevezési összegek

ugyanabba a kasszába folynak be, amelyből pályázatokat tudunk támogatni. Ebből a visszafolyt pénzből hosszú távon nagyon sok támogatást lehet nyújtani, hiszen nagyon sok együttesnek az ötszáz ezer vagy egymillió forint is óriási segítség.

■ *Van olyan kikötés, hogy egy pályázónak mennyi önerővel kell rendelkeznie egy adott pályázathoz?*

– Több típusú pályázat létezik, van, ahol kikötik az önerő meglétét, van, ahol nem. Előfordul, de nagyon ritka, hogy olyan projektekre pályáznak, amelyeknek semmilyen anyagi alapja nincsen. A több millió forintos pályázatoknál szükséges az anyagi háttér. Magam is részt vettem több olyan ellenőrzésen, ahol meggyőződtem az önerő és az elnyert összeg sorsáról, ezt a kurátorok pénzügyi szakemberek segítségével időről-időre ellenőrzik.

■ *L. Simon László azt is mondta, hogy szeretné csökkenteni az adminisztrációs terheket, költségeket. Hogy érzi, ebből mi valósult meg?*

– A kuratóriumok számának csökkenése már önmagában jelentős költségcsökkentést kellett, hogy eredményezzen. Erről számokat nem tudnék mondani, de tény, hogy huszonegy helyett most kilenc kuratórium működik, és a kurátorok száma is csökkent. Az NKA szeretné bevezetni az elektronikus pályázati rendszert, illetve a pályázatok is elektronikus úton kerülnek a kurátorokhoz. Ez szerintem óriási csökkentés fog eredményezni az adminisztráció terén is. Amikor megkaptam a pályázati csomagot, amely hat hatalmas doboz volt, elgondolkodtam, hogy hány embernek mennyit kellett dolgoznia, amíg ezt a pályázattal kapcsolatos anyagot fénymásolta, rendszerezte, dobozokba rakta, postázta a kurátoroknak. Mennyibe kerülhetett a festék, a papír, az emberi munkaerő, amit az elektronikus út bevezetésével jelentősen csökkenteni lehet majd.

■ *A pályázattal formájában, tartalmában szándékoznak-e valami változtatást javasolni?*

– Az NKA-nak van egy új középtávú stratégiája, amelyet áprilisban hagytak jóvá. Itt azért nem részletezném, mert olvasható az NKA honlapján. Ennek alapján a kuratóriumok ki fogják dolgozni a saját stratégiájukat. Természetesen ez ránk is vonatkozik,

nekünk is új szemléletmódot kell kitalálnunk, illetve majd a gyakorlatban megvalósítanunk, hiszen önmagában az, hogy három művészeti ág így egyben működik, már fellazította az eddig létező formákat és kereteket. Ki kell találnunk azokat a rendszereket, amelyek máshogy közelítik meg a támogatási formákat. Erre példát a színházakra mondanék, de ez ugyanúgy vonatkozna a zenei projektekre is. A színházak jó része komoly anyagi gondokkal küzd. Állami és önkormányzati támogatások mellett még pályáznak is. A színházi törvény most tággalra nyitotta a kapukat, ezért egyre többen pályázhatnak. Az eddig sem túl magas támogatási összegek még inkább elaprózódnak, ezáltal egyre kevesebb pénzt tudnak a színházak elnyerni. Ki kellene találni egy olyan rendszert, ahol a színházak összefogni kényeszerűlnek, és akár évekre előre kidolgozni egy stratégiát, amelynek mentén közösen tudnak megvalósítani produkciókat. Tehát a pénzek elaprózása helyett olyan koprodukciókat kéne létrehozni, amelyeket nagyobb összegekkel lehetne támogatni. Erre az együttműködésre például az operajátszás területén is szükség lenne. Az opera egy költséges műfaj, kevés helyen tudnak erre pénzt előteremteni. Egy vidéki színházban annyiszor tudnak eljátszani egy operát, ahány bérlet van. Bérleten kívül már nagyon nehéz egy operát eladni, legyen az a Hoffmann meséi, vagy a Bánk bán. Ugyanakkor a létrehozása (jogdíjak, díszlet, jelmez, a karmester stb.) nagyon sok pénzbe kerül. Ráadásul ma már nincsenek olyan énekesek, akik státuszban vannak, és a fizetésükért énekelnek, hanem komoly pénzekért kell vendégénekeseket szerződtetni. Ha készülne egy három éves együttműködési szerződés színházak között, akkor a betanult operát körbe lehetne vinni, egy nagyobb támogatásból több helyszínen valósulhatna meg a produkció. Óriási nehézségekkel küzd a kortárs magyar operajátszás. Annak, hogy egy színház bemutasson egy kortárs magyar operát, az esélye a nullával egyenlő. Félnék a közönség reakciójától, másrészt komoly anyagi kockázattal jár, amely nem biztos, hogy megtérül. Ugyanakkor, ha a színházak összefognának, és egy három éves periódusban előre tervezhető módon műsorra tűznék, akkor a kortárs operák bemutatására is lenne lehetőség. A zenei kuratórium már tavaly is kiírt új magyar, egyfelvonásos operákra pályázatot, ahol voltak is nyertesek, de a díjnyertes műveket jó lenne be is mutatni. Tehát nagyobb volumenű dolgokban kéne gondolkodni, amely meglátszana az országban, és

meglátszana külföld felé is. A magyar kultúrát nem csak itthon, hanem szerte a világban képviselni kéne. Az a véleményem, hogy ide-oda elszórt másfél milliókkal ezt nem lehet láthatóvá tenni, mert az ekkora összegek a színházak, zenekarok amúgy is szűkös költségvetésében csak foltozgatásra elegendők. A szemléletváltásra a zene és a tánc területén – a maga módján – egyformán szükség lenne.

■ *Konkrét javaslatokkal fognak előállni a következő pályázati kiírásokra?*

– Június 21-én ülünk össze legközelebb, akkor beszéljük meg a következő kiírások lényeges szempontjait. Részint a kiírás pontatlanságait szeretnénk kiküszöbölni, részint az eddig említett tartalmi változtatásokat szeretnénk egyre inkább belevinni a pályázattal kapcsolatos rendszerbe. Nem lehet mechanikusan az elmúlt éveket másolni.

■ *A támogatási összegek csekély határfokú felhasználása az is, ha egy produkció csak nagyon kevesekhez jut el. Kiderülhet egy pályázathoz, hogy hány embert akar megszólítani?*

– A pályázatok nagy részében kell egy olyan tervezetet is adni, amely a nézőszámra vonatkozik. A kuratóriumnak az a véleménye, hogy nem érdemes olyan produkciót támogatni, amely csak 50-60 emberhez jut el. Sokszor egyébként nem csak a csekély érdeklődéssel van baj, hanem, hogy nincs a megfelelő forma sem megteremtve. A kortárszenei koncerteken például, ahol az előbb említettekhez hasonlóan nem a sötét pincékben néhány embernek szóló alkalmakat kéne támogatni, hanem egy megfelelő környezetben, megfelelő fórumot kéne teremteni, ahol több pénzből nívósabb, szélesebb rétegeket megszólító eseményeket lehetne szervezni.

■ *A profi hangversenyrendezők, a nagy szimfonikus zenekarok sokkal inkább alkalmasak ezekre a nagy volumenű, és megfelelő minőségű koncertek létrehozására. Az ő pályázataik nem visznek el túl sok pénzt a kiosztható keretből?*

– A jelenlegi elosztásban azt tapasztalom, hogy a komoly területi elosztásban létező Filharmóniai egységek igazából nem kapnak nagy pénzt, de mindenki kap. Egy sokszor átgondolt döntés alapján ez tulajdonképpen a zenekaroknál is érvényesül. Zárójelben megjegyzem, hogy nem mindig felhőtlen a

viszony egy vidéki szimfonikus zenekar és a helyi Filharmónia kirendeltsége között. Sokszor a helyi erők szeretnék meghatározni egy város zenei életét, viszont ha jól működik a Filharmónia, akkor ott rengeteg művész fordulhat meg, és színes programokkal tud változatos műsort szolgáltatni. Itt nagyon nehéz igazságot tenni. Szeretnénk dönteni a vidéki együtteseket, de az NKA tulajdonképpen a vetélytársat is támogatja.

■ *Nagyon sok szempont van, tehát nincs soba mindenkinek tetsző igazságos elosztás. Ön, személy szerint – ha lett volna rá lehetőség – adott volna többeknek több pénzt?*

– Igen. Azt helyeslem, hogy az 1277-ből csak 616 pályázat nyert, mert ezt a döntést nagyon szigorú kritériumok alapján hoztuk meg. De a nyerteseknek minden kurátor sokkal több pénzt adott volna. Nemcsak a zenei területen, hiszen tudjuk, hogy vannak színházi társulatok, táncgyüttesek, amelyek a pusztán létükért küzdenek. Mivel tudjuk, hogy értékeket teremtenek, ezért akár a dupláját is szívesen odaadtuk volna. Egyszer-kétszer történt meg, hogy vajszívünk volt, és egy kevésbé nívósnak tűnő produkciót támogattunk, csak azért, hogy életben tarthassunk egy együttest, de jeleztük, hogy odafigyelünk rájuk, figyelemmel kísérjük a munkájukat, esetleg javaslatot teszünk a további pályázataiknál, mert a végelenségig nem tudunk rájuk segíteni.

■ *Milyen tanácsot tudna adni a következő kiírásra jelentkező pályázóknak?*

– Először is kell írni egy ütőképes, jó pályázatot, amiben van fantázia. Alapműködésre nem érdemes pénzt kérni. Azt kell tudni megindokolni, mi az a plusz, amire a pályázó a pénzt szeretné. Nem akarom nevesíteni, de vannak rendkívül jó anyagi helyzetben levő együttesek, akár zenei, akár színházi téren, amelyeknél a profi pályázat is megütközést keltett. Viszont vannak gyengébben megírt pályázatok, amelyek mögött szerény lehetőségű, de tehetséges kezdeményezések vannak, ilyenkor szeretnénk segíteni, milyen módon kell pályázni, mire kell támogatást kérni.

■ *Volt olyan pályázat, amit személy szerint Ön első ránézésre elutasított?*

– Igen, volt ilyen is. Nagyon sokan próbálkoznak, hangzatos címeikkel, sztereotípiákkal, de hamar kiderül, hogy nincs mögötte

tartalom. Szó volt az előbb a meglévő anyagi tőkéről, de nem csak ez kell egy jó pályázathoz, hanem szellemi tőke is.

■ *Magyarán ki lehet szűrni a megélhetési pályázatokat?*

– Igen, az a legrosszabb, amikor egy tetzetős külsín alatt nincs semmi.

■ *A pályázat elkészítésekor meg is kell foglalmazni a tervezett produkció részleteit, a támogatás igénylésének okát. Kinek van rá ideje, hogy ezt a több száz szöveget végigolvasssa?*

– Én például az összes színházi és táncos pályázat szövegét elolvastam, a zeneit nem, de ott is volt olyan, amibe beleolvastam, mert érdekelt. Ezek a kis leírások nagyon fontos részét képezik egy pályázatnak, mert például egy viszonylag ismeretlenebb együttesről ezen keresztül sok mindent meg lehet ismerni, illetve innen lehet információra szert tenni a résztvevőket illetően, ami nagyon sokat elárul.

■ *Ellenőrzik-e, hogy a pályázó a kapott támogatást milyen módon használja fel?*

– Minden kurátornak kötelessége egy adott mennyiségű személyes ellenőrzésen részt venni. Eddig én kétszer voltam ilyen ellenőrzésen, egy művelődési intézménynél és egy színházban, és mind a két alkalommal meggyőződhettem róla, hogy a pénzt arra költötték, amire kapták, és a projekt sikeres volt. Először is, könnyen ellenőrizhető a kötelező dokumentáció alapján: hanganyagok, videofelvételek, stb. Nagyon komoly a hivatalos ellenőrzés, ami a számlákat, szerződéseket illeti. Ezek az ellenőrzéseken kívül úgy érzem, hogy a kurátorok erkölcsi kötelessége is, hogy a támogatott produkciók sikeréről személyesen is meggyőződjenek.

■ *Nem kis munka itt kurátornak lenni...*

– Valóban nem az. Engem eddig például nem nagyon lehetett látni az alternatív színházak környékén, de ezen most változtatnom kell.

■ *Ha a kortárs művészeteknél tartunk: hogy támogatni kell, az egyértelmű. Meg lehet-e állapítani egy zeneszerzői est vagy egy táncbemutató létjogosultságát? Lényegesen nehezebb lehet a kortárs produkciók sikerét előre lemérni, mint egy klasszikus, előre sejtethető kimenetelű előadásét.*

– Biztosra nem lehet menni, az igaz, de azt mégiscsak lehet sejteni – és ebben a kurátorok szinte mindig egyetértettek –, hogy hol folyik színvonalas munka. Ennek ellenére a kortárs művészetek támogatása valahol mindig bizonytalan kimenetelű, de a támogatásának szükségessége megkérdőjelezhetetlen. Soha nem lehet tudni, ki lesz a következő Béjart vagy Ligeti, ezért mindenképpen teret kell adni a próbálkozásoknak. Nem mindegy azonban, hogy milyen az a tér. Legyen meg a megfelelő szakmai háttér, dokumentációk, kritikák születessenek egy adott produkcióról, és ahogy már említettem, legyenek méltó fórumok, ahol egy zeneszerző vagy egy fiatal koreográfus méltó körülmények között tudja bemutatni a tudását. Ebből a szempontból az NKA-nak nagyon fontos és kitüntetett szerepe van, hiszen a kortárs művészet egyik legfőbb támogatója.

■ *Említette az alternatív színházakat, amelyek száma az elmúlt időszakban robbanásszerűen megnőtt. Van ennyi színházra igény, vagy látszik-e már egy fajta lemorzsolódás?*

– Szerintem nincs. A pályázatok elbírálásánál azonban az látszik, hogy ezek a színházak is lassan „beleöregednek” abba, hogy egész pontosan megítélhető legyen a színvonaluk. Akiknél nívós munka folyik, azok eddig is megmaradtak és a jövőben is dolgozni fognak, azok a formációk pedig, amelyek valamilyen oknál fogva sem a szakma sem a közönség érdeklődését különösebben nem keltik föl, azok le fognak morzsolódnak. Szerintem ez egy természetes folyamat, valahol a legtöbben alternatívként kezdi. A Megbukott zenekritikákban olvashatjuk az azóta már megmosolyogtató kritikát: „Kotkot-Kotkotkotkodály, Zoltánka, ne komponálya!” Ezt ma már nem írná le senki. Vagy ha a Mahlerről vagy Wagnerről megjelent karikatúrákat nézem, és a közönségről készült rajzokat, amint bedugott fülekkel ültek, rájövök, akkor sem értette meg mindenki azonnal a kortárs zenét.

■ *A zenei, színházi és táncművészeti terület összehívása a pályázatírás terén valamilyen módon inspirálhatja a pályázókat, hogy vegyes produkciókat hozzanak létre?*

– Bízom abban, hogy a szakma nyitott szemekkel és fülekkel figyel, hogy mi zajlik az NKA-ban vagy a magyar kulturális életben, és lecsap erre a lehetőségre. Várom, hogy egyre több olyan pályázat érkezzen, ahol együtt szerepel a zenész, a táncos, és

a színész. A magam részéről, ha pályáznék, biztosan kitalálnék ilyen produciókat. Nagyon izgalmasnak találnám ezt a fajta új útkeresést. Remélem lesznek olyanok, akik ezt a lehetőség szintén megérint.

■ *Mikor lesz a következő kiírás?*

– Augusztus végén lesz a kiírás, és szeptember 28. lesz a beadási határidő.

■ *Mekkora lesz az elosztható összeg?*

– Minden jel arra mutat, hogy jóval több támogatást fogunk tudni odaítélni.

■ *Mit javasol annak, akinek a pályázata semmilyen támogatást nem kapott?*

– Ugyanúgy, ugyanarra nincs értelme pályázni. Mindenkinek magának kell átgondolnia, hogy legközelebb milyen módon pályázik, hiszen az elutasításoknál indoklás nem szerepel, ennyi pályázat esetében ez olyan munkával járna, ami elképzelhetetlen terhet jelentene az NKA-nak. Sajnos olyan is előfordult, hogy nagyon jó pályázatok súlyos formai hiba miatt estek ki a rostán.

■ *Szívesen végzi a kuratóriumi munkát?*

– Igen, bár az, hogy kaptam egy-két elégedetlenkedő telefont, némileg elvette a kedvet, de amiért nagyon hasznosnak tartom ezt a munkát, az egyrészt az, hogy együtt dolgozom a kurátor társaimmal, akik a maguk területén mind kiváló szakemberek, másrészt nagyon érdekes embereket, együtteseket ismerek meg, és olyan információkra teszek szert az előadói művészet terén, amelyek számomra nagyon hasznosak, pozitívan egészítik ki az én működési területemet. Nem utolsó sorban úgy érzem, hogy, ha nem automatikusan végzem a munkámat, akkor talán segítik a mai magyar kultúra ügyének továbbblendítésén. *Werner Judit*

„Arra vagyok kíváncsi, mit tudunk kezdeni ezzel a kategóriával”

Új bérlet, új cím, új feladatok Győrött

Növelte nézőszámát a Győri Filharmonikus Zenekar, olyannyira, hogy egy újabb bérletet is elindítanak a következő évadban. A sorozat Sándor János nevét viseli, nagy iránta az érdeklődés, akárcsak a többi bérlet iránt. Az együttes ismét különleges koncertekkel várja az érdeklődőket, és bíznak abban, hogy renthagyó programjaikkal még több embert tudnak megnyerni a zenének. Fúke Géza úgy véli, igazgató terveiből számosat megvalósított az elmúlt négy esztendőben, de rengeteg elképzelése van még a folytatáshoz is.

■ *A legnagyobb változás talán a következő szezonukban az, hogy az eddigi négy bérlet helyett a következő évadtól kezdve már öt sorozat közül válogathatnak az érdeklődők. Ez azt jelenti, egyre többen kíváncsiak az előadásaira?*

– Így van, nemcsak a koncertszámunk nő az igénynek köszönhetően, hanem tavaly témérdek alkalommal tettük ki a 'minden jegy elkelt'- táblát. Előfordult, hogy száznál is többen maradtak az utcán, ezért gondoltuk azt, hogy növelni kellene az előadások számát Győrben. Ezt egyrészt új programokkal, másrészt egyes hangversenyek ismétlésével próbáljuk megoldani. Minden zenekar más környezetben tevékenykedik, nem lehet más városokban működő modelleket alkalmazni, mi most ebbe vágunk bele. A bérlet eladások kapcsán már most le tudunk vonni néhány következtetést, amelyek rámutatnak arra, hogy milyen változtatásokkal tehetnénk hatékonyabbé és vonzóbbá a munkánkat. Három és fél hét alatt sikerült a tavalyi bérletszám kilencven százalékát újraértékesítenünk. Már akad olyan sorozat, amelyre az összes belépő elfogyott.

■ *Hogyan választottak nevet?*

– Sándor János és a Győri Filharmonikus Zenekar professzionálissá válása egymástól

elválaszthatatlan fogalmak. Ő volt az együttesünk első alapító-igazgató karnagya. Elévülhetetlen érdemei vannak a zenekarépítésben, munkássága és személye méltó arra, hogy egy bérlet viselje a nevét. A névhasználathoz Sándor János családja is örömmel járult hozzá, mind az együttes, mind a közönségünk nagy örömmel fogadta e névadást.

■ *Milyen tanulságokat szűrtek le a mostani bérletezés kapcsán?*

– Ami számunkra meglepő és örömteli, hogy sokkal nagyobb a bérletmegújítási kedv ebben az időszakban, mint korábban. A bérletezési időszak első felének derekán járunk, a nyári leállás alatt pontosítjuk az őszi kampánnyal kapcsolatos teendőket, mivel a számok jól alakulnak, át kell gondolni, át kell alakítani a tervet, ez azonban kellemes pluszfeladat.

■ *Megpróbálják a lebetetlent – írták a lapok, hiszen még vonzóbb programot állítanak össze, mint a korábbi években...*

– Biztos vagyok benne, hogy éppen az elmúlt szezonoknak köszönhető, hogy nagyobb a vásárlási kedv, mint korábban. Hosszú következetes munka hozhatja meg csak a gyümölcsét. A jó programok bizalmat ébresztenek a közönségben, ez a hall-

gatósságot arra ösztönzi, hogy váltsa meg mielőbb a belépőjét. A bérletvásárlás a bizalom jele, amit megfelelő szakmai munkával, meglepetésekkel és kedvezményekkel hálalunk meg.

■ *Mely koncertek, előadók lesznek különösen fontosak a következő szezonban?*

– A vendég együttesekkel kezdeném, a Török Köztársasági Elnöki Szimfonikus Zenekar fellépése mindenképpen különleges-ségnek számít. Az ötlet másfél éve született, amikor Győrben járt a török nagykövet. Sokan például miattuk váltották meg a Sándor János-bérletet. A másik pedig az Óbudai Danubia Zenekar, velük ez az együttműködés kölcsönös, hiszen egymás bérletében szerepelünk. Egyébként az ő koncertjükkel kezdjük a szezont, ezen a hangversenyen fellép Mester Viktória, Szegedi Csaba, akik Kodály dalokat, ill. a Hány János című daljátékból énekelnek részleteket, ezzel is színesebbé téve a szintén műsoron szereplő szívet. Ebben az évadban is lesz zongoraest, Kocsis Zoltán érkezik hozzánk Schubert- és Rachmaninov szonátákkal. Nehéz válogatni, hiszen mindenki kedves számunkra. A vendégeink között lesz Ránki Dezső, Várdai István, Baráti Kristóf, Boldoczki Gábor. Fellép Győrben a Wiener Sängerknaben is, Mozart- és Straus-esttel. Itt lesz nálunk Gilbert Varga, Varga Tibor fia, de akad operaelőadásunk is. Bellini Normája Sümegei Eszter, Fekete Attila, Wiedemann Bernadett és Palerdi András főszereplésével kerül bemutatásra. Ligeti András dirigálja azt az estet, melyen fellép a friss Kossuth-díjas Vukán György. Gershwin Kék rapszódíája mellett saját kompozícióval is bemutatkozik a győri közönségnek. Varga Tibor bérletünk, melyben helyt kapnak a nem szigorúan a klasszikus repertoárra épülő hangversenyek is, folyamatosan vonzza a közönséget. Akiket be tudunk csalogatni a hangversenyterembe ezekkel a programokkal, azok most már a Varga bérlet mellé klasszikus sorozatokra is jegyet váltanak. Az az elképzelésünk tehát, mely szerint a művészeti ágak összevonásával, műfajok keresztezésével újabb hallgatóságot érünk el, s ezzel a publikummal megszerettjük a szimfonikus zenekari hangverseny műfaját, úgy néz ki, működik.

■ *A közönség lelkesedése is igazolja ezt...*

– Kivételes helyzetben vagyunk, mert évek óta nő a nézőszámunk és a bevételünk (az elmúlt három évben megduplázódott), amire mi nagyon büszkék vagyunk. Ez további elhivatott munkára készít bennünket. A ja-

vuló tendenciák egyik meghatározó oka a folyamatos és dinamikus szakmai fejlődés, melynek egyik záloga Berkes Kálmán művészeti vezetőnk jelenléte, kivételes tehetsége és odaadó munkája. Ezt támasztja alá a hozzánk ellátogató karmesterek véleménye, akik az egész ország zenekari életét ismerik. Évről évre érzik azt, hogy fejlődik a társulat, hasonló véleményen vannak a hozzánk érkező szólisták is.

■ *Gondolom, a közönség szintén hálás, hogy nem kell Budapestre utaznia azért, hogy sztárokkal találkozzon.*

– Fontosnak tartjuk, hogy Győrben is fellépjenek nemzetközi hírű és rangú művészek, mint ahogy a 70-es, 80-as években is jellemző volt. Nyilvánvalóan a fiatal tehetségeket is támogatjuk, és több lehetőséget adunk saját muzsikusainknak is akár szólóban, akár kamaraprodukciókban.

■ *Tavaly ősszel beszélgettünk, akkor említette, nagy vágyuk, hogy duplázó koncerteket rendezzenek, és a régióban nagyobb szerephez jussanak. Ezek szerint ez most már mind működik...*

– Így igaz, konkrét helyszínek nélkül, de már tárgyalunk arról, hogy a koncertjeinknek legyenek ismétlődő estjeik, nemcsak Győrött, hanem a régióban is. A nemzeti kategóriába történt besorolás fokozottabb regionális jelenlétet vár el tőlünk, és a hozzánk közel eső, határon túli magyar lakta vidékek zenei kiszolgálását is magába foglalja.

■ *Említette a legutóbbi beszélgetésünk során, hogy a Filharmónia nem basználja az együttest annyira, mint amennyire használná. Ez ügyben mi a helyzet?*

– A helyzet változatlan... Mindenesetre nekem több tucat kérdésem lenne a Filharmónia működésével kapcsolatban akár a műsorszerkesztés, akár a közönségkapcsolatok, akár a fellépők kiválasztása, a marketing-stratégia, a gazdálkodás, a fajlagos költségek megoszlása tekintetében, stb., bár ezeket a kérdéseket nem nekem kell feltenni. És senki ne gondolja, hogy a számonkérés ihleti e kérdéssort, sokkal inkább a közös misszió sikere, az egymásra utaltság.

■ *A megnövekedett feladatokhoz talán több pénz is társul a nemzeti címmel...*

– Ebben csak reménykedem. Azzal kapcsolatban semmi információ sincs, hogy mekkora összeget jelent ez. Plusz feladatok vannak, hiszen a nemzeti cím kapcsán kötött szerződésben akad jó néhány tennivaló,

kérdés, hogy ehhez mekkora állami támogatást kapunk. Az biztos, hogy a megnövekedett feladatainkra a jelenlegi létszámunk kevésnek tűnik. Ha valaki kidől a sorból, az már komoly problémát jelent...

■ *Milyen többletfeladatot kell ellátniuk?*

– Ha fesztivált kell szervezni két évente, ahogy ezt a szerződés leírja, az komoly többletapparátust igényel. Ehhez a mostani létszám kevés, hiszen egy rendezvénysorozathoz legalább öt-hat ember folyamatos munkájára van szükség. A regionális szerepvállaláshoz szintén kell segítség, a közönségszervezés szempontjából mindenképpen. A határon túli területeken való fokozottabb jelenlétnek is természetesen van anyagi vonzata. Az utazás, szállás, napidíj költséget jelent az együttes számára.

■ *Az ötödik évét kezdi a zenekar igazgatójaként, munkájának is szép elismerése a nemzeti cím, amelyet most a Győri Filharmonikusok megkapott. Hogyan készül erre az utolsó évre, emellett gondolkodik a folytatáson?*

– A nemzeti cím büszkeséggel tölti el a társulat minden tagját, de a büszkeség kellő szerénységgel is társul, hisz mindannyian tudjuk, hogy a nemzeti besorolás a szakmai elismerésen túl kulturális stratégiai döntés is volt – ennek köszönhető, hogy valamennyi vidéki nagyzenekar megkapta. Igazság szerint arra vagyok kíváncsi, hogy mit tudunk kezdeni ezzel a kategóriával, és milyen pozitív hozománya lesz ennek az együttműködésnek... Én – mint ahogy általában – ezúttal is optimista vagyok. Ami az én pályámat illeti, abból a vezetői pályázatból, amelyet elfogadott négy évvel ezelőtt a városháza, nagyon sok mindent sikerült megvalósítani, ezért is bíztatnak a folytatásra. Ha más nem jön közbe, szeretném ezt a munkát továbbvinni. Most, az utolsó évadunkban is akadnak majd jócskán meglepetések, nagy dobások. A társulattal, Berkes Kálmánnal, Ősz Gáborral az első ciklusban a zenekar stabilitása, megerősítése és hazai újrapozicionálása volt a cél. A következő ciklusra merészebb terveink lennének, melyek előkészítése már folyamatban van. Az elmúlt időszak közös munkája – úgy érzem –, jónak mondható. Amikor belekezdünk az együttes irányításába, nagy bajban voltunk a közönséggel, egyre fogyott a száma, és próbáltunk ezen változtatni. Úgy tűnik, jó úton haladunk, a jövőben biztosan még bátrabbak leszünk...

R. Zs.

Évfordulót ünnepel a zenekar

35 éve független intézmény a Savaria Szimfonikus Zenekar – Mérei Tamás fesztiválról, operajátszásról, bérletezésről

Tavaly olyan sikerrel játszották az Iseumban A varázsfuvolát, hogy Mérei Tamás úgy döntött, az idei nyáron már közel egyhónapos programsorozatot indítanak, három produkcióval és egy világsztár hangversenyével. Az Iseumi Szabadtéri Játékokon a Figaro házassága, a Turandot és az Evita kerül színre július végétől, emellett egy rangos énekesnek tapsolhat a közönség.

A rendezvény azért is fontos, mert ettől kezdve a Savaria Szimfonikusok feladatai közé tartozik a fesztivál-rendezés is, ugyanis ez az együttes is elnyerte a nemzeti címet. A születésnapot ünneplő társulatnál azért a jövővel kapcsolatban akadnak még jócskán kérdések, ezért Mérei Tamás igazgató elsősorban nyugalomban szeretné ezt az évadot eltölteni, emellett bízik abban, hogy ismétlőkonzerteket tarthatnak Burgenlandban.

I Az együttes újdonságai közé tartozik, hogy az utóbbi években az operák is helyet kaptak a bérletsorozataikban, hiszen Mérei Tamás mellett tiszteletbeli elnöknagyuknak, Vásáry Tamásnak is nagy szerelme a műfaj. Miben látja az operajátszás nehezességét?

– A Szombathelyi Zenekar alapvetően nem hasonlítható azokhoz a vidéki együttesekhez, amelynek tagjai év közben is rendszeresen játszanak operát. Nálunk korábban évadonként rendeztek egy-egy koncertszerű operaelőadást, s nemrég indítottuk el a négy darabból álló bérletet, ezek az előadások azonban a szezon egész időszakára eloszlanak. Az Iseumban a korábbi nagy sikerű Varázsfuvola-sorozat 12 esztendeje abba maradt, időnként még barokk opera is szerepelt a műsorunkon. Egy opera bizony teljesen más játékmódot igényel a muzikusainktól, mint a szimfonikus darabok. De úgy gondolom, hogy ez az együttes fejlődéséhez is nagyon hasznos, hiszen sokkal inkább figyelni kell például a karmester minden rezdülésére. Nem lehet folyamatosan bújni a kottát, sokkal nagyobbak kell lennie a kontrollnak. A zenészeknek ki kell nyitniuk a fülüket, hogy ne csak a saját szövegműveiket, hanem a maguk körül ülőket hallják, hanem a komplett művet. Az operaelőadásnál figyelni kell az énekesre is, ezáltal jobban hallhatják az egészet, s így talán még a játékot is jobban élvezik. A visszajelzéseket legálábbis ezt igazolják.

I Tizenkét év szünetet követően hangzott fel tavaly az Iseumban A varázsfuvola. A zenészekről milyen visszajelzéseket kapott a produkciót követően?

– Nagyon pozitívan reagált rá mindenki. Örülnek annak, hogy ennek köszönhetően a zenekar szerepvállalása intenzívebbé vált a városban, hiszen a társulatban – jó néhány éve már - szinte mindenki szombathelyi. Érzik, hogy a fesztiválnak a településre gyakorolt hatása is milyen jelentős. Szombathely kulturális jellegét erősíti. A székelyünkötől nem messze, csupán az utca túloldalán van az Iseum, ami a felújítást követően

gyönyörű lett. Csak az együttesünk tagjai lépnek pódiumra az esteken, s a Bartók Szeminárium mellett ez a nyár másik jelentős projektje.

I Már érzékelhető, hogy az operajátszás hat az együttesnél a szimfonikus repertoár előadásmódjára is?

– Igen, mondják többen, szerintem is hallani az előadásokon. Operaprodukciónkban ugyanis máshogy hallgatja az ember a saját játékát és az egész előadást, ez az összpontosított figyelem most már nemcsak az zenedrámáknál, hanem a szimfonikus darabok előadásakor is érzékelhető. Koncentráció és hallásigény. Ebben egyezik a véleményem a művészeti bizottsággal és a zenészekkel, hiszen magam is kívülről hallom a változást.

I A fesztiválnak köszönhetően pedig olyan művészekkel is muzsikálhatnak, akikkel nem mindig lehet együtt játszani...

– Ráadásul az énekesektől rengeteget lehet tanulni, rendszeresen Kossuth-díjas művészek lépnek fel velünk. Most először látogat hozzánk Rost Andrea, aki a Grófnét alakítja a Figaro házasságában, de mellette a Turandotban Lukács Gyöngyit és Alexandru Agachét is vendégül látjuk. Lukács Gyöngyi egyébként a szezonban is szerepelt nálunk, olyan meghatározó élményt nyújtott a fellépése, hogy mindenki nagyon várja vissza. A musical pedig merész vállalkozás, mert eddig csakis opera hangzott fel az Iseumban. Koós Rékával, aki Evitát énekl, szerepelünk már együtt karácsonyi koncerten, ez ismét teljesen más típusú hozzáállást, hallást, játékmódot igénylő műfaj. Azt gondolom, ez is fejleszti a zenészeket. Arról nem is beszélve, hogy nagyszerű mű ez a musical, én még csellistaként játszottam Klagenfurtban, s nagyon élveztem.

I Hogy állnak a bérletezéssel, a következő szezon tervezésével?

– Szokás szerint az évad utolsó koncertjén a közönség kezébe adjuk az ismertetőt, utána a bérletvásárlás is megkezdődik.

Három éve vagyok igazgató, s most jutotunk el addig, hogy a Bartók terem első három sorát is el tudtuk adni a Szimfónia bérletben. Olyan új vásárlóink vannak, akik korábban nem voltak bérletesek. Ez visszaigazolása a műsorpolitikának, a színvonalnak, az árnak, egyszóval annak a munkának, ami a zenekarnál az élményen és szolgáltatás komplexitásán keresztül folyik.

■ Mit emelne ki a következő szezon programjából?

– Vásáry Tamással folytatjuk az eddigi, kiváló munkát. Kodály Zoltán születésének a 130. évfordulója alkalmából a vezényletével adjuk elő például a Hány Jánost. Mivel Vásáry Kodály asszisztense volt, ezért úgy vélem, rendkívül autentikus előadás születik. Kocsis Zoltánt rendkívül régóta várjuk, most karmesterként érkezik, s Bartók Concertóját fogja vezényelni. A Filharmóniával is folytatjuk az együttműködést, nekik köszönhetően látjuk vendégül a Rádió- és a Fesztiválzenekart. Érkeznek a Pannon Filharmonikusok is, Bogányi Tiborral és Bogányi Gergellyel.

■ Ugyanannyi koncerten lépnek fel, mint az elmúlt szezonban, vagy változott ez a szám?

– Minimálisan. A szimfóniának 11 előadása lesz, az operának pedig eggyel kevesebb, mint tavaly, nehogy a nyári kínálat miatt túl sok legyen a zenedráma. A műfaj iránti kíváncsiságot szeretnénk ébren tartani. Egyébként a Bartók Teremben jelzészerűen megjelennek a díszletek is Mátyás Albert rendezésében, s akadnak különböző kellékek is. Az énekesek mozognak, eljátsszák a darabot, az előadás így nem csupán koncert, hanem valóban operaprodukció hatású. Sosem volt olyan visszajelzés a közönség részéről, hogy hiányérzetük lenne. De nyilván az Aídát nem fogjuk a Bartók Teremben előadni, hanem a tervek szerint az Iseumi Szabadtéri Játékokon...

■ A köztes helyzetük kicsit nehezzé tette a jövőt, hiszen a megye és a város közös fenntartásából a városba kerültek, viszont a település költségvetése kisebb támogatási összeget tud csak biztosítani. Mi most a helyzet?

– Az a furcsa állapot alakult ki, hogy január 1-től vállalta a fenntartásunkat a vá-

ros, de addigra már elkészült a költségvetésük, ami rendkívül feszített. Nagyon nehéz anyagi helyzetben van Szombathely, így ránk sem tudnak sokat áldozni, hiába szeretnének. De közben szerencsére eldőlt az előadó-művészeti támogatások, ott akad növekménye a zenekarunknak. Szerencsére egy másik keretre is lehet pályázni, amelyet kimondottan azon városok számára írtak ki, amelyek a megyéktől átkerült előadó-művészeti együttesek fenntartását vállalták. Összesen kilencen vagyunk, akik idetartoznak, a Savaria az egyetlen szimfonikus zenekar. Reméljük, ott olyan összeget nyerünk, ami elegendő lesz a működésre.

■ Szükség is van rá, hiszen az előadó-művészeti törvény által biztosított összeg messze nem elegendő...

– A törvény alapján az idén 89 millió forintot kapunk, a saját bevételeink jelentősen megnöttek, 123 millió forintra, ami egyharmada a költségvetésünknek. Rettentően spórolunk, sajnos azonban hangszerpótlásra nincs pénzünk egyelőre. De mind a bevételi, mind a kiadási oldalon igyekszünk előnyös szerződéseket kötni, a zenekar kihasználtsága a maximumon van. Körülbelül száz hangversenyt adunk, ez egy hatvanöt fős együttesnél komoly teljesítmény.

■ Az is nagyon biztató a jövőt illetően, hogy nemzeti kategóriába került az együttes.

– Óriási megtiszteltetés, hogy mi is megkaptuk ezt a címet, az elmúlt évtizedek munkájának fantasztikus elismerése. Szombathelyen a szimfonikus zenejátás egészen ez ezernyolcszázötvenes évekig vezethető vissza, hivatalosan, a jogfolytonos működés tekintetében az együttes pedig ebben az esztendőben ünnepli fél évszázados fennállását. Erre a jubileumra könyvet is kiadunk. Mi ifjúsági hangversenyeket adunk négy környező megyében, több mint ötvenet, ez óriási vállalkozás. Nem is a profitért, hanem a koncertlátogató közönség kineveléséért tesszük.

■ A nemzeti cím elég sok többletfeleladdal is jár...

– A szerződést már alá is írtuk, úgy gondolom, hogy amit a minisztérium követelményként megfogalmaz, mi eddig is teljesítettük. Nem ró ránk olyan feladatot, amit csak emiatt kellene megtennünk.

■ A saját fesztiválrendezés is szerepelt eddig a programjokban?

– Nem, de úgy gondolom, hogy az Iseumi Szabadtéri Játékok annak számít, a Bartók Szeminárium szintén a zenekarunkra épül. A szerkesztőbizottságban – ami a műsorterveket készíti – is jelen vagyunk.

■ Milyen célokkal, tervekkel vág neki a következő szezonnak?

– Azt gondolom, hogy szeretném nyugalomban befejezni ezt az évet és elkezdni a jövőt. A finanszírozásunk ugyanis aggodalomra ad okot, hiszen igaz, váratlanul jött a váltás, s két fenntartó helyett csupán eggyel rendelkezünk, de az is kérdés, hogy milyen helyzetben lesz Szombathely jövőre. Tartok tőle, hogy több pénz nem jut az együttesre. Ezért fontos forrásunk az Iseumi Szabadtéri Játékok. Szeretném stabilizálni a jövőt, hogy legyen ötvenegyedik, majd hatvanadik, századik születésnapunk. Nekem az a célom, hogy a városban mindenki úgy ismerje a Savaria Szimfonikus Zenekart, hogy stratégiai fontosságú intézmény, és mondjuk is ezt ki. Szeretném, ha ez a november 15-i, ünnepi gálán polgármester úr részéről meg is történné! Hiszen úgy érzem, méltán lehet mindenki arra büszke, hogy például május elején, Modenában, a Pavarottiról elnevezett színházban 1200 ember előtt, Vásáry Tamás vezényletével óriási sikerű koncertet adtunk. Az Iseumi Játékokon reményeim szerint 8-10 ezren vesznek majd részt, de a rendezvény a város életére is hatást gyakorol, sok külföldit is várunk, hiszen közel az osztrák határ. Olyan kézzelfogható és kimutatható hatás ez, amit szeretném, ha elismernének és a városvezetés is büszke lenne ránk. A távlati cél, amin dolgozni kell, az a burgenlandi sorozat. Mi a bérletes koncertjeinket általában egyszer, illetve a Filharmónia jóvoltából még egyszer vagy kétszer adjuk elő. Burgenland az egyetlen olyan osztrák tartomány, amelynek nincs saját zenekara. Ha a sorozatainkat ismétlődő koncerteken előadnánk ott is, ezzel a létünket is stabilizálhatnánk. A kilencvenes években volt már ilyen terv, hogy a Szombathelyi Zenekar Vas megye és Burgenland által közösen fenntartott együttes lenne, ez az elképzelés azonban elhalt, de én szeretném újraéleszteni. Épp a napokban tárgyaltam erről egy grazi professzorral. Fel kell ismertetni az osztrák politikusokkal, hogy ez a saját országuknak milyen sok előnnyel járhat... R. Zs.

„Az utolsó utáni pillanatig küzdünk”

Dr. Gyimesi László szerint csak a csatát veszítették el

Jelentős létszámleépítés zajlott tavasszal a Magyar Állami Operaházban, hiszen április elejéig elvileg 217 közalkalmazottól kellett megválnia a dalszínháznak. Ez ellen a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete állásfoglalásban tiltakozott. A szervezet főtitkára, Dr. Gyimesi László komoly gondnak tartja, hogy az összes magánénekes státusza megszűnt az Ybl-palotában, úgy véli, így nehezen pótolható értéket veszít el a dalszínház. Hozzátette azt is, csak a csatában szenvedtek vereséget, a háborúban nem, és minden egyes emberért az utolsó lehetőségig küzdeni fognak.

I Nagyon határozott állásfoglalást tettek köz-
zé az operaházi létszámleépítés ügyében....

– Sokak számára ez is kevés volt... Sajnálatos módon a munkajogban a csoportos létszámleépítés olyan intézkedés, ami a szakszervezetnek meglehetősen kevés mozgásteret ad. Még azok a klasszikus eszközök sem állnak ilyenkor rendelkezésünkre, mint a nem csoportos létszámleépítés esetén. A kormánybiztost nem irigylem ezért az intézkedésor-
rért, jogi szempontból azonban kényelmes a helyzete, hiszen indoklás nélkül is elrendelheti az elbocsátásokat. Ettől kezdve csupán a belső együttműködésben vehetünk részt... Ennek az egyeztetésnek a fő résztvevője a közalkalmazotti tanács, s a tárgyalások a munkáltató intézkedéseinek végrehajtásáról és bizonyos elemeiről szólnak. Azért a kezdetől fogva a szakszervezet is részt vettek a tárgyalásokban. Ókovács Szilveszter kormánybiztos nagyon nyitott volt, sosem akadt olyan alkalom, hogy elutasított volna bármilyen tárgyalási kezdeményezést, bár csak azokat a javaslatainkat vette figyelembe, amelyekről úgy gondolta, beleillenek a koncepciójába. Ahogy azt az állásfoglalásunk is leírja, számos, dalszínházzal kapcsolatos ügy jelenleg átláthatatlan számunkra, hiszen ha kinyit az Erkel Színház, kérdés, ki fog ott színpadra lépni...

I Amikor elkezdték a tárgyalást a dalszínház vezetésével, milyen célokat fogalmaztak meg, mit akartak elérni?

– Természetes azt szeretnénk volna, s most is az a fő, hogy ahol csak lehet, mentjük meg a munkahelyeket és ezzel az embereket. Olyan ez, akár egy hadikórház, azt a sebesültet, aki nem kapott halálos sebet, igyekszünk valahogyan életben tartani, hiszen az egyes emberek sorsa is nagyon fontos. A dalszínház hatalmas létszáma is egyénekből tevődik össze. Egyébként az egész létszámleépítést nagyon megnehezítette egy olyan tényező, amelyben nem értettünk egyet, és most sem értünk egyet, ez pedig valamennyi magánénekes és

karmester jogviszonyának a megszüntetése. Ez számunkra nem elfogadható, és az indokokat sem tudtuk elfogadni, amelyeket a kormánybiztos felvonultatott. Ebben a témában egyáltalán nem volt köztünk egyetértés. Szomorú számunkra, hogy olyan ügyben, amit a szakszervezetünk nem szakmai, hanem munkajogi, szervezeti kérdésként kezel, hogyan lehetett ilyen döntést hozni. Ettől kezdve ugyanis a Magyar Állami Operaházban nem lesz egyetlen státuszban lévő énekes sem. Persze, előadásra szerződhetnek most is sok, nem közalkalmazott művészt, ennek a foglalkoztatási formának azonban nagyon sok háttulütője van. Ez ellen a lépés ellen minden erőnkkel küzdöttünk. Nekünk mindenképpen kötelességünk, hogy a „magánénekesi tár” megszüntetése ellen harcoljunk.

I Azt gondolja, vannak még lehetőségeik?

– Azért, mert egy csatában vereséget szenvedtünk, még a háborút nem veszítettük el. Ha most valamilyen döntéssorozat született, az még nem jelenti azt, hogy nem változhat a továbbiakban.

I Sokan mostanában Magyar Állami Irodaházként emlegetik az Ybl-palotát, s azt mondják, nem az adminisztráció, hanem a művészeti dolgozók száma csökkent jelentősen...

– A számokkal mindenki tud zsonglörködni. A számsorokról teljesen ellentétes dolgokat is be lehet bizonyítani, az a kérdés, kinek mi áll be érdekében. Ez a csoportos létszámleépítés nehézsége. A munkáltató dönti el, hogy kit küld el, s az információim szerint az adminisztráció létszáma szintén csökkent. Nem akkora mértékben, mint a művészeti dolgozóké, hiszen ha megvizsgáljuk, akkor a magánénekeseknél száz százalékos az arány, míg a többi csoportnál kevesebb... Itt tényleg a folyamat az igazán érdekes, az a nagy kérdés, hogy hogyan tudott így alakulni mindez... Kapcsoljuk össze azonban mindezt az előadóművészeti törvénnyel, illetve annak az általa-

kulásával. A színházaknál nagyon fontos szempontja volt ennek a kategorizálásnak, hogy az adott teátrumban milyen súllyal szerepel az operajátszás. Ha ez a műfaj szélesebb terepet kap, nem kizárólag az Andrassy útra korlátozódik, és ha megnyitja a kapuit az Erkel Színház – amennyiben ez valóban konkrét elhatározás –, ezzel együtt a vidéki színházak 25-30 operaelőadást játszanak, akkor új lehetőségek nyílnak meg az énekesek, zenészek, kórustagok előtt. Akkor valóban elkezdődik egy másfajta építkezés. Akkor már az Operaház magánénekesei is, és azok, akik nemcsak a dalszínházban énekelnek, szélesebb foglalkoztatási piacot találnak maguknak. A helyzet abban az esetben viszont valóban kétségbeejtő, ha az egyetlen foglalkoztatási hely szűnik meg. De tényleg csak a csata egyik része ez. Konszolidálódhat a helyzet, ha az Operaháznál beáll a normális működés, az énekesek szerződést kapnak, ha megnyit az Erkel Színház, ahol szintén normális előadásszámmal lehet kalkulálni. Ezután ismét végig lehet gondolni, hogy valóban olcsóbb vagy drágább, ha szerződéssel foglalkoztatnak egy énekest, hasznosabb vagy sem, ha nem hoznak létre tartós jogviszonyokat. A mi álláspontunk nem az volt, nem azon vitatkoztunk igazán, hogy a főszerepekre feltétlenül közalkalmazottakat kell-e gyűjteni, hanem azon, hogyha létezik egy ilyen kiváló stáb, egy ilyen intézményben, amelynek tagjai fejében ott van ez a repertoár, akkor azt a komoly értéket el kell-e veszíteni.

I Az állásfoglalásban benne van az is, hogy minden segítséget megadnak az elbocsájtott dolgozóknak. Ez mit jelent?

– Minden létező eszközt megmozgattunk jogilag eddig is, most pedig egyenként tárgyalunk minden egyes emberről. Az utolsó és az utolsó utáni pillanatig küzdünk, hogy akit lehet, megmentsünk. Meglátjuk, hogy mi lesz... Nagyon szerencsétlenül lett mindez időzítve, hiszen a szerződési időszak már lejárt, és azok, akiktől megvált a dalszínház, most még nehezebben találnak maguknak másik helyet. Persze, kereshetnek külföldön is lehetőségeket, hiszen Magyarországon nincs például még egy másik, klasszikus balett társulat. Ebben csak az a szomorú, hogy azt a tudást, amit a művész Magyarországon megszerzett, nem tudja itthon hasznosítani. Ennek az intézkedésnek az is a következménye, hogy azok a fiatal előadók, akik látják, milyen kegyetlenül bizonytalan a helyzet itthon, gyakran inkább külföldre indulnak... R. Zs.

Koncertekről

Nemzeti Filharmonikusok – április 20.

Fittler Katalin

Változatok romantikára – így jellemezhetnénk röviden a programot, jöllehet a három mű mintegy háromnegyed évszázadot ível át. Furcsa belegondolni, hogy Berlioz Benvenuto Cellinije egy évtizeddel Schubert halála után készült, s mindössze 13 évvel fiatalabb a „Nagy” C-dúr szimfóniánál, Rahmanyinov II. zongoraversenye pedig egy évvel a századforduló után készült (1901-ben). Érzések, érzelmek, többé-kevésbé elementárisak, hatásos formai keretek között.

Változatok karmester-attitűdre – ez volt az est egészen kivételes tanulsága. Kocsis Zoltán energikusan vezényelte a hatásos Berlioz-nyitányt, mintegy láttatva is a karaktereket, amelyek rendre hallhatóakká váltak. Aztán jött a meglepetés, ami kifejezetten intellektuális élményt jelentett. A zongoraművész Kocsis, akinek Rahmanyinov-játéka nemcsak meggyőző volt már első hallásra is, hanem bevalótlan a szerzői interpretáció ismeretében és a koncepció értő átvételén alapult, karmesterként képes volt egy egészen más ízlés szolgálatába szegődni, messzemenően alkalmazkodva a szólista, Lovro Pogorelich elképzeléséhez. Köztudottan nehéz a zongoraszólam – de ezen az estén embert-próbáló feladatot kaptak a fúvósok is! Szerencsére győzték. Pogorelich szívesen tűnik extrémnek, ha úgy tetszik, excentrikusnak. Tempóival néha szinte elbizonytalanította a hallgatót, aki már-már kételkedett műismeretében... Így is lehet értelmezni a méltán népszerű zongoraversenyt – nagy kérdés, vajon ez az interpretáció is tudna-e rajongótáborát toborozni a műnek. Mert így, ezúttal csupán sajátos olvasatával gazdagodtunk. Pogorelich az „isten-i hosszúság” bővületével kecsgettette hallgatóit – valljuk meg, érzékenny billentése tényleg gyönyörködött, a zongorahang mindenhatóságába vetett (romantikus?) elképzelés létjogosultsága indokoltnak tűnt. A lassú (!!!) tempóhoz bensőségség társult – a szólista olyan szuverén biztonsággal játszott, ami összeszokott partnerekkel is ritkaság! Felnéznie sem kellett gyakran, Kocsis rendkívüli empátiával biztosította számára a kidolgozott zenekari környezetet.

A műsor második részében Kocsis „megkegyelmezett” a közönségnek, s ezen az esten senki sem bánta, ha nemcsak a hagyományozhoz képest menősek a tempók. Az időtlenség ideje után ismét zeneileg áttekinthető, felépíthető-felépített tételek következtek, és Schubert muzsikája üdén, fiatalon szárnyalt. Megint kiderült, mennyire képlekeny matéria a zenekar a dirigens kezében. A nagyzenekar nem szükségszerűen lomha, s képes kecseskarcsú hangzásokat is produkálni, jó esetben

rendkívül árnyalt dinamikai skálát bejárva. A zongoraverseny után a játékosok egy emberként élvezték a mérhető tempó, az átélhető pulzálás élményét, a játék-öröm tette élvezetessé a gyors tételeket. Megválaszolatlan kérdés, vajon más környezetben is hasonló, fenntartás-nélküli fogadtatásra lelt volna ez az interpretáció?

A hallgatóság soraiban szép számmal szerepeltek a MüPában rendezett többnapos nemzetközi konferencia résztvevői. Nekik jutalomjáték volt ez a koncert – sajnos, akik nem hallgatták végig, sohasem fogják megtudni, miről maradtak le. Mert a Schubert-szimfónia, minden nagyságával együtt, pezsdítő volt, s aki végighallgatta, minden bizonnal felrészült, pihenten, egyszersmind a megajándékozottság érzésével hagyta el a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet.

MÁV Szimfonikus Zenekar – április 25.

Fittler Katalin

Ismét Rahmanyinov c-moll zongoraversenye, ezúttal R. Strauss Don Juanja és Beethoven c-moll szimfóniája között. A szólista Xiayin Wang, a dirigens Irwin Hoffman. Aki mindkét alkalommal hallotta a versenyművet, tanúsíthatja: jöllehet, gyorsabb volt a 20-i előadásnál, sokkal hosszabbként, terjedelmesebbként érzékeltük. Ez afféle puzzle-hangkép volt, ahol jól észlelhetők kontúrok, többé-kevésbé szabályosan és csupán részben igazodva a kifejeznievalóhoz. Az energikus művésznőnek erőssége a virtuóz ujjtechnika, aminek legtöbb hasznát a zárótételben vette. Addig viszont kirívóan érvényesültek azok a szakaszhatárok, amelyek a gyakorlás fázisában helyénvalóak voltak, ám eldőlőzásokra azóta sem került sor. Ráadásul, a zongoristát gyakran az ujjai irányították; némely szakaszokban elszaladtak, s ilyenkor aggódnunk kellett: sikerül-e mielőbb találkoznia a zenekarral. Az üzembiztonságra törekvő gyakorlás másik jele a kontrollálatlanság a fráziszáró hangok esetében – ettől még könnyebben kihallhatóak lettek a pontatlan megérkezések. Irwin Hoffman ezúttal nem bizonyult segítőkésznek; nemcsak a tematikus-szólisztikus frázisok beintésével takarékoskodott, hanem joviális „lekísérésre” rendezkedett be. Talán túl sok bizalmat előlegezett az előadóknak – mindenesetre, bizonytalanságban tölthetjük a versenymű idejét. Hasonlóképp érezhettek a játékosok is, akik a szépen megformált dallamkezdetekkel akartak eleve kárpótolni a bizonytalan kimenetelű záratokért. A ráadások tanúsága szerint Xiayin Wang jobban érzi magát, ha szólódarabokat játszik, bátrabban mer formálni, és hatásosan építkezik.

Richard Strauss Don Juanja elsöprő erejű kell, hogy legyen, indulat-vezérelte. Ami az erőt illeti, nem panaszkodhatunk. A nagylétszámú vonóskarral fellépő MÁV Szimfonikus Zenekar mégsem tudta megjeleníteni ezt a lendületet; időről-időre érződött nemcsak az igyekezet, hanem az erőlködés is (ez mutatkozott meg kis léptékben a kontrollálatlan, szinte lendületből odavetett zárhangokban, nagy vonalakban pedig abban, hogy a szimfonikus költemény dinamikai grafikonja korántsem megtervezetten alakult ki. A fúvósok kedvezőbb helyzetben voltak, zseniális hangszerezésével a szerző szinte megkomponálta az exponált fordulatok érvényesülését.

Hoffman az érzelmi-indulati görbe mentén készítette differenciált dinamikai játékra a muzsikuskat. Vártuk, a Sors-szimfónia otthonosabb terepet kínál – de nem. Maradt a nagyzenekar, ami önmagában elfogadható lehet, de a nagy létszámból nem adódtak többlet-élmények. Hiába van sok bőgős, ha szólamuk megreked az effekt szintjén, s nemcsak a rajzos dallamvonallal maradnak adósok, hanem a tisztán kihallható hangmagasságokkal is. Hasonlóképp elmaradt a puha piano-hangzás, amelynek megszólaltatásához ideális a nagylétszámú vonóskar. Elnagyoltság a motivikus aprómunka szintjén, s általában úgy tűnt, mintha az auditív kontroll iránti igény megszűnt volna. Harsányság sok részletben volt – de mozgósító dinamizmus kevés. Ezúttal még egyszer végigjátszotta a szimfóniát a zenekar, még egyszer átismételte a mű történéseit modulataival a karmester, de igazi megélt pillanatok kevés lehetett. A nézőtér a lassútétel kezdete hatott leginkább; amikor a karmester a mélyvonósokhoz fordult, megoldódott a hangszerek nyelve. De küzdelemlől, s kiküzdött diadalról aligha adott hangképet a Szőke Tibor Mesterbérlet 4. estje.

Budafoki Dohnányi Zenekar – május 1.

Fittler Katalin

Az „Énekel az ország 2012” immár hagyományt folytat – az ország különböző részeiből gyűlnek össze kórusok, s a zenei tábor foglalkozásainak eredményéről koncert keretében adnak számot. Ha csak rövid időre is, de felvillan a Kodály-megálmodta Éneklő Magyarország – vagy legalábbis valami hasonló. Idén a hosszú hétvége ideális alkalmat kínált, s a Munka Ünnepe derekasan megdolgoztak a résztvevők, élükön a fáradhatatlan Hollerung Gáborral. A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem pódiumán több mint 400 kórusénekeshez (és szólistákhoz) társult a Budafoki Dohnányi Zenekar. Olyan műsorral léptek fel, ami méltán számított az előadók és a hallga-

tóság érdeklődésére. Ugyanakkor az is mindenki számára nyilvánvaló, hogy nem kizárólag zenehallgatás, értsd, a konkrét műsor meghallgatásának szándékával érkezett a közönség. Közösségi élményt várt – és részben kapott is. Aki ritkán részese ilyen monumentális apparátusú produkciónak, már az első hangoknál elvarázsolódik. Aki élmény-repetálásra jön, kevésbé kritikátlan, bár a legvitriolosabb tollúak sem tagadhatják: önmagában a – divatos szóval élve – projekt megvalósulása is elismerésre méltó. S akinek van pedagógiai vénája, tudja: az eredmény nem mindig azonnal jelentkezik, tehát, ami az interpretáció szintjén megoldatlan maradt, az is tovább él, mint igény, a nagyszámú résztvevő emlékeztében, s remélhetőleg nem felejt el a mindennapi munka során sem. Általánosságban is elmondható: távlat-nyitók az ilyen megmozdulások.

Vajda Jánostól a Szilágyi Domokos verseire komponált Változatok után Webber Requiemje hangzott el. Vajda művei rendszeresen helyet kapnak Hollerung Gábor együtteseinek műsorán, s ami még öröndetesebb: a bemutató után továbbra is műsoron tartják, vagy időről-időre előveszik őket. A Változatokat hallottam már, akkor természetesen nem „össz-karral”. Ennek az előadásnak az a felmérhetetlen haszna, hogy olyan kórustagok is a gyakorlatban ismerkedhettek meg Vajda zenéjével, akik esetleg még hallomásból is kevés művét ismerik. Arról pedig gondoskodott Hollerung Gábor, hogy a felkészülés során megszeressék. Értelemszerűen elsősorban a kórust irányította a karnagy, a zenekar meghálálta az együttesnevelésbe fektetett munkáját, s fokozott figyelemmel muzsikált. A dalosok inkább érzelmi oldalról közelítették meg a fellépést; őszinte örömeik és lelkesedésük láttán nehéz felróni nekik a koncentrátság hiányát. Pedig hiába a tempót-metrumot szoros gyeplővel tartó irányítás, ha az a tartás nem válik mindenkiben élő lüktetéssé! A skandáló ritmusképletek könnyen megszaladnak, főként, ha a szövegmondás intenzitása csökken, s hiába ismert mindenki előtt a felépítés, szerkezet, ha meginog egy fúga!

A karmester a koncert elején szólt a közönséghez, a művekkel kapcsolatban konkrétumokra is ráirányítva a figyelmet. Lelkes elemzése néha többet ígért, mint ami megvalósult.

Webber Requiemjének megszólaltatásában részt venni – nyilvánvalóan élmény. Ugyanakkor elgondolkodtató volt a tényleges megszólaltatás: mintha hiányzott volna az az eleve-felfokozott várakozás, amit a mű előzetes ismerete kelthet. Az éneklés-öröm erősebb volt a művel kapcsolatos hangzás-elképzelések realizálásának szándékánál. Ezúttal a szólisták produkciójában sem gyönyörködhettünk maradéktalanul (Cecília Lloyd, László Boldizsár, Lakó Levente); hol a szólam nehézségei váltak hallhatóvá, hol disztonálás zavarta a mű-élvezetet. A zenekar e műben is derekasan

helyállt; kis és nagy felületeket azonos formálási biztonsággal szólaltattak meg, talán ők élvezték leginkább mindkét mű harmóniai történéseit, ritmikai inycenségeit.

Zuglói Filharmónia Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus – május 3.

Fittler Katalin

Idei bérletsorozatának záróestjére amerikai programot hirdetett a Zuglói Filharmónia, Bernstein, Anderson és Gershwin művekkel ill. műrészletekkel. A szokásosnál is nagyobb apparátust foglalkoztatott; a kórushoz a Hunyadi János Általános Iskola nagykórusa társult, s a zenekar létszáma is jelentősen nőtt (öröndetes, hogy ennek ellenére nem köszöntek vissza más zenekarokból ismerős arcok, kiségitőként). Mint általában, ezúttal is minden „ki volt találva”. A műsorközlő (Zelinka Tamás) a vezénylő Dénes Istvánnal beszélgetett, ami azt tette lehetővé, hogy a műismertetések túl felidéződjenek zenei életünk közelmúltjának emlékezetes pillanatai (Dénes István annakidején az Erkel Színházi előadásokon előbb zongorázott a Porgyban, majd vezényelte az operát). Szívárványos színpadképről gondoskodott a kórus színes pólokban-ingeiben-blúzokban, s az élőkép néha meg is mozdult, amikor a felnőtt dalosok önfeláldozóan átadták magukat a ritmikus muzsikának (a példásan fegyelmezett általános iskolai kórus egyébként kotta nélkül énekelt).

Ami az est talán legnagyobb élményét adta, az a vonóskar hangzása. Minden szólamnak, ha kellett, külön karaktere volt, máskor viszont hihetetlenül egységes tónussal játszottak. Felnőtt zenekaraink esetében néha a hangszerpark minőségével próbáljuk menteni-magarázni a kevésbé tetszetős hangszíneket – most mintha mesterhangszerek szóltak volna a fiatal játékosok kezében. (Már csak ezért is megérdemli a zenekar a „Nemzeti Ifjúsági Zenekar” kitüntető címét, amelyet 2011-től ’13-ig birtokolnak). A két Anderson-darabot követő megtervezett ráadás, Anderson Jazz-pizzicatója bravúrosan virtuóz volt (nem lenne haszontalan, ha más zenekarok is felvonnék műsorukra, vagy legalább beépítenék műhely-foglalkozásaik anyagába!). A vonós-varázst a koncertmester szólói koronázták meg – nemcsak dokumentáció-jelleggel érdemes megörökíteni, hanem méltán kaphat helyet egy következő, a zenekar koncertjeinek értékes-szép részleteiből összeállított válogatásban.

Régi hagyománya van annak, hogy az „Istvánosok” életében a muzsikálás – örömdzenélés is egyben. Ennek szép példáját adta az amerikai est. A könnyedebb hangvételű tételeket is felelősségtudattal játszották, minden effektus megtervezett volt, ugyanakkor – mivel teljesen kidolgozott műsorról van szó – spontánnak hatott. Mert valamennyi hangszeres tisztában volt azzal, mikor milyen szerepet játszik

szólama az adott pillanatban. Készültek a „po-énokra”, s azok mindig megbízhatóan „ültek” is. Dénes István oldottan irányította a zenekart. Megtehetette, hiszen tudta: értő muzsikusok a partnerei. Hasznosnak bizonyult a bőgősök speciális elhelyezése (a színpad két oldalán), és látványként is növelte a hatást, hogy egy-egy fűvös állva játszott a szólóját. Az évről-évre operaprodukciónak is résztvevő zenekar számára nem jelentett nehézséget a Porgy és Bess részleteiben a szólisták kísérete sem. Gerdesits Ferenc a felidézett Porgy-előadásokon alakított szerepét énekelte (Sporting Life), a női szerepeket Borsos Edith szólaltatta meg, s Cser Krisztiánnak is három szerep jutott (Jake, Crown és Porgy). Ezúttal nem volt szöveg-feliratozás, fordítást sem kaptunk – elég volt megmerítkezni a muzsikában. Aki alaposan ismerte az operát, tudta, mit hall – a többiek élményanyagot gyűjtöttek csupán (s az sem kevés). Aligha lehet kárhoztatni a szólistákat, amiért – Gerdesits kivételével – rászorultak a kottára; bárcsak lenne lehetősége ennek a produkciónak oly gyakran megismétlődni, hogy feleslegessé váljon az írásos segítség! Megérdemelné. A fiatal muzsikusok, akik elsősorban „komolyzenén” nevelkedtek, élvezték a kirándulást a zenének arra a területére, amelyet egyébként főként hallgatóként ismernek. Az ismeretlen terepre kijáró figyelem, a kirándulás élményével társulva egyaránt emlékeztetéssé tette az estet az előadóknak és a hallgatóknak. A műsorismertetőn ezúttal kotta is szerepelt: a Porgy és Bess rövid részlete, magyar szöveggel – e ráadásban a közönség is csatlakozhatott a szereplőkhöz. Noha ez a hangzáson nem sokat módosított, az aktív zenei gesztusa percekre igazi közösséggé formálta a jelenlévőket.

MÁV Szimfonikus Zenekar – május 4.

Fittler Katalin

Visszagondolva az elmúlt évek koncertjeire: nem panaszkodhat a MÁV Szimfonikusok hűségese hallgatótáborra, nemcsak sok, hanem gyakran igen értékes, jelentős szólistákat ismerhet meg a bérleti sorozatok estjein. Kiváltképp vonósokban, főképp hegedűsökben gazdag a vendéglista. Éppen ezért érthető, hogy Robert Bokornak is nagy bizalmat előlegeztünk. Elhamarkodottan. A két évtizede Svájcban élő macedón hegedűs több zenekar koncertmestere, életrajza szerint kamarazenél és tanít, s amellett 2010 óta a Belgrádi Filharmonikusok művészeti vezetője. Ugyanott vezető karmester a sanghaji szünetesű Muhai Tang, az est dirigense. Eme információk alapján azt vártuk volna, a két vendég „összeszokottan” muzsikál. Távolról érkezett művészek fellépésekor természetes gesztus, hogy a zenekar megszólaltat egy darabot a vendég házájának zenei terméséből – ezúttal Liu Yuantól hallhattuk, nyitányként, a Train toccatát. Az

odahaza filmzeneszerzőként is elismert komponista darabja harsányságával, ritmikusságával afféle „ébresztő”-ként harsogott – bemelegítő volt a zenekar számára is. Utána viszont nagy csalódást okozott Csajkovszkij Hegedűversenyének előadása. (A véletlenek játéka: az utóbbi időben több nívós interpretációt hallhatott fővárosunk közönsége.) Ha van nagylegzetű romantikus kompozíció, ami „elvárácsolja” a közönséget, e mű biztosan – gondoltam volna, mindezidáig. E hipotézist döntötte meg Bokor. Előnyös pózba vágva magát, rezzenéstelenül játszotta szólamát, s amikor a zenekaré lett a főszerep, elégedett gesztusokkal, oldott mosollyal kelt életre. Aztán amikor ismét ő következett, visszatért a szoborszerűség. Ez önmagában semmit sem jelentene, ha a hangzás visszaigazolná viselkedése létjogosultságát. De nem! Mintha szólamát elvontobjektívnek tervezte volna – ugyanakkor időről-időre technikai apróságok szennyezték szólamát (kicsit, ám bántóan félrecsúszott hang, összekapott hangcsoport, stb.). Pedig hangszere értékes, tónusa szép, s ami a virtuozitást illeti, a gyors menetekkel semmi gondja sem volt. Afféle vonóspárbaj-próbajátéknak hatottak a hatásosan megoldott részletek, máskor pedig személytelenné silányult szólama. Ha hegedűsből karmesterré váltott volna, s hosszú idő után tér vissza hangszeréhez, lehetne magyarázni a szituációt: elfelejtette, hogy csak az szól, amit ott-és-akkor eljátszik. Muhai Tang nem tudott ezen a furcsa helyzeten úrrá lenni. A zenekar kísért, fennállása során játszott problematikusabb szolistákkal is – s minden elismerésem a vonósoké, akik pókerarc mögé rejtették érzéseiket, véleményüket. A legszomorúbb az volt, hogy esélyük sem volt arra, hogy felszabadultan muzsikáljanak; hogy lélegző frázisokból építkezve hozták létre a tételek nagyformáját. Röviden, elidegenítő hatású volt az előadás. Tapsolnivaló persze mindig van: ki a szerzőnek/műnek adózott tisztelettel, ki az élő zenehallgatás lehetőségéért volt hálás, s a muzsikuskok munkáját honorálta. Más lapra tartozik, hogy a tetzésnyilvánítást épp a vendégek nyugtázták elégedettséggel.

Sztravinszkij Petruskája mindenképp felszabadító élmény volt a második részben. Itt jobban magára talált a dirigens is, aki ha nem is irányította az együttest, az előre elképzelt hangzás megvalósítása érdekében, de legalább mozgólataival megjelenítette a karaktereket, s partitúra-ismeretéről azzal tett tanúságot, hogy gyakran beintette a tematikus anyagokat megszólaltató hangszereket-szólamokat. Úgy tűnt, lelkesíti az együtt-muzsikálás (akkor is, ha inkább párhuzamos akusztikus-vizuális megjelenítésről volt szó). A dinamikai megtervezettség és összerendezettség szándékban sem mutatkozott – ennek következtében viszont olyan szólamokat is kihallhattunk, amelyek máskor elsikkadnak. A zongoraszólam mindvégig remekül

érvényesült. A formáló, építkező szándék teljes hiányára vall, hogy a lelkes muzsikálásnak egyszerre csak kurtán-furcsán szakadt vége. Mintha olyan történetet mondtak volna el, amelynek végkimeneteléről ők is csak a hallgatósággal együtt értesültek volna. Pedig a meghökkentő befejezést Sztravinszkij jól kitalálta...

Győri Filharmonikus Zenekar – május 5.

Fittler Katalin

Nem bánta meg, aki szombat esti programnak Kovács Anikó „Vivalditól Beethovenig” címmel meghirdetett (érdemes lett volna felüntetni: zenekari) hegedűestjét választotta. A Győri Filharmonikus Zenekar működött közre a hegedűművész pályájának 20. évéről megemlékező jubileumi koncerten, s bizonyosan a kölcsönös meglegedés hívta életre a mostani együttes fellépést. Olyan koncertet hallhattunk, ahol az első perctől az utolsóig érződött, hogy az előadók: játékosok. Kis túlzással úgy jellemezhetnénk: örömenélés tanúi lehettünk. Kamarazenekar-léptékű vonóskarral érkezett a zenekar, s a viszonylag kis létszám szerencsésen együttjárt a magvas hangzással. A műsor második számaként Mozart háromtételű C-dúr szimfóniája csendült fel (K. 338), tavaszi frissességgel. Szokás szeretni Mozartot, s szokás hangsúlyozni, mennyire „nehéz”, igényes feladat a Mozart-művek megszólaltatása. Most ilyesminek nyoma nem volt, a klasszikus arányosság érzetével szólt a zene, harmonikusan, a fináléban vidáman. Ha nyilvános főpróba, a II. tételt érdemes lett volna újraindítani. A Beethovennek szentelt második rész az F-dúr románcsal kezdődött, a nyitószámban, Vivaldi d-moll kettősversenyében Kovács Anikó partnere az elsősorban vonósnégyes-primáriusként ismert Rigó Tamás volt, a műsor súlypontját jelentő zárószámban, a Hármaversenyben szolistaként Fenyő László (gordonka) és Jandó Jenő (zongora) szerepelt Kovács Anikó partnereként. Az est dirigense Berkes Kálmán volt.

Ami a szolistát illeti: Kovács Anikó a Románcban mindvégig énekeltette fényes hangú hangszerét, a Kettősversenyben kiegyensúlyozott kapcsolatot hozott létre a két szólista. Volt tónusuk a párbeszédre, a másik motívumára való „ráduplázásra”, s mindig olyan tónussal játszottak, amely színében különbözött a kísérőegyüttesétől. Az igazi megmértetést nyilvánvalóan a Hármaverseny jelentette, az a mű, amelyről a szakirodalom egy része leki-csinylően nyilatkozik. (E sorok írója főiskolásként értesült erről a vélekedésről, korábban – hanglemezen rögzített értékes interpretációnak köszönhetően – a szerző egyéb kompozícióihoz hasonlóan rajongott érte. Azóta a mindenkor előadás megítélésében az a szubjektív mérce segíti, hogy megingatja-e mű-értékelését.) Ezen az esten nem kárhoztattam a hallgatóságot, amiért „közbetapsolt”. A nyitótétel

olyan hatásos volt, hogy szinte ösztönösen mozdultak a kezek. Azok a kezek, amelyek később a lassú tétel során sokaknál összekulcsolódtak (amikor ráadásként megismételték, torokszorító szépséggel szólt – valamiféle panteisztikus imaként). Fergeteges finálé zárta a ciklust.

Berkes Kálmán intenzíven küzd a különbözősemleges hangok ellen, a számára oly fontos artikuláció hasznáról eredményesen győzte meg a hangszereket. Az Olasz Intézetben koncertező játékosoknak mintha természetévé vált volna ez a kotta-értelmezés. Ez pedig azzal a (közvetett) haszonnal is jár, hogy a közönség is nagyobb léptékben hallgatja a muzsikát, értelmes-tagolt egységek egymáskövetkezéseiként, s úgy siklik át az esetlegességeken, ahogy nyelvbötlőn a színházi produkciókban. Hogy a zenekar valóban értő-kidolgozott partitúrát keltett hangzó életre, abból is kiderült, hogy Jandó Jenőnek nem kellett afféle másodkarmesteri összerendező tevékenységet folytatnia (versenyművek szolistaként nemegyszer láttam ilyesmit). Mindig nagy élmény Fenyő László játékát hallani. Megunthatatlan hangszerének gyönyörű hangja, ráadásul, nem csupán egy elvont szépség-ideált képes megvalósítani, hanem e szépség gazdag érzésvilág kifejezésére alkalmas. Ez a hang inspirálóan hatott Kovács Ildikóra, s amikor a két vonóshangszer párbeszédet vagy dinamikus kapcsolatba került, emlékezetes pillanatok okoztak. Fenyő László lehetőleg halk játéka lélegzetvisszafojtott figyelmet eredményezett, s azt, hogy a dinamikai skála valamennyi résztvevőnél rendkívül kiszélesedett. Ettől már-már romantizáló lett az előadás – ami nem vált kárára, hiszen az adott formai keretek között ettől telt meg személyességgel. Olyan tartalommal, amelytől a közönség megszólítottnak érezhette magát. Szép este volt.

MÁV Szimfonikus Zenekar – május 16.

Fittler Katalin

Remek hangversennyel búcsúzott a Szőke Tibor mesterbérlet záróestjén hűséges közönségétől az együttes. A hűségesektől, ugyanis ezúttal szép számmal láthattunk üres helyeket. És ilyen teljesítmények hallatán joggal sajnálkozunk, milyen kár, hogy a koncertélet szervezésének decentralizálása nemcsak az egyes zenekarok törzsközönségének kialakulását eredményezte, hanem olyan szelekcióhoz vezetett, amely nehezíti az áttekinthető tájékozódást. Ebből következően a fővárosi bérletek az általuk választott zenekar hangzását tekintik A(z élő) zenekari hangzásnak, anélkül, hogy egy szélesebb zenei palettán el tudnák helyezni választott előadóik munkáját-teljesítményét. Ez a kényszerű elzártág teszi indokolttá, hogy recenzensek – akik legalább is budapesti viszonylatban madártávlatból

tudják áttekinteni a kínálatot – időről-időre megkíséreljék ezt.

A MÁV Szimfonikus Zenekar műsorát hagyományosan a sokszínűség jellemzi (ami valójában bármely programról elmondható), náluk ez abban mutatkozik meg, hogy korábban periférikus helyre szorult műveket is megszólaltatnak. Gyakran a külföldi vendégművészekre való tekintettel állítják össze a műsort, máskor egy-egy remek szólista sikerszámának toboroznak újabb lelkes híveket. Nem ritkán tűznek műsorra 20-21. századi kompozíciókat is, így a magas átlag-életkorú hallgatóság ízelítőt kap a közelmúlt stílusaiából, törekvéseiből. Mivel – érthetően – a népszerűsítés a cél, gyakran „könnyen emészthető” kortárs darabok kerülnek előadásra, de időről-időre megszólaltatnak művészt-próbáló, igényes-értékes műveket is.

A mesterbérlet zárókoncertje azért is volt különlegesen értékes a számomra, mert a két félidő más-más műsorának kidolgozására azonos műgondot fordítottak.

Bemelegítésnek id. és ifj. Kurtág György első közös művét szánták, pontosabban, az idők folyamán mintegy egyórára duzzadt kamara-zenei ciklusból négy tételt, a svájci Olivier Cuendet átdolgozásában. A szerzőktől, a műről és az ősbemutatóként felcsendülő négytétel zenei átiratokról konkrét információkkal szolgált a műsorismertető – akár az adatok ismeretében, akár azok nélkül, jó választásnak tűnt ez a műsorkezdés. A mű, már csak a szintetizátornak köszönhetően is (amelyen ifj. Kurtág György játszott) annyi hangszín-élményt kínált, hogy óhatatlanul is figyelemre készítette a hallgatókat. Hogy magáról a műről kiben mennyi konkrét élmény/émlék maradt, azért másodlagos, mert elsődleges haszonként azt könyvelhették el az előadók, hogy sikerre tudták vinni a kortárs-darabot (ami azt jelenti, hogy ama elhíresült szakadék, ami a kortárs komolyzene és korunk embere között tátong, nem is olyan mély!).

A második műsorszám esetében a műsorismertető információi és a vezénylő Takács-Nagy Gábor által elmondottak együttesen, egymást kiegészítve tájékoztatták a hallgatót. Bartók Brácsaversenyének gordonkás verziójáról így megtudtuk, hogy a torzóként maradt művet Serly Tibor nemcsak „befejezte”, hanem gordonka-verziót is készített. Mivel a versenymű eredetileg William Primrose felkérésére készült, bizonyos időre ő kapta meg az előadás kizárólagos jogát, így a gordonkás verzió lehetősége csak később realizálódhatott. A közelmúltban került kiadásra a Brácsaverseny másik, Bartók Péter nevével fémjelzett verziója, amely lehántja azokat a rétegeket a műről, amelyek Serly hozzáadásai, tehát hívebb marad a szerzői vázlatokhoz. Ennek a brácsaversenynek a gordonkás verzióját hallhattuk, miként Takács-Nagy szavai sejtették, a szólista, Várdai István munkájaként. Örök rejtély marad számomra, miért összesen az „át-

dolgozás gordonkára és zenekarra” információ jelent meg erről nyomtatásban (annál is inkább, mivel korántsem az átdolgozás ténye az érdekes, hanem az utóbb megismert – autentikusabb – verzióinak megismertetésétette lehetővé). Jóllehet, a Brácsaverseny ősbemutatójára több mint hat évtizede került sor, a nagyközönség körében aligha vált olyanira ismertté, hogy ki-ki a két verzió különbségeit csemegézzék. Akár ismerte valaki korábban (akár egy, akár két verzióban) a Brácsaversenyt, akár nem, ezen az estén minden bizonnyal megszerette. Várdai István csellója nemcsak énekelt, de dalolt, a zenekar pedig úgy játszott a bartóki muzsikát, hogy a külföldi azt a tanulságot szűrhetette le, hogy magyarnak kell születni ilyen anyanyelvi-szintű Bartók-értéshez. Egyszerűen megállt az idő, a darabban éltünk. Ehhez előfeltétel a „perfekt” előadás – de aligha lehet objektívebb mércénk a méréshez más, mint a kollektív szubjektív reflexió. A közönség lelkes tetszésnyilvánítása egyöntetű volt, s a sok együtt-dobbanó szív reflexe egészséges (korántsem kényszeres) vastapsot eredményezett.

Ami a koronát feltette a produkcióra: mindezek után nem egy rutinos repertoár-Eroicát hallhattunk, hanem egy olyan Beethoven-szimfóniát, amely kidolgozottságával, gazdag szín-világával elementáris élményt jelentett. Takács-Nagy Gábor nagy figyelmet fordított a részletek kidolgozásán túl a dinamikailag árnyalt összhatásra is. Sohasem elégedett meg valamiféle vulgarizáló „dallam és kíséret” faktúrával, és egyaránt törekedett a kisformák felépítésére, valamint a monumentális építmény arányainak biztosítására. Heroikus lett tehát az Eroica, élményt adva a közönségen túl a megszólaltatásában résztvevő valamennyi muzsikusként.

Elégedettséget okozott ezzel az esttel közönségének a zenekar – ez a teljesítmény képes lett volna újabb hallgatóságot toborozni az együttesnek. Hogy minél többen lehessenek tisztában azzal, hogy miközben a hazai zenekaroknak megvan a saját profiljuk (erősségük, stb.), valamennyien számottevő értéket képviselnek.

Nemzeti Filharmonikusok – május 19.

Csengery Kristóf

Egy zenekar menedzsmentje számára már az is különleges próbatétel, ha egy sok hónappal korábban lekötött hangverseny szólistája egy héttel a tervezett koncertidőpont előtt beteget jelent, s akkor kell új közreműködő után nézni. Hát még, ha mindez egyetlen nappal az esemény előtt történik! A Nemzeti Filharmonikusok munkatársai tudomásom szerint május 18-án reggel értesültek arról, hogy a 19-i NFZ-est meghívott vendége, Rahmanyinov 3. zongoraversenyének szólistája, Borisz Berezovszkij mégsem utazik Budapestre. Egyetlen nap állt az együttes illetékeseinek rendelkezésére,

hogy a helyzetre megoldást találjanak. Erőfeszítésüket páratlan siker koronázta: a szóuli születésű, Párizsban élő Kun-Woo Paik nemcsak arra vállalkozott, hogy a hirtelen érkezett felkérést követően azonnal csomagol és a magyar fővárosba utazik, de arra is, hogy szombaton este az eredetileg meghirdetett műorszámmal lép a Műpa pódiumára. Vagyis nemcsak beugrót sikerült találni, de még a tervezett műsort sem kellett módosítani – mindez pedig alig több mint huszonnégy óra leforgása alatt rendeződött el. Kivételes bravúr, s hozzátehetjük, rendkívüli szerencse is, hiszen Kun-Woo Paik pár nappal korábban éppen ezt a versenyművet játszotta koncerten, a kompozíció tehát „kézben volt”, emlékét nem kellett felfrissíteni. Mindez önmagában sem csekélység, a 66 esztendő, koreai származású muzsikusként azonban (aki a budapesti közönség számára nem volt ismeretlen) imponálóan magas színvonalú teljesítményt nyújtott. Már a nyitó Allegro ma non troppo hallgatásakor is feltűnt pergő billentése, pontossága, az ujjai alatt megszülető faktúra áttekinthető tisztasága. Az Adagióban játéka nyomán gazdagon bontakozott ki a rahmanyinovi írásmód sajátos szimfonizmusa, amelynek szellemében a zongora szólama beágyazódik a zenekari hangzás szövetébe, és búvópatakként hol a mélyben, fedőrétegek alatt csörgögedezik, hol a felszínen mutatkozik. Kun-Woo Paik a telt megszólalásmódra és a szláv szenvedélyekre fogékonyan zongorázott, a pianókat éppoly érzékenyen szólaltatva meg, mint a harsány dinamikájú részleteket. Az Alla breve fináléban pedig átengedte magát a ritmus sodrásának, a zene temperamentumának, hozzásegítve az előadást a hatásos befejezéshez. Ha valaki megszólító személyességet és szuggesztivitást várt ettől a produkciótól, talán csalódott – úgy látszik, Kun-Woo Paik is hasonlít sok-sok ázsiai művésztársára, s ez részben alighanem a földrész kultúrájával és hagyományával, az individuumnak az európaítól eltérő szerepével magyarázható. Perfekt hangszerezés teljesítmény, figyelemreméltó állóképesség, kifogástalan ízlés és visszafogott, fegyelmezett zeneiségű előadásmód – ezt kaptuk tőle. No meg a lelkes tapsokra válaszként egy ráadást, szintén Rahmanyinovtól: az op. 32-es sorozatból a no. 12-es gisz-moll prelűdöt. A koncert karmestere, Kocsis Zoltán a zongoraverseny utolsó hangjai után úgy ölekezett össze a szólistával, hogy a mozdulat spontán hevéből érzékelhettük, őszintén hálás pályatársának az est megmentéséért. Évadzáró koncerten szólaltatni meg Brahms 2. szimfóniáját – nyilván akad, aki azt mondja erre, könnyű feladat, hiszen a jól bejáratott mű a muzsikuskok kisujjában van, bármikor kirázák onnan. Mások azonban talán úgy vélekednek (s velük tart e sorok írója is), hogy egy gyakran játszott repertoárdarab valóban friss, figyelemreméltó előadása nehezebb feladat, mint egy újdonságé, hiszen amit a muzsiku-

sok sokat nyúznak, azt – valljuk be –, még ha remekmű is, titokban kicsit unják, a ritkán játszott műre vagy a frissen megtanult darabra viszont figyelni kell, s a figyelem felvillanyoz. Az iméntieket megfontolva éreztem jelentős teljesítménynek Brahms 2. szimfóniáját abban a részletgazdag és pontos olvasatban, amelylyel Kocsis vezényelte és az NFZ játszotta ezen az estén. A nyitótétel lágyan, líraian indult, de aztán hamar megszületett benne a drámai határozottság hangja is. A vonások dús tónussal játszottak, a fafúvós szólók karcsún és légiesen indáztak, a rézfúvók délceg közbeszólásokkal központosították a folyamatot. Megnyerő líraiság és szépen kitáruuló hangzás jellemezte az Adagio non troppo-t, jó volt hallgatni a hegedűk éneklő játékát, a csellók és nagybőgők rugalmas pizzicatóit. Egyszerű természetességével hatott az Allegretto grazioso (Quasi Andantino) elején a G-dúr oboaszóló, amelyet a fuvola és a klarinét hasonlóan kecses mozgulásai követtek. Végül a kirobbanó energia jegyében, nem szűnő lendülettel, a ritmus állandó, izgatott zakatolásával és dús hangzással zárta a művet – meg persze a Nemzeti Filharmonikusok koncerttermi évadját – az Allegro con spirito finálé.

Budafoki Dohnányi Zenekar – május 20.

Fittler Katalin

Haydn monumentális oratóriuma, A teremtés afféle újrateremtésévé vált az elmúlt évek során. Valószínűleg ettől függetlenül, hogy viszonylag ritkán hallhattuk az évadok „rendes” műsorában – mindenesetre, ezúttal örömmel fogadtuk az évközi kínálatot. Az újrateremtés érdekességét a – részben vagy egészében – külföldi előadógárda jelentette, a mostaniét pedig az, hogy a „Kép – zene” projekt keretében ezúttal vizuális élménnyel társult.

Aki gyakran (rendszeresen) hallgat Haydn-műveket, tanúsíthatja: a klasszikus master életműve meg- és kiismerhetetlenül gazdag. Nemcsak arról van szó, hogy mennyiségileg óriási, hanem azon van a hangsúly, hogy bármely műfajban, a többszöri újrateremtés során mindig új felfedeznivalókra bukkan a késői utókor. Nyilvánvaló, hogy némely műfaj nagyszámú reprezentáncsokkal foglal helyet megannyi előadói repertoárjában, míg más darabok megismerését egy-egy vállalkozó zelmű interpretátor felfedezőkedvének köszönhetjük. De ami megszokhatatlan: az ismertnek vélt kompozíciók is gyakran okoznak meglepetést, amiben természetesen rendre az előadónak is nagy részük van.

A Budafoki Dohnányi Zenekar, az Akadémiai Kórustársaság, valamint a három szólista (Szalai Ágnes, Kálmán László és Tomas Selc), Hollerung Gábor vezényletével olyasmit tett hallhatóvá, amiről egyébként inkább olvasmányainkban tudtunk, nevezetesen, erőteljesen kidomborította Haydn zenei ábrázoló-művészetét.

A teremtés nagy pillanata a C-dúr „fény-akkord”, amit már-már klasszikus effektusként tartunk számon. Az értő hallgató kifejezetten várja – pontosabban, nem a C-dúr akkordot várja, hanem azt a katarzis-félét, amit az előzmények után kivált. Tehát, figyeli-követi a klasszikus elképzelésnek megfelelő káoszt, hogy megszűntének élményét átélhesse. A másik nagy „sláger” az „állatkert-áriának” is nevezett recitativo, amely a zenei hangfestés elhíresült mintapéldája.

Ezúttal a folyamatos látvány-kínálat módosította a hallgatói figyelem irányulását. Frappáns megoldás volt, hogy a recitativókhoz állókép társult, az áriákhoz, kórusokhoz pedig filmszerű folyamatok. Így szinte észrevétlenül olvastuk a magyar szöveget, s anyanyelvi szinten éltük át a muzsikát (hálátlanul háttérbe szorult közben az énekesek német szövegmondása, s megannyi olyan szempont, amelyek mentén egy-egy interpretációt ki-ki értékelhet!).

A koncertlátogató elvből hálás (lehet) a többlet-élményért, így a Haydn-moziért. Szép felvételekben, természeti képekben, később kedves-mosolyogtató állatfelvételekben gyönyörködhet, miközben szól a zene. És ebben rejlik az ilyesfajta előadás veszélye: a zene az összélménynek mindössze egyik komponensévé válik. Az a zene, amely Haydn számára a lényeg volt!

Szerencsére korunk embere (is) képes megosztani figyelmét (sőt, mind kevésbé lesz képes egyvalamire koncentrálni!). A produkciót minősíti, hogy közben szinte elrepült az idő! Senki sem érezte hosszúnak Haydn oratóriumát – igaz, utólag csupán felületes zenei emlékei maradtak műről-előadásról. Az viszont tény, hogy ennyire közvetlenül ritkán tudja Haydn-művel megszólítani közönségét előadó! Az is felbecsülhetetlen értéke ennek a vállalkozásnak, hogy aki részese volt ennek az előadásnak, tudja, miről szól az oratórium. Mert kevés lehangolóbb látványt tudok elképzelni, mint olyan zenehallgató publikumot, amely csendben végigüli a számára érthetetlen nyelven előadott művet – s a kivetítőt folyamatosan olvasó „hallgatóság” sem az igazi! Mert ők – miközben olvasnak – csak részben figyelnek a folyamatosan hangzó életre keltett (megteremtett) hangzásra. Ily módon tehát egyidejűleg megvalósult az eredeti nyelven való éneklés (zenei szempontból mindenképp kívánatos) követelménye, s teljesült az az elvárás is, hogy a hallgatóság értse az elhangzottakat.

Tarthatjuk-e szerencsének, hogy mégsem vált háttérzenévé, kísérezzenévé Haydn muzsikája? Feltétlenül, annál is inkább, mivel a képi megjelenítés erősen amatőr jellegű volt. Ajándék látvány-többletet nem illik kritizálni, de az biztos, hogy a vizuális beállítottságú (szakmájú) hallgatók sok kifogásolnivalót találhattak benne. A legfeltűnőbb az volt, amikor eltért a képi és zenei váltás (az aszinkron az állatkert-áriában volt a legbántóbb). A figyelmesebbek felismerhették a már látott képek ismételt fel-

idézését (olyankor is, amikor zeneileg ez nem volt indokolt).

Ennél fontosabb viszont, hogy a zenekar olyan intenzitással muzsikált, ami az élményhez elengedhetetlen volt. Az elmúlt évadban repertoárjuk részévé szervesült a filmzene, s úgy tűnik, az ott szerzett tapasztalatokat hatásosan tudják beépíteni a klasszikus repertoárba (remélhetőleg ez a „plakátszerűség” nem fog az érzékeny zeneiség rovására menni). Remekelt a kórus is, ujjongó reflexiói megunhatatlanok voltak. A megjelenítés eme dimenziójában korántsem volt irigylésre méltó a szólisták helyzete; közülük legjobban a fellépést beugrással vállaló tenor, Kálmán László állt helyt.

Nemcsak a zenetörténet a kortársunk, hanem voltaképp az interpretáció-történet is, ezzel a ténnyel szembesülünk Haydn-művek hallgatásakor. Hiszen ihletett-tehetséges előadókat egyaránt találunk a különböző felfogások mellett elkötelezettek táborában. Az oratórium-élmények sorában mindenképp megkülönböztetett hely jut ennek az előadásnak – amiért közvetlen közelbe hozta a több mint két évszázados kompozíciót. Köszönet érte.

Budapesti Wagner-napok/

Tannhäuser – június 2. Csengery Kristóf

Idén júniusban hetedszer rendezték meg a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében a Wagner Napokat. Az események törzsét a harmadszor s egyben utoljára színre kerülő, Hartmut Schörghofer megálmodta Nibelung gyűrűje tetralógia adta, a négy estét pedig új produkcióként foglalta keretbe az 1845-ben komponált „romantikus opera”, a Tannhäuser, a magyar közönség által korábbi produkciókból már ismert Matthias Oldag inszenálásában. A német rendezői színház képviselője ez alkalommal találkozott először Wagner-művel, s a darabot a Regietherater szellemét képviselve, posztmodern ártérelmezésben kínálta a közönségnek. Konceptiója szerint a Tannhäuser wartburgi dalnokversenyének résztvevői a televízió korszakának elkényeztetett sztárjai. A nyitóképben Vénusz és Tannhäuser egy áttetsző függönnyel beborított szobában – vagy talán stúdióban – fekszenek egy vörös franciaágyon (díszlet-jelmez: Thomas Gruber), s miként egy valóságshow-közvetítésben, minden mozdulatukat operatőr filmezi, felnagyított arcukat és gesztusaikat a vékony tüllfüggönyre vetítve. A dalnokversenyt megelőzőn idegesen sürgölődő Hermann ögróff úgy készíti elő az eseményt hosstesseivel a megmértetés csarnokában, mint egy menedzser vagy tévérendező, később a versengő énekesek önimádon páváskodnak. A harmadik felvonásban pedig, a Római elbeszélés után, a végsőkig elkeseredett Tannhäuser halálos adag kábítószert készül vénájába fecskendezni. A földi és égi szerelem, a testi kéj és a szüzi vágy wagne-

ri ellentétét tehát ebben a koncepcióban a nar-kózis kontra való élet konfliktusa váltja fel, így kísérelve meg közel hozni az opera alapgon-dolatát a Mához. Nem katartikus rendezés, nem is mentes az önkénytől, de logikus rend-szert alkot, és nem dolgozik a mű ellen: alkal-mas arra, hogy teret adjon egy kivételes zenei megvalósításnak.

Az énekesek jók, de kevés az igazán jelentős teljesítmény, amelyben egyesül a vokális kivá-lóság és a figura iránti eredendő affinitás. Szabóki Tünde Erzsébetre ilyen alakítás: tiszta-sága és átszellemültsége zeneileg és színpadi játékban egyaránt érvényesül. Egyszerű aláza-ta nyomán megszületik az Önfeláldozó Szent Nő alakja, amely Wagner operáiban és zene-dramáiban A bolygó hollandi Sentájától a Parsifal Kundryjáig kísért, s amely a zeneszer-ző életművében talán legfontosabb szerepet játszó gondolat, a megváltás eszméjének hor-dozója. A másik női szereplő, Elena Zhidkova Vénuszként virtuózan énekel és hideg eroti-kus démont jelenít meg. Robert Dean Smith Tannhäusere nem jelentős hang és kissé puha személyiség, alakítását azonban állóképesség és intelligencia teszi értékesé és alkalmassá arra, hogy a címszereplő a végkifejletben föl-magasodjék. A június 3-i premieren bejelen-tették, hogy Wolfram von Eschenbach szóla-mában Lauri Vasar betegem lép fel – gyengél-kedésére azonban legfeljebb a Dal az esthaj-nalcsillaghoz egy apró memóriazavara utalt, egyébiránt az észt művész egyenletesen ma-gas színvonalon énekel és játszott, lezser kí-vülállóként jelenítve meg a főhős jobbik énjét, figyelmeztető lelkiismeretét és Erzsébet áhíta-tos hódolóját. Hermann Ögrófként a kis sze-rep ellenére emlékezeteset nyújtott a kiváló Bretz Gábor. Walter, Biterolf, Heinrich és Reinmar szerepében harmonikusan illeszke-dett a szólistagárdába Szappanos Tibor, Szüle Tamás, Kiss Tivadar és Cser Krisztián.

Megesik olykor, hogy egy-egy Wagner-elő-adást nem az énekes közreműködők tesznek emlékezetes élménnyé, hanem az árokban és (ezúttal) a karzaton munkáló nagyobb erők: a zenekar és a kórus(ok). Megítélésem szerint ez most is így esett. Az előadás végeztével úgy álltam fel székemből, mint olyan néző-hallgató, akinek megadatott átélnie a művel való hiteles találkozás katarziszát, noha a ren-dezés nem vett le a lábamról, és kezemet a szívemre téve egyik énekes alakítást sem ne-veztem volna felejthetetlennek. Hát akkor mi okozta a jól eső megrendültséget? Nem volt nehéz rájönni: a Fischer Ádám vezényelte Rádiózenekar játéka, a Somos Csaba betaní-totta Rádiókórus és a Szabó Sipos Máté kar-igazgatásával közreműködő Operakórus éne-ke. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekaráról egyszerű-kétszer már elmondták és leírták, hogy a Wagner Napokon túlszárnyalja önma-gát. Nem érzem igazságosnak ezt a minősítést: inkább úgy gondolom, az együttes ezeken az előadásokon saját legjobb lehetőségeit való-

sítja meg. Ez a pontosság, ez a salaktalan, erőteljes, telt hangzás, ez a sötét, dús vonós tónus, ezek az ezüst fényű fafúvós szólók és ércesen rugalmas rézfúvós fanfárok lehető-ségként máskor is ott lappanganak az együt-tes eszköztárában, s ilyenkor a nagy feladat és a kivételes összpontosítás hívja elő a csúcstel-jesítményt. Ugyanez a helyzet a két kórus ese-tében: mindkettő tökéletes tisztasággal, sa-laktalanul énekel. A Wagner-mű legigazibb arcával a két (azaz pontosabban három) nagy együttes jóvoltából találkozhatott a közönség – és persze a vezénylő Fischer Ádám kitűnő tempóinak, életteli hangsúlyainak, tagolt for-maértelmezésének, egészében: átszellemült és lényegre törő koncepciójának köszönhetően.

MÁV Szimfonikusok – június 9.

Csengery Kristóf

Mint arról korábban a Zenekar olvasói is érte-sültek, Takács-Nagy Gábor a 2011/12-es évad végén búcsút vett a MÁV Szimfonikusok mu-zsikusaitól (igényessége, hite, lelkesedése a fellépések hangzó tanúsága szerint sokat segí-tette előre a fejlődés útján az együttest), s ősztlő új vezető, az erdélyi születésű, ám im-már huszonkilenc esztendeje Franciaország-ban élő Csaba Péter veszi át az irányítást. Ha ehhez hozzáteszük, hogy a MÁV-zenekar egy-egy hangversenyre rendszeresen felkínál-ja a koncertmesteri széket olyan vendégeknek, mint Kelemen Barnabás vagy Baráti Kristóf, máris kirajzolódik egy tudatosnak tetsző, és igen figyelemreméltó koncepció: jelentős vo-nósokra bízni a MÁV Szimfonikusok irányítá-sát. Ezt csak helyeselni lehet, hiszen a vonós-ka-r – fa- és rézfúvók ide, ütők oda – a zenekar teste-lelke. Aki intonációját tisztítja, hangzását dúsítja, közös játékát pontosabbá és rugalma-sabbá teszi – magát a zenekart építi. Persze te-gyük hozzá: ami Takács-Nagy Gábort és Csa-ba Pétert illeti, ők nem csupán vonós játéko-sok, hanem nagy tapasztalatú, profi karmeste-rek is – csak éppen a dirigens munka hátteré-ben mindkettejük esetében ott a zenekari tag-ság számára különösen becses, hitelesítő hangszerjátékosi múlt. Az ilyen alaphelyzetből induló együttműködés nem kevesebbet ígér, mint azt, hogy karmester és zenekara, ha em-berileg jól megtalálják a hangot, szakmailag félszavakból is érteni fogják egymást.

Csaba Péter nem várt őszig: már a 2011/2012-es évad végén a MÁV Szimfonikus Zenekar elé állt. Vezetésével június 9-én az együttes vonzó logikával, egyszerűen, de szellemesen össze-állított programot adott elő az Olasz Intézet-ben. Ezen a délelőtti koncerten – népes és mindvégig figyelmes közönség előtt – két Ravel-mű, a Spanyol rapszódia (1908) és a Boléro (1928) keretébe foglalva hangzott fel két de Falla-kompozíció: A bűvös szerelem című táncjáték (1915) és A háromszögletű ka-lap-szvit (1919). A műsorválasztást nemcsak a

koherencia tette vonzóvá (mindvégig ibér tár-gyú művek, két egymással egykor ismeretség-ben állt szerző művei, ráadásul a keletkezés idejét tekintve is összeillő alkotások, hiszen valamennyi darab egyetlen húsz esztendős pe-rióduson belül született, a 20. század forrongó és formabontó, izgatott és mindig újat kereső első harmadát reprezentálva), hanem még az a finom kettősség is, melynek értelmében a négy alkotás a spanyol folklórt, a tájhoz és em-berekhez, múlthoz és magatartásformákhoz kapcsolódó képzeteket kétféle optikából szemlélve, kétféle fénytörésben ábrázolja. Maurice Ravel, még ha tudjuk is, hogy édes-anynja, Marie Delouart baszk származású volt és Madridban nevelkedett, bár származásának ezt a mozzanatát fontosnak tartotta, mégiscsak francia volt, ezért aztán az életművében megjelenő (számos) spanyolos motívum több-nyire az egzotikum funkciójában érvényesül, tehát a szerző a külső szemlélő optikájából pil-lant a spanyol földre és a spanyolokra. Manuel María de los Dolores Falla y Matheu azonban ízig-vérig spanyol volt, andalúz család cádizi születésű sarja, aki a „benszüllött” magától értődő természetességével beszélt a spanyol folklór nyelvét, s magára az ibér tematikára nem külső nézőpontból tekintett, hanem ben-ne élt. Ez a kétféle ábrázolásmód és megszólá-lásmód mindvégig érzékelhető volt a koncert során – és ezért is volt szerencsés, hogy a Ra-vel- és a de Falla-művek nem elkülönítve hangzottak el, hanem a két Ravel-darab közre-fogta a két de Falla-kompozíciót.

A MÁV Szimfonikusokat a magam értékrend-jében nem sorolom a budapesti szimfonikus zenekarok élvonalába, de figyelemreméltóan rugalmas, fejlődőképes együttesnek érzem. Ha ezek után azt írom, hogy a júniusi matiné feltűnően jó volt, keveset mondtam. Csaba Pé-ter egyszerű eszközökkel, mindenfajta kar-mesteri „látványosságot” mellőzve, tárgysze-rűen irányít, az eredmény azonban nagyon is látszik – azaz inkább hallatszik. Mindenekelőtt a tónusos, egészséges vonóshangzást, a tiszta intonációt, a közös játék pontosságát, a fúvós-ka-r ambiciózus szólóit – egyszóval a produk-ciók egészéből sugárzó művészi tartást és színvonaligényt – illik említenie a kritikusnak. A Spanyol rapszódiaiban megnyerően hatottak a Prélude à la nuit finoman kikevert színei és érzékeny dinamikai – a zenélés érvényesítette a monotónia delejező hatását. A Malagueña tolmácsolásában előrefűródő lendület és a fojtott izgalom keveredett. Az Habanera lelkét a ritmus pontossága adta, a Feria megszólaltatá-sakor pedig a mélyvonósok morajlásában és a szordinált trombiták hangjaiban érezhettük meg azt a feszültséget, amely később az ün-nep kirobbanó felszabadultságában oldódott fel. A két de Falla-opusz varázsát a sok szín, a temperamentum, a ritmus sodra adta – és még valami. A zenekar vezetői remek ötlettel Amparo Cortést, a spanyol-cigány flamenco-énekesnőt hívták meg a két de Falla-kom-

pozíció vokális betétszámainak tolmácsolására. Szavakkal nehéz leírni a hitelességnek azt a légkörét, amelyet az ő torkából feltörő nyers, rekedtes és mély hang, a kézmozdulatok, a taps és a dobantások megteremtettek. Nyilvánvaló, hogy azt a kultúrát, amelynek Amparo Cortés letéteményese, nem elegáns zeneakadémiákon oktatják, hanem népi származású muzsikusdinasztiák tagjai adják tovább generációról generációra – s az énekesnő előadásmódjának minden hamis gesztus nélküli tökéletessége meg is érezte velünk ezt az ősi és földközeli jelleget. Az a természeteség pedig, ahogyan a folklórénekes beolvadt a műzei produkcióba, illetve ahogyan de Falla kifinomultan stilizált nyelve természetesen fogadta magába az ibér nyereséget, felemelő tapasztalat volt. A koncertet egy nagyszerűen felépített, fegyelem és szenvedély kettősségében fogant Boléro-előadás zárta. Csaba Péter és a MÁV Szimfonikusok együttműködése ígéretesen kezdődik.

MÁV Szimfonikus Zenekar – június 16.

Fittler Katalin

Ugyanazzal a műsorral búcsúzott a Lukács Miklós-bérlét és a Varga László-bérlét közönségétől pénteken este és szombaton délelőtt az Olasz Kultúrintézetben a MÁV Szimfonikus Zenekar. Vezető karmesterként két év után Takács-Nagy Gábor is búcsúzott – szerencsére ez a búcsú sem végleges, hiszen a tervek szerint a jövő évadban három alkalommal visszatér, vendégkarmesterként. Miként a műsorismer-

etőben Fenyő Gábor rámutatott, a műsor-összeállításban is felfedezhetők búcsú-mozzanatok: Mozart utolsó operájának, a Titus kegyelmének a nyitányával kezdődött a program, amely Mozart és Brahms utolsó szimfóniájával folytatódott (Jupiter ill. IV., e-moll).

A vasárnapi matiné kétségkívül az évad viszonylatában a MÁV Szimfonikus Zenekar legjobb produkciói közé tartozott. Elismerésre méltó teljesítménnyel muzsikált az együttes, tudása legjavát adva. Reménytelen vállalkozás lenne megpróbálni kiporciózni, kinek mekkora része van ebben az interpretációban, de aligha tévedhetünk azt állítva, hogy azért is szedte össze magát valamennyi zenekari játékos, hogy ezzel a teljesítménnyel egyszerre minősítsék Takács-Nagy Gábor zenekarvezető munkáját, s önmagukat. Mert egyértelműen kiderült: a kamarazenei igényű, elsősorban a vonósokra koncentráló műhelymunka minőségi változást eredményezett.

Immár hagyományosan, a karmester minden műsorszám előtt szólt a hallgatósághoz. Ezalkalommal megint remekelt, közvetlen tónussal szinte észrevétlenül tanítva a közönséget, ugyanakkor az értő zenehallgatáshoz szempontokat adva. A nyitány a reprezentatív opera fényt villantotta fel, s jöllehet, sem el nem hangzott, sem az írott ismertetőben nem szerepelt a „szférák zenéje” hangnemszimbolikája, a Jupiter valóban fenségesen szólt.

A karmester feladata a szólamokból arányos egészet építeni. Takács-Nagy úgy tette, hogy egyetlen játékos sem fosztott meg szövege fontosságának tudatától. Az aprólékos kidolgozottságnak köszönhetően vélhetően min-

dig tudták a muzsikuskok, mikor milyen funkciót kell betölteniük. Mert többről volt szó, mint patikamérlegesen adagolt dinamikákról! Folyamatok egymásutánjából épült mindhárom műsorszám valamennyi tétele. Ez eredményezte, hogy azok a hallgatók is élményhez jutottak, akik „csupán” gyönyörködni akartak, tehát egyszerűen hagyták hatni magukra a zenét, és azok is sok tanulsággal gazdagodhattak, akik bennfentesként egyszerre próbáltak figyelni a művekre és megszólaltatásuk milyenségére. Különösen a két szimfóniáról elmondható, hogy a zenekari repertoár alapdarabjai. Ezúttal a MÁV Szimfonikus Zenekar nem csupán újrajátszotta, hanem a dirigens intenzitásának (is) köszönhetően, produkció-értékkel reprodukálta a szimfóniákat. Kettős haszna van az ilyen vállalkozásnak: a születő zene folyamatosan hat megszólaltatóira is, és ily módon sokkal személyesebb közvetítéssel jut el a hallgatósághoz. Az a sokat emlegetett „jelenlét” uralta az egész termet, elszikkadtak a zavaró körülmények, s különösebb koncentráció nélkül is fogékony lett a közönség. Nem véletlen, hogy sokan összekulcsolt kézzel hallgatták a szimfóniákat – az értékes művek szakralitása is érvényesült.

A hasonló hangversenyek teszik érthetővé azt a gyakorlatot, hogy a hazai rendszeres koncertlátogató közönség megszlik a zenekarok között, egy-egy együttes mellett kitarva akár évtizedekig. Inspirálhatja ez az előadókat, hiszen a közönséget nemcsak megszerezni kell, hanem – ami még nehezebb – meg is kell tartani! A MÁV-zenekart hallgatva, nem kell félniük attól, hogy elpártol tőlük a hallgatóság!

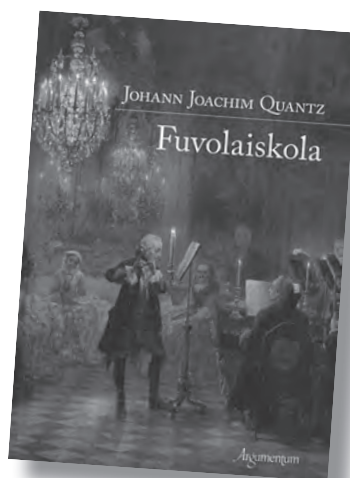
Könyv-kritika

Johann Joachim Quantz: Fuvolaiskola

„Ez egy elkésett könyv.” – így kezdi a kötet előszavát a fordító, Székely András. Csak egyetérthetünk vele: bizony, valóban 1980 táján kellett volna megjelennie, amikor a régizenevilág méretű reneszánsza idején megkönnyítette volna a vállalkozó szellemű magyar muzsikuskok „életét”. Mert Quantz korszakos jelentőségű hangszeriskolájáról akkortájt a legtöbben csak a szakirodalomból értesültek (többek között Pernye András remek könyvéből, az Előadóművészet és zenei köznyelvből), s csak kevesen vállalkoztak idegennyelvű példányok felkutatására és olvasására. Ugyanakkor, utólag azal vigasztalhatjuk magunkat, hogy korábban talán nem talált volna ilyen értő-érdeklődő fogadtatásra. Mert a mai muzsikugenerációban rendkívül erős az a

fajta tudásvágy, amelyet egyetlen forrásmunka segítségével kielégíthet.

Amikor a kötet sajtóbejelentőjére sor került a Régi Zeneakadémián, az Argumentum Kiadó igazgatója örömmel tudatta, hogy számára meglepő módon óriási kereslet mutatkozott a könyv iránt, úgyhogy a közeljövőben utánnyomásra kerül sor. Minden bizonnyal része van ebben az érdeklődésben annak is, hogy időközben megjelent magyarul Leopold Mozart Hegedűiskolája, tehát a kiadvány-típus (ha szabad ily módon vulgárizálni a 18. század első felének meghatározó jelentőségű, enciklopédikus jellegű kiadvá-

nyait) nem ismeretlen a hazai muzsikusk-társadalomban.

Quantz aligha sejtette, hogy műve egy egész sorozatnak az elindítója lett. Fuvolaiskolája 1752-ben jelent meg Berlinben, II. Frigyes porosz királynak szóló ajánlással. Alig egy évvel későbbi Carl Philipp Emanuel Bach munkája, amelynek címettjei a billentyűs hangszerek. E – hasonlóképp Berlinben megjelent – tankönyvhöz zenei „szöveggyűjteményt” is adott (Achtzehn Probe-Stücke in sechs Sonaten). A hangszeriskolák következő fejezetét Leopold Mozart Hegedűiskolája jelentette, amelyet szülővárosában, Augsburgban adtak ki. Megjelenési évét könnyű megjegyezni: 1756 (W. A. Mozart születési éve). Az eredeti német

könyvcímek jóval bonyolultabbak, mindkét berlini kiadvány szerényen Kísérlet-nek tünteti magát. Quantz könyve első kiadásának címlapját facsimilében tartalmazza a magyar nyelvű kiadvány, a gótbetűs szöveg fordításával (Johann Joachim Quantz királyi porosz kamaramuzsikuskísérlete a harántfuvola-játékba való bevezetésre, a zene gyakorlatában a jó ízlést támogató különböző megjegyzésekkel kísérve és példákkal magyarázva, 24 rézbe metszett táblával).

Már ez a rövid adalék is sejteti: nem kis feladatra vállalkozott Székely András az olvasmányos magyar verzió készítésével. Csak elismerés illeti, hála és köszönet kiváltképp, mivel nem elégedett meg az őskiadvány lefordításával, hanem szövegelemző alapos-sággal egybevetette a korabeli francia és angol verziókkal. Ráadásul, széljegyzetei arról tanúskodnak, hogy nemcsak leírta a fordítást, hanem el is olvasta – s amikor vagy zenetörténészként, vagy fordítóként elégedetlen maradt egy részlettel, megosztotta fenntartásait az olvasókkal.

A szép kiállítású kötet további erénye, hogy hihetetlenül alacsony a hibaszázaléka, kis túlzással hibátlannak mondható. Tehát, az olvasó nyugodtan koncentrálhat a lényegre, a tartalomra, nem kell zavaró apróságoktól tartania.

Az enciklopédikus mű: kora szellemi életét is tükrözi. Pontosabban, a szellemi elitnek a színvonalát. Gondolhatnánk ebből, hogy elit-tudomány – ám ennek ellene mondanak a tények. Már a megjelenés évében kiadták az udvar hivatalos nyelvén, franciául is – és egymást követik, követhetetlenül a német nyelvű kiadások, utánnomások. Két évvel később Amszterdamban hollandul látott napvilágot, majd (évszám nélkül) angolul, s 1779-ben Vicenzában olaszul. Tehát, a rangos fuvolajátékos hírét-nevét ettől kezdve Fuvolaiskolája is terjeszti. Épp a legjobbkor, mondhatnánk kissé cinikusan, hiszen 1741-es Berlinbe szerződésétől kezdve, a 44 éves szerző kizárólag II. Frigyes használatára komponált. Tehát, korábbi műveivel ellentétben, ezek csak az udvar koncertjein, tehát kiválasztott meghívottak előtt csendültek fel, így nem gyakorolhattak hatást a kortárs komponistákra sem.

A kötet ajánlása mosolyogtatóan „barokkos”, már-már szolgálai alázattal udvarias, és a kiadvány értékét tudatosan alá-értékelő („Legyen szabad ezennel legmélyebb alázattal KIRÁLYI FELSÉGEDNEK ajánlanom ezeket a lapokat, noha ezek egy részét,

csupán az alapelemeit foglalják magukba annak a hangszernek, amelynek játékát Felséged oly figyelemre méltó tökéletességre vitte.”)

Quantz maga is tudta, hogy művét nemcsak a fuvolások forgathatják haszonnal. Könyvének előszavában rámutatott, hogy elolvasása és a benne foglaltak megszívélése hasznos mindazoknak, akiknek „az éneklés vagy más hangszer játéka a hivatásuk, és jó zenei előadásra törekcsenek”. Tudatosan vállalkozott az ízlésnevelésre is, amivel kapcsolatban érdemes észrevennünk, hogy a 18. század közepén szavakkal megfogalmazhatónak tartottak megannyi esztétikai kategóriát. Az érem másik oldala, hogy konkrét tartalmat rendeltek a terminológiává nemesített kifejezésekhez, s épp ez a következetesség adja meg a fedezetét az alkalmanként akár szélsőségesnek tűnő ítékezésének is.

Külön figyelmet szentelt fő- és a concertáló szólamok játékosain túl azoknak is, akikre a kíséret feladata hárul. Tisztában volt azzal is, hogy gyakran alkalmazta az „így kell” kategorikus formuláját, amit afféle leegyszerűsítő gyakorlatnak tekintett, mondván, az ízlésbeli dolgokat lehetetlen volna demonstratíván bizonygatni (ráadásul, terjedőssé válna a tárgyalásmód). Nagyon fontos szempont, hogy a Fuvolaiskolát nem afféle tanárpótlónak szánta, hanem tanár és növendéke közös olvasmányának. Különleges értéke a kötetnek a záró fejezet (Hogyan ítéljük meg egy muzsikust és egy zenét?), amellyel etalont kínál a muzsikusként, amelyhez mérheti magát, és szempontokat egy-egy zenemű elbírálásához, hogy a játékos meg tudja különböztetni az értékest a talmitól.

A kitekintő fejezetek egyaránt számot tarthatnak a muzsikusként és a nem-szakmabéliek érdeklődésére, míg a zenei részfeladatokra koncentráló fejezeteket leginkább a hangszeresek forgathatják haszonnal. Ezzel kapcsolatban egy fontos megjegyzés: miután már az előszó sejtette, hogy a szöveg bővelkedik megszívelnivalókban, érdemes mielőbb megkeresni az olvasás ideális tempóját. Mert ez nem gyorsolvasásra szánt szöveg! (Legfeljebb valamely megjegyzés visszakeresésekor érdemes nagyobb léptékben áttekinteni a korábban már átrágott anyagot.)

Ki-ki a saját gyakorlatában kell hogy rátaláljon az ideális tempóra (nem érdemes – tekintélytisztetéssel és elfogódottan – túl lassan olvasni, mert könnyű elveszni a cirkalmak és cikornyák között), ám előrebocsájtom, a fe-

jezetek között elengedhetetlenül szükséges a tempóváltás.

A figyelemmel olvasó egy idő után azt veszi észre, hogy „több szinten” követi az olvasnivalót, néha előre megsejti, mi következik. Ez sikerélmény – de követheti kellemetlen meglepetés is. A kottapélda-magyarázat bizony nehézkes (pontosabban, a módszerelesen felépített példa-sorokban megannyi ismétlődő mozzanat található, s ezek szavakkal való többszöri-újibóli leírása lassítja az olvasást. Mégis, elkerülhetetlen ez a „gyakorlat” is, ráadásul akkor hasznos a leírások olvasása, ha a kottaképpel együtt, annak kivitelezéseként rögzülnek ezek a szakaszok. Mert amikor majd arra kerül a sor, hogy például korabeli darabot akarjon díszíteni valaki, akkor plasztikusan kell felidézni a megfelelő mintapélda-részletet.

Általánosságban elmondható, hogy ez a könyv afféle katekizmus. Tudni kell, hogy mit tartalmaz, s végigolvasása után érdemes fejezetenként vagy kisebb egységenként, részleteiben újraolvasni. Mivel a zenélésben a praxis az elsődleges a teóriához képest, a gyakorló muzsikusként számára élvezetessé teszi a kötet forgatását, ha például a díszítésekkel foglalkozó részt nem végigolvassa, hanem repertoárjának korabeli darabjaiban rögtön megpróbálja alkalmazni azokat a fogásokat, amelyeket Quantz jóvoltából elsajátított. S akkor rögtön nem száraz olvasnivaló lesz a könyv, nem is történetiségével távolságtartásra készítő tanítás, hanem olyan segédkönyv, amely lehetővé teszi az autentikus, stílushű játékot.

A Quantz Fuvolaiskolája iránt megmutatózó érdeklődés annak a jele, hogy a hazai muzsikustársadalomban megszűnőben van az a kirekesztő szemlélet, amely szembeállítja egymással a régizeneszket és a stílusra nem specializálódó, a zenei élet más területein tevékenykedő muzsikusként. Nagyon jó ez – hasonlóképp gyümölcöző lehet, mint amikor régizenei nagymester áll modern hangszeres zenekar élére, s a maguk területén fejleszti (szoktatja másfajta szempontokon is alapuló igényességre) alkalmi muzsikusp partnereit. Miként az is örövendes, hogy kezd megszűnni a történeti „munkamegosztás”, amikor az előadók maguk vállalkoznak kutató-történész munkára repertoár-bővítő szándékkal, tehát aktívan részt vesznek a múlt-feltáró tevékenységben, jó esetben nem csupán ritkaságokra vadászva, hanem valódi értékek (újra)felfedezésének szándékával.

Fittler Katalin

Flesch iskola – 2. rész

Ginette Neveu – szül. 1919. augusztus 11., Párizs – megh. 1949. október 28., Azori-szigetek

Ida Haendel, Flesch Károly kiváló tanítványa „Woman With Violin” című könyvében említi, hogy Párizsban találkozott először az akkor tizenhét éves Ginette Neveu-vel (ejtsd: zsinett nő), aki Wieniawski fisz-moll (Op. 14) hegedűversenyét játszotta Fleschnek. Az élmény rendkívüli hatással volt rá. „Elragadtatva néztem őt, és bár még gyermek voltam, tökéletesen tudatában voltam, hogy egészen rendkívüli művészt hallok, aki teljesen

elmerül a muzsikában, kizárva a külvilágot... Már akkor igen intenzíven, szenvedélyesen hegedült: telt, nagy hangon, széles vibratóval... A művet igen drámai módon tolmácsolta, és ettől olyan érzésem támadt, mintha egy tűzhányó lépett volna működésbe” (Ida Haendel: Woman With Violin, 45. I.).

Ginette Neveu családjának tagjai aktívan muzsikáltak már generációk óta. Édesapja amatőr hegedűs, édesanyja hegedűtanár volt. Ginette már kisgyermek korában elsöre visszaénekelte, amit hallott. Később kapott egy negyedes hegedűt, és édesanyja kezdte tanítani. Mivel gyorsan fejlődött, beadták az École Supérieure de Musique zeneiskolába, Line Talluelhez, abban a reményben, hogy hamarosan a párizsi konzervatóriumban folytathatja tanulmányait. Már öt éves korában elkepezte tanárát tehetségével és munkabíráásával. Szívesen eljátszott egy-egy dallamrészletet akár tizenötször is, és amikor Talluel megszólalt, hogy ennyi elég, ezt válaszolta: „De hiszen olyan szép lesz így!” (Marie Jeanne Ronze-Neveu: Ginette Neveu, London, Rockliff, 1957, 31. l.) Hét éves korában volt bemutatkozó hangversenye Párizsban, a Salle Gaveau-ban, ahol a Bruch-koncertet adta elő. Két évvel később elnyerte az első díjat az École Supérieure de Musique által kiírt hegedűversenyen, és Mendelssohn e-moll koncertjének előadásáért megkapta a Párizs városa által adományozott Prix d'Honneur-t. Ezt követően meghívták Svájcba, Winterthurba, ahol Nardini és Mendelssohn versenyművét játszotta Ernst Walter vezényletével. Ezt írták róla: „Ő a szoknyás Mozart, igen fejlett technikai felkészültséggel, telt, ráadásul igen szép hanggal és mesteri vonókezeléssel. Artikulációja jól felépített és világos.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 36. l.).

Párizsban elment néhányszor hegedűóra Enescuhoz is, akinek nagyon megtetszett a kislány temperamentumos játéka. Amikor Bach Chaconne-ját játszotta neki, Enescu egyszer csak leállította, és így szólt. „Ezt a menetet én nem így játszom.” A kislánynak

szeme sem rebtent, majd ezt válaszolta: „A saját felfogásomban játszom, és nem úgy, ami már meghaladná értelmi képességeimet.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 36-37. l.) Enescu – aki mástól nem tűrt volna el ilyen választ – elmosolyodott, és intett neki, hogy folytassa. 1930 novemberében került be a párizsi konzervatóriumba, Jules Boucherit professzor osztályába, majd a következő év júniusában első díjat nyert az intézmény által megrendezett hegedűversenyen. 1932-ben részt vett a bécsi nemzetközi hegedűversenyen, ahol negyedik díjat kapott. Flesch Károly ekkor figyelt fel rá, és felajánlotta, hogy ingyen tanulhat nála Berlinben. A család szűkös anyagi helyzete miatt azonban erre csak két évvel később kerülhetett sor. Amikor Flesch Berlinben meghallgatta, így szólt: „Gyermekekem, ezt az ajándékot az Égiektől kaptad, és én nem szeretném érinteni azt. Mindössze annyit tehetek, hogy technikai jellegű tanácsokkal látlak el.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 41-42. l.) Neveu négy évig tanult Fleschnél, Németországban és Belgiumban.

1935. március 3-16. között rendezték meg Varsóban a Nemzetközi Wieniawski Hegedűversenyt, amelyről Bryan Crimp a következőket írja (The Strad, 1980. szeptember):

„Mivel későn jelentkezett, csak másfél hónap állt rendelkezésére hogy felkészüljön egy Bach szólóhegedű-szonátával, néhány Wieniawski-darabbal, köztük a II. hegedűversennyel (d-moll, Op. 22), és Ravel „Tzigane”-jával. Ez utóbbi volt a szabadon választott mű. Összesen száznyolcvan jelentkezőt, valamennyien harminc évnél fiatalabbak. Nagy szenzációt keltett, hogy bár David Ojsztrab volt az esélyes, az orosz he-

gedűs csak második lett. Az első díjat Ginette Neveu kapta. A versenyt követően egymás után érkeztek a külföldi megbírák, és elkezdődött szólista pályafutása. A II. Világháború kitörése azonban megakadályozta, hogy megszilárdítsa pozícióját a nemzetközi zenei életben. A háború idején Franciaországban maradt, és elsősorban repertoárjának bővítésén, technikájának tökéletesítésén dolgozott. (Többször is riadalmat okozott családjá és barátai körében rendkívüli munkabíráásával: ragaszkodott hozzá, hogy naponta öt órát kell gyakorolnia, és még a turnék alkalmával is megpróbált legalább négy órát gyakorolni, ha repülőgépen vagy vonaton utazott.)”

Varsó után Hamburgban lépett fel. A Brahms-hegedűversenyt játszotta Jochum vezényletével, és óriási sikert aratott. Németország után a Szovjetunióban koncertezett. Beutazta az országot, Moszkvától egészen Bakuig, majd Berlin, Párizs és Amsterdam következett. 1936-ban az Egyesült Államokban turnézott, ahol a kritikusok egyszerűen nem találták szavakat játékának méltatására. A továbbiakban Bryan Crimp írásának azt a részletét idézzük, ahol első lemezfelvételeiről ír.

„Ginette Neveu első felvételei 1938 tavaszán készültek Berlinben (helyesebben 1936-ban, lásd a közreadásunk végén olvasható tájékoztatót), abban a városban, ahol igen szoros kapcsolatba került a közönséggel. Bár a felvett művek általában „ráadás” darabok voltak, ezeket nem az akkor divatos műsorszámokból válogatták ki... A sorozat talán legbecesebb darabja a Rodionov által átdolgozott posztumusz Chopin-darab, a cisz-moll Nocturne. A felvételen Neveu iblett, elragadtatott álmodozással fokozza Chopin művét. A cantabile szélesen éneklő íve töretlenül szólal meg, a hang földöntúli légiességgel halkul el, a dallam finom csipkézete pedig egyszerűen lélegzet-állító. Neveu a darabot később is felvette, de akkor már nem sikerült megteremtenie ezt a fenséges hangulatot. Bruno Seidler-Winkler – akit elsősorban karmesterként ismerünk – ezen a felvételen amolyan Kapellmeister-stílusban kíséri... Egy év múlva Neveu ismét Berlinbe utazott, hogy lemezre vegye a második sorozatot is. Ebbe az összeállításba bekerült egy nagy formátumú kompozíció is: Richard Strauss hegedűszonátája. A művet ekkor vették először lemezre Európában. A ritkán hallható szo-

náta arról tanúskodik, hogy már akkor is igen gazdag volt a repertoárja... Ha a Nyugaton készült felvételeket vesszük figyelembe, nem lehet kétségünk afelől, hogy a Strauss-szonátát a legstílusosabban Neveu adja elő; Heifetz játéka – bár nyilvánvaló, hogy a mű igen közel áll hozzá – néha bivalkódóan erőszakos. Második berlini lemezfelvételén Neveu-nek sokkal szimpatikusabb partnere volt: Gustav Beck... Amikor a háborúnak vége lett, nekilátott, hogy rendbe szedje szétzilálódott nemzetközi kapcsolatainak szálait. Az 1946-os esztendő nagy részét Nagy-Britanniában töltötte, a következő év jelentős része pedig egy Dél-Amerikában és az Egyesült Államokban megrendezett turnéval telt el. Igen kifejezően írja Európában, Ausztráliában és Amerikában tett, igen kimerítő hangversenykörútjáról, 1948-ban: „Tökéletesen tudatában vagyok, hogy egy új fejlődési folyamat megy végbe bennem, amely művészetemet magasabb szintre emelheti.”

1939-ben, a II. Világháború kitörésekor tovább koncertezett, de Franciaország 1940-ben bekövetkezett német megszállása után már nem utazhatott. Visszavonultságban élt, minden idejét a gyakorlásnak és a komponálásnak szentelte, és csak ritkán lépett fel. Egy alkalommal – magas honorárium fejében – német turnéra kapott felkérést, amely Berlinben kezdődött volna, utolsó állomása pedig Stuttgart lett volna, de az ajánlatot határozottan visszautasította.

1945. március 24-én lépett fel először Londonban, a Royal Albert Hallban, ahol a Beethoven-koncertet adta elő. A „The Strad” című zenei folyóirat többek között ezt írta róla: „...mesteri technikája van, hegedűhangjában a színek tüneményes skálája jelenik meg, és olyan a jobb keze, hogy egyszerűen öröm nézni”. Egy évvel később, amikor ugyanitt a Brahms-hegedűversenyt játszotta, majd ráadásként Ravel „Tzigane” című darabját, a Daily Mail kritikusa így vélekedett: „Azóta, hogy Kreisler-t hallottuk,

az ő előadása volt a legjobb. Nem tudok olyan hegedűs hölgyről – de a férfiak között is kevés akad ilyen –, akit hozzá lehetne mérni.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 67. l.)

A világ akkoriban szinte a lábai előtt hevert. Amikor 1947. november 13-án New Yorkban, a Carnegie Hallban lépett fel, az igen akkurátusan fogalmazó amerikai kritikus, Virgil Thomson így írt róla: „Ginette Neveu...minden szempontból a legkiválóbb azon fiatal európai művészek közül, akiket volt szerencsénk hallani a háború óta. Nagy művész, akinek van hangja, technikája és temperamentuma. Játéka érdeklődést kelt, ugyanis van ritmusa, és rendelkezik egyfajta különlegesen intenzív, egyéni kommunikatív képességgel. Nem túl gyakran hallani így a Brahms-koncertet. Nemes ívű előadásából az élet lehetét éreztük, miközben játékát kedves báj lengte át.”

Ugyanez a kritikus a következőképpen számolt be arról a fellépéséről, amelyre a Philadelphia Symphony Orchestra közreműködésével került sor, Ormándy Jenő vezényletével: „Nem fér hozzá kétség, hogy Ginette Neveu a legnagyobb ma élő hegedűművésznő, sőt bátran állíthatom, ő egyike korunk legnagyobb hegedűseinek.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 90. l.)

Neveu fellépett Budapesten is. 1949. június 28-án este a Városi Színházban (Erkel színház) a Beethoven-hegedűversenyt és Brahms hegedűversenyt adta elő a Székesfővárosi Zenekarral, Somogyi László vezényletével. Szólóestjére – amelynek műsorán többek között Bach-, Brahms-, Suk- és Paganini-művek szerepeltek – június 30-án este került sor a Zeneakadémián. Ezen a koncerten Jean Neveu működött közre zongorán. (Neveu eredetileg május 14-én és 16-án játszott volna Budapesten, de koncertjeit betegség miatt későbbre halasztották. Valószínűleg emiatt került be tévesen a Zenei Lexikonba, hogy májusban is voltak hangversenyei Budapesten.)

Margaret Campbell „Great Violinists” című könyvében (London, 1980, 242. l.) külön is említést tesz a budapesti fellépésről: „Amikor Budapesten adott hangversenyt – ahol pedig az embereknek szinte a vérükben van a hegedülés – az egyik kritikus ezt írta: „Korunk két legnagyobb hegedűse együtt sem tesz ki egy Ginette Neveu-t.” Amikor a francia nagykövet kikísérte a vasútállomásra, ezt mondta neki: „Ön sokkal többet tett Franciaországért, mint amit én egyáltalán tehetek érte.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 92. l.) Vonókezelésével kapcsolatban Margaret Campbell a következőket emeli ki (lásd még: M. J. Ronze-Neveu i. m. 49–50. l.):

Annak ellenére, hogy Fleschnél és Enescu-nál tanult, Ginette Neveu nem tartozott egyik iskolához sem. A francia, belga és orosz iskolától kölcsönözte mindazt, amit

leginkább megfelelőnek talált az egyes technikai problémák leküzdéséhez. Számára az egyetlen gondot a staccato-játék jelentette. Évekig kísérletezett, mire sikerült abszolút tökélyre fejlesztenie, és mire az technikájának egyik erőssége lett. (Érdekeséggént említünk egy hasonló esetet. Ha meghallgatjuk Dinicu „Hora staccato” című darabját Jascha Heifetz 1932-ben készült átiratában, és megfigyeljük Heifetz virtuóz módon megszólaltatott, felfelé- és lefelévonóra játszott staccatóit, nem is gondolnánk, hogy valamikor Heifetznek is gondot okozott a staccato. Saját bevallása szerint eleinte igen gyengén staccatózott. Akkor érzett rá igazán, amikor Auer Lipót megmutatta neki, hogyan kell csinálni. Heifetz egy hosszabb interjú alkalmával, 1918-ban beszélt erről, amikor családjával együtt Oroszországból az Egyesült Államokba érkezett.)

Vonótartásával Neveu zavarba ejtette a hegedűs szakembereket. Némelykor úgy fogta a vonót, mint Heifetz, máskor meg úgy, mint Francescatti, néha pedig úgy húzta, ahogy Thibaud szokta. Egy bécsi kritikus, aki próbálta megfejteni a talányt, ezt írta: „Leginkább az a tökéletesen harmonikus kapcsolat bűvöli el az embert, amely rendkívüli személyisége, és az előadott mű között fennáll. Anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben is hajlana bármelyik iskola felé, jobb keze utólérhetetlen koncentrációval, egy nemesen érzékeny elhatározás által vezérelve uralja a hegedűhang valamennyi lehetséges változatát. De nemcsak a hang – amely tiündöklő ragyogásával részt vesz a dallam megformálásában –, és nemcsak a hibetetlen biztonság – ahogy vonóját kezeli egy őrdögi pizzicato-menetben – tartozik Ginette Neveu kiemelkedő erényei közé. Alkotni és újrateherelni – ebben rejlik az ő tehetsége.”

...Mint ember, Ginette Neveu különös keverék volt. Már kisgyermek korában képes volt teljes elszigeteltségbe vonulni, közömbös arcot mutatva a külvilág felé. Spirituális ereje belülről fakadt. Fellépés előtt mindig úgy intézte, hogy kicsit egyedül maradjon a művész-szobájában, ekkor készült fel a pódiumra lépésre. Ennek viszont tökéletes ellentéte volt az életerős, eleven, félelmet nem ismerő, és szemmel láthatóan batártalan energiával rendelkező fiatal hölgy, aki mérföldeket gyalogolt, úszott, lovagolt, asztaliteniszezett, és kiválóan sakkozott. Vakáció idején igazi társasági ember volt, bármilyen játékban szívesen részt vett. Bármít is csinált, mindig odaadóan, nagy léptékben gondolkodva tette. Abogy mondani szokta: „A cél magasban van – a szépségben.” A szépség volt számára a csúcs, mind az életben, mind pedig a zenében. Elválaszthatatlan volt tőle.

Igen jellemző naplójának alábbi részlete:

„Jól játszani, és még jobban játszani – kizá-

rolag ez a cél lebegjen a virtuóz előtt; alapvetően fontos, hogy a művésznak legyen egyénisége; legyenek egyedi tulajdonságai, amelyeket újra meg újra, egyre világosabban kell neki meghatározni. Ami engem illet, számomra azok a legjobban zavarba ejtő, és leginkább termékenyítőleg ható problémák, amelyek a kompozícióban rejlenek. Ezeket a megoldásra váró feladatokat a zeneszerzőktől kapjuk, akik erős egyéniségek, és zenei gondolataik lényegét szem előtt tartva, logikus módon viszik végig elképzelésüket, anélkül, hogy túlságosan sok szimpátiát pazarolnának az előadóra.” (M. Campbell i. m. 243. l.)

Ginette Neveu harminc évesen, egy repülő-szerencsétlenség alkalmával veszítette életét az Azori-szigeteknél, útban Amerika felé. Kezében Stradivari hegedűjével, „ugyanúgy halt meg, ahogyan élt, életének körkörös folyamata ugyanazzal a lendülettel ért véget.” (N. J. Ronze-Neveu i. m. 201. l.) Naplójának egyik bejegyzése a halálról szól:

„Az elbivatottság magányosságának megléte nélkül semmilyen nagyszerű dolgot nem lehet megvalósítani. De az igazi nagyság is mintha ennek a magányosságnak a kisugárzása lenne...Az emberek néha gyávák, mert félnek a haláltól. A halál azonban magasztos dolog: annak megfelelően érdemljük ki, ahogyan élünk, amilyen eszményképeket követünk életünk során. Ez a szomorú, átmeneti időszak, amelynek részesei vagyunk ezen a földön, csupán a szenvedések ideje – azonban az emberek ezt egyszerűen nem akarják tudomásul venni.” (M. J. Ronze-Neveu i. m. 81. l.)

Pierre Ruhe visszaemlékezése „Le feu sacré” (A szent tűz) címmel jelent meg a „The Strad” 1993. évi, áprilisi számában.

Ginette Neveu-nek egy 1949-es légi katasztrófa következtében, harminc éves korában bekövetkezett halála olyan pályafutás végét jelentette, amely egy hegedűs hölgy példátlan karrierjének ígéretét tartogatta. Egyike volt az első olyan hangszeres előadóművészeknek, akik már a modern kor által nyújtott lehetőségek révén tettek szert hírnévre: a zenei versenyeken elért díjaknak, a lemezfelvételeknek, a rádióközvetítéseknek és a világszerte szervezett hangversenyturnéknak köszönhetően. Éppen akkor került be a zenei világ vérkeringésébe, amikor a hazájában és Európában tapasztalható kulturális felbolydulás véget vetett a kis lépésekben előre araszoló, lassú karrierépítésnek: annak az időszaknak, amikor először otthon szerzett magának hírnevet az előadóművész, és neve csak később vált általánosan ismertté. Mivel Neveu ösztönösen érzett rá a helyes előadásmódra, és technikája is nagyszerű volt, a korszak azon legkiválóbb hegedűsei közé sorolták, akik tüneményes játékaik révén váltak is-

mertté. Mindazok, akik a pódiumon ballották, tanúsítják, hogy játéka szinte kinyilatkoztatásként hatott az emberre. Ami magánéletét illeti, igen okos, magát nagyon világosan kifejezni tudó hölgy volt, aki kifejezett érdeklődést mutatott a különböző humán területek iránt. Már megjelenése is imponáló volt: sudár termet, átható pillantás, mély hang. Lord Menuhin, aki rendkívül csodálta őt, nemrégiben „korunk egyik legnagyobb hegedűseként” említette. (Megjegyzés: Menuhin, aki két évvel volt idősebb nála, 1927-től szintén Enescunál tanult Párizsban.)

Ginette Neveu Párizsban született, 1919. augusztus 11-én. Zeneszerző családból származott, az öt gyermek közül ő volt a legfiatalabb. Először édesanyja tanította, aki bivatós hegedűs volt. Édesapja amatőr szinten hegedült, Jean bátyjából pedig bivatós zongorista lett. Hét éves korában volt bemutatkozó hangversenye Bruch g-moll hegedűversenyével, amit a Colonne Orchestra kísért, Gabriel Pierné vezényletével. Bár hegedűhangja gyermekkorában még nem volt különösebben jellegzetes, játékát már akkor is határozott temperamentum jellemezte. Korá gyermekkorától rendelkezett a csodagyerekek azon képességével, hogy figyelmét a megoldandó feladatra tudta összpontosítani. A rendkívül céltudatos kislányt egyik kritikusa „szoknyás Mozart”-ként emlegette. Amikor Line Talluelnek, ennek a nagy formátumú zeneiskolai tanárnak a növendékei adtak hangversenyt Párizsban, utolsóként Ginette játszott, színes szalaggal a bajában. Ő volt a legkisebb, és egyben a legjobb növendék. Már gyermekkorában képes volt teljesen elmélyülni a hegedülésben. A hegedűs és komponista, George Enescu, aki később tanította, egészen elképedt attól, ahogy hegedült. Egyszer, amikor hallgatta, meg is jegyezte: „Már félíg az is megfordult a fejemben, hogy hívom a tűzoltókat”. Egy François Lupot hegedűt kezdett játszani. Szigorú gyakorlási rend szerint dolgozott: naponta öt órát gyakorolt, és ehhez mindvégig ragaszkodott. Tizenegy évesen, 1930 novemberében került be a párizsi Conservatoireba, Jules Boucherit osztályába, és pontosan nyolc hónap múlva nyerte el az intézmény által rendezett hegedűverseny első díját. Ilyen bravúros teljesítményt ilyen fiatalon még senki sem produkált! A párizsi siker után meghívták a bécsi nemzetközi hegedűversenyre. Bejutott a döntőbe. A zsűri egyik tagjára olyan hatással volt játéka, hogy az illető elküldte névkártyáját Ginette édesanyjának, amelynek hátulján ez állt: „Ha Berlinbe tudnak jönni, minden ellenszolgáltatás nélkül vállalom a fiatal hegedűs tanítását”. A kártyán Flesch Károly neve volt olvasható, aki akkor a berlini Hochschule professzora volt. De a család nehez anyagi helyzete miatt – mindez a

gazdasági világválság éveiben történt – tanulmányait csak később kezdhette meg Fleschnél. Mivel szülei nem akarták, hogy általános zeneitanulmányai félbeszakadjanak, 1932 őszén beírták összhangzattanra a párizsi Ecole Normale de Musique-ba, Nadia Boulanger osztályába. Boulanger egészen oda volt a rendkívül muzikális és céltudatos növendékért, és határozottan kiállt érte, valahányszor kollégái között szóba került Ginette neve. Neveu Fleschnél folytatta tanulmányait. Összesen négy évig tanult nála, és közben játéka rendkívüli mértékben fejlődött. Hegedűhangja izzóvá, szenvedélyessé vált. Élve a vonó-nyomaték finom adagolásának lehetőségeivel, szinte dúskált a hangszínekben: egészen egyéni hangja, feledhetetlen játékmódja ebben csúcsosodott ki. Ő volt a kivétel Flesch ismert megállapításával szemben, mely szerint korunkban a spiritualitás helyét a technika vette át. Neveu számára a hegedű az érzelmi kifejezés eszköze volt: szinte repítette a vágy, hogy hegedűjével közvetítse gondolatait. Flesch zeneszerzőként is nagyra tartotta – ezen a téren komoly tanulmányokat folytatott Boulanger-nál – , és biztatta, hogy saját kompozícióit is vegye fel koncertjeinek műsorára. Korai, teljesen befejezett művei között található a „Caprice”, és a három szólóhegedűre írt szonáta.

Flesch tanítása – aki klasszikus alapokon álló, sokat követelő tanár volt, és a hangszerjátékot intellektuális oldalról közelítette meg – igen hatékonynak bizonyult Neveu számára. Személyes kapcsolatuk azonban nem mindig volt problémamentes. Neveu már koncertező művész volt, amikor Flesch gyanakodni kezdett, hogy tanítványa mintha távolodna az ő tanítási szemléletétől, és úgy érezte, mindez a párizsi Flesch német játéktílusára iránti ellenérzése miatt történik. (Megjegyzés: Flesch 1890–1894 között volt a párizsi konzervatóriumban Marsick tanítványa, majd 1908–1934 között Németországban élt. Bár a francia kultúra tisztelője volt – igen jól beszélt franciául és eredetiben olvasta a francia regényeket – , mindvégig a német zenekultúra elkötelezett híve maradt.) Fleschnek írt levelében Neveu a következtetést hozta fel védelmére: „Egy pillanatra se nyugtalankodjék amiatt, kedves Mester, hogy azok a kellemetlenségek –

Az utolsó fénykép: Ginette Neveu, Jean Neveu és Marcel Cerdan ökölvívó világbajnok, az 1949. október 28-i végzetes repülőút előtt.

amiket nekem mondanak, illetve velem történnek Franciaországban amiatt, hogy az Ön tanítványa voltam – megváltoztathatják az Ön iránt táplált érzéseimet, és az Önbe vetett bizalmamat. Sajnos, már volt alkalmam megtapasztalni, hogyan viselkednek a bitvány emberek, pusztán csak azért, mert sikeres lettem...” (Carl F. Flesch: *And Do You Also Play the Violin*, London, Toccata Press, 1990.) Egy másik alkalommal felkérték Flescht, adja elő a Brahms-hegedűversenyt az amszterdami Concertgebouw zenekarával. Az ajánlatban szereplő Brahms-művet a szervezők később egy másik hegedűversenyre cserélték át, ugyanis Neveu – akinek nem volt tudomása a Fleschnek tett ajánlatról – kérte a zenekart, hogy még abban az évadban, de egy későbbi időszakában játszassa el velük a Brahms-koncertet. Neveu impressziója azonnal levelet írt, hogy feloldja a konfliktust. Végül, amikor a dolgok már a megfelelő mederbe terelődtek, az első számú holland együttes Neveu-t kérte fel a rendkívüli követelményeket támasztó versenymű előadására.

Bár a zenei versenyek alapítása már korábban megtörtént, a Wieniawski Hegedűversenyt – amely az első nemzetközi zenei verseny volt – 1935-ben rendezték meg Varsóban. A száznál is több év alatti résztvevő Bach szólóhegedű-műveit és Wieniawski rövid darabjait játszotta, továbbá az elődöntőben egy szabadon választott művet. A döntőbe jutott versenyzőknek Wieniawski d-moll hegedűversenyét kellett előadniuk. Neveu programján Ravel „Tzigane”-ja szerepelt, amelyből lényegében expresszionista művet formált, kevésbé hangsúlyozva a darab cigányos jellegét. Később ez a darab lett Neveu „névjegye”. (Megjegyzés: a „Tzigane” koncertszóda megírására Arányi Jelli inspirálta Ravelt, mégpedig akkor, amikor a francia zeneszerző Arányi Jelli és Bartók előadásában hallotta Bartók 1922-ben és 1923-ban komponált I. és II. hegedű-zongoraszonátáját. Az 1924-ben keletkezett „Tzigane”-t a magyar hegedűművésznek mutatta be, és a mű ajánlása is neki szól.)

A versenyen a tizenöt és fél éves Neveu kapta az első díjat. A nemzetközi bírnév kapujában álló, 27 esztendőös David Ojsztrah lett a második, és egy másik Flesch-növendék, a 28 éves Henri Temianka végzett a harmadik helyen. (Ojsztrah, aki néhány hónappal korábban nyerte meg a leningrádi hegedűversenyt, a Szovjetunióból érkezett, a lengyel zsidó családból származó, de már Skóciában született Temianka pedig Nagy-Britanniát képviselte).

A versenyt követően még évekig lebetett halani az antiszemitizmus vádjait, mivel Ojsztrah csak második lett. (A híresztelések azért kaptak lábra, mert Gabriel Buillon, a párizsi konzervatórium professzora – ráadásul a zsűri francia tagja – a verseny eredménye miatt antiszemitizmusra gyanakodott.) Amikor ezt Isaac Stern-nek említettem – akinek véleménye David Ojsztrah-hoz fűződő kapcsolata miatt kellő súllyal esik latba –, azt mondta: ő kételkedik abban, hogy ez igaz. Sokkal valószínűbbnek tartotta, hogy a zsűri egyszerűen „hanyatt esett” a tinédzser lány produkciójától, attól az energiától és kifejezőerőtől, ami játékból áradt. Ilyen szintű hegedűsök között szinte képtelenség sorrendet kialakítani, de mindenesetre Neveu ezt követően igen kapós hegedűs lett. Felkéréseket kapott a világ minden részéből, és megkezdődött a folyamatos turnézás. Már nem jelentett számára gondot, hogy szólózásból tudjon megélni.

Francis Poulenc hegedű-zongoraszonátáját Neveu Párizsban, a „Lés Concert de la Pléiade” sorozat keretében mutatta be 1943. június 21-én, a szerző közreműködésével. Ez egyike volt annak a néhány fellépésnek, amit a német megszállás idején elvállalt. A szerző a szonátát Neveu-nek írta, és Frederico Garcia Lorca emlékének szentelte, aki a spanyol polgárháború áldozata lett. A kissé esetlenre sikeredett darabot Neveu és Poulenc játéka töltötte meg élettel; a mű végül is Neveu belső meggyőződésének köszönhetően kapott értelmet. Ahhoz képest, hogy ez volt a kompozíció első verziója, Poulenc elégedett volt vele, és ezt írta leveleiben: „Azt hiszem, nem rossz mű, bár nagyon eltér a XIX. századi francia szonáták soha véget nem érő hegedűs dallamvezetésétől.” (Keith W. Daniel: *Francis Poulenc. His Artistic Development and Musical Style*; Ann Arbor: UMI Research Press, 1982.) Abból, hogy Neveu elutasította az öncélú virtuózkodást – ami már önmagában is imponált Poulencnek – könnyen megérthetjük, miért éppen neki akart darabot írni. Neveu számos javaslattal élt a művel kapcsolatban, amelyek aztán az 1949-ben megjelent, átdolgozott kiadásba kerültek be (Editions Max Eschig).

Neveu segítségével ellenére Poulenc úgy érezte, a hegedűszólam lebetett volna zamatosabb is. Csalfinta módon megfogalmazott

ez a Poulenc-darab, és tulajdonképpen szép is. Egy-egy hang – rejtélyes módon – időnként pizzicato szólal meg benne; a kettősfogások használatával mértékletesen bánik, viszont ritkán kínál lehetőséget a hegedűs számára, hogy kiemelve hangszere lírai jellegét. Neveu halála után Poulenc átdolgozta az utolsó tételt. 1954-ben ezt írta: „Néhány pazar hegedűs állás ellenére – ezek Neveu-nek köszönhetőek, aki sokat segített nekem a hegedűszólam kimunkálásában – ez a szonáta komoly kudarc, főleg ami a Finale-tételt illeti.” Neveu nem készített a műről stúdiófelvételt, de repertoárján tartotta. Néhány héttel végzetes balesete előtt adta elő utóljára bátyjával.

Neveu röviddel Párizs felszabadulását követően lépett fel először Londonban. Játéka kedvező fogadtatásra talált mind a közönség, mind pedig a kritikusok körében, és a lelkes tetszésnyilvánítások újabb koncerteket eredményeztek. Mivel nemzetközi hírneve szempontjából fontos volt, hogy a Csatorna másik oldalán is megszilárdítsa helyzetét, az 1946–47-es évadban sokszor szerepelt Londonban, és Nagy-Britannia más városaiban. Amikor Manchesterben lépett fel a Hallé Orchestra-val, Reginald Goodall vezényletével, az egyik kritikus ezekkel a szavakkal méltatta játékát: „olyan belső mélységeket tárt fel, ami egészen elképesztő” (John Reggie Lucas: *The Life of Reginald Goodall*, London, 1993.).

Neveu az egyéni hang megteremtését tűzte ki legfőbb célként. A vibrató változatos intenzitásával előidézett minőségi hang, valamint a színekben gazdag hangképzés kialakítása a vonó segítségével – ezek voltak azok a fontos tényezők, amelyek elvezettek egyéni hangjának kialakulásához. Az egyik londoni kritikus, Ferruccio Bonavia – aki megdöbbenve hallotta, hogy sok fiatal hegedűs milyen édeskészen játszik –, így vélekedett: „szánalomra méltó, ugyanakkor tagadhatatlan tény, hogy az átlagos technikai színvonal emelkedésével párbuzamosan, az egyéb értékek terén különös színvonalas következtet be.” Összehasonlítva Neveu játékát ezen időszak „szabványos” előadómódjával, Bonavia – az egykori Joachim-növendék – amiatt sajnálkozott, hogy „a hangképzés, amely egykor a valódi karakter meglétét jelezte, napjainkban elvesztette erejét és változatosságát, mivel általánosan elfogadott lett, hogy a vibrató fontosabb szerepet játszik a meleg, kellemes hang előidézésében, mint maga a vonó. Nem kétséges, hogy ez a fajta játékmód könnyen elvezet a sikerhez, viszont Neveu kisasszony éppen azáltal ért el sokkal nagyobb sikert, hogy mindezt figyelmen kívül hagyta.” (Szigeti József: *With Strings Attached*, New York, 1947). Néhány héttel azt megelőzően, hogy Neveu 1935-ben Varsóba utazott, a Wieniawski Hegedűver-

senyre, vásárolt Marcel Vatelot párizsi műtermében egy 1730-ban készült Omobono Stradivari-hegedűt (Omobono Antonio Stradivari fia volt). Hírnevét ezzel a hegedűvel alapozta meg. 1949 kora tavaszán – ekkor már nemzetközileg elismert művész volt – viszont úgy érezte, szüksége van egy másik hangszerre is. Vett egy G. B. Guadagnini hegedűt, és erős, dupla tokot készíttetett, tartós krokodilbőr-borítással. A dupla tokot harmadik amerikai útjára, eddigi leg-hosszabb turnéjára akarta magával vinni.

A tervek szerint szólóestje 1949. november 28-án lett volna a Carnegie Hallban, Jean bátyja közreműködésével. A műsort szeretnék volna néhány nappal korábban, Bostonban is eljátszani, ez volt a három bónapig tartó amerikai és kanadai út első állomása. A turné során Neveu tizenhét szólóestet készült adni, és kilenc zenekari koncert szerepelt a programban. Azonban október 28-án repülőgépük egy hegycsúcsnak ütközött, az Azori-szigetekhez tartozó Archipelagonál – a São Miguel Island-nél –, és a szerencsétlenségben életét veszítette mind a negyvennyolc utas, valamint a személyzet. Marcel Cerdan, korábbi középsúlyú ökölvívó világbajnok – Edit Piaf kedvese – is a gépen tartózkodott. (Cerdan, a „marokkói bombázó” olyan népszerű volt akkoriban Franciaországban, mint később Papp László Magyarországon.) A baleset világméretű megdöbbenést váltott ki, és utána még évekig tartották magukat a bűncelekményről szóló híresztelések; a New York-i és párizsi újságok részletesen taglalták, vajon hogyan hibázhatott a tapasztalt pilóta ilyen tiszta időben, ami persze alapot adott a további híresztelésekhez, és az ügy sehogy sem akart nyugvópontonra jutni.

Néhány nappal a baleset után az Air France hivatalos képviselői felkeresték Vatelot műtermét, kezükben a hegedűtökkel, és benne két vonóval. A „W. E. Hill and Sons” jelzésű, Fleur-de-Lys modell – egy aranykápás vonó, teknősbékapáncél-berakással –, sértetlen maradt, a Chardon-vonó viszont teljesen összetört. A tok fedelén mély repedés húzódtott, de egyébként nem sérült meg. Vatelot megerősítette, hogy ezek voltak Ginette Neveu vonói. A kérdésre, hogy hol találták őket, a látogatók egy emberről beszéltek, aki az Azori-szigetek egyik falujában élt, és hegedűlt ezzel a szép „Hill and Sons” vonóval. Az ember mindössze annyit mondott, hogy a vonót a begyen találta, de aztán ott is hagyta. A kibetetlenül hangzó történet hallatán Vatelot megkérdezte: „És a hegedűk?” A légitársaság emberei csak ennyit válaszoltak: „Ó, a hegedű, amin az ember játszott, már annyira régi volt, ráadásul olyan rosszul játszott rajta, hogy ezt nem is tartottuk fontosnak.” (A különös történetet – amely több kérdést is felvet – azzal az információval egészítjük ki, amely Donald Brook

„Violinists of To-Day” című könyvének 128. oldalán található: „Amikor rábukkantak holttestére, még mindig szorosan átfogva tartotta Stradivari-hegedűjét, legbecsebb kincsét. A hegedűtök eltört, de nem égett el.”)

Az Omobono Stradivari soba nem került elő. Évekkel később a Guadagnini – hegedű csigája Párizsban bukkant fel, amely többször cserélt gazdát azóta, hogy kimentették a törmelékek alól. Mivel Neveu holttestét először tévesen azonosították, a franciaországi Alsace-körzetben megtartott temetésen nem részesülhetett méltó végtisztességben. (Megjegyzés: amikor a holttesteket Franciaországba szállították, Neveu koporsóját összecserezték Amélie Ringlerével, akinek temetése az Alsace-körzetben található Bantzenheimben volt. Amikor rájöttek, hogy tévedés történt, Ginette holttestét sógorának jelenlétében exhumálták, és Párizsba szállították.) Végül a párizsi Père Lachaise-ben temették el, nem messze Chopin sírjától. Halála után megkapta a „Legion d'Honneur” és az „Ordre de la Nation” érdemrendet. Párizs XVIII. körzetében utcát neveztek el a tiszteletére. Bátyjának holttestét nem találták meg.

Az egész világ szélesre tárult emléke előtt, mindenütt programokat szerveztek tiszteletére. A karmesterek, akikkel együtt lépett fel, lelkesen hivakoztak korábbi együttműködésükre. Herbert von Karajan azt tervezte, hogy amint Neveu visszatér amerikai útjáról, lemezre veszik a Beethoven-hegedűversenyt, és már a Walton-hegedűverseny előadásának dátumát is kitűzték, Barbirolli vezényletével. Neveu játékát mindössze hat hanglemez örökítette meg (néhányik mű kétszer is szerepel ezeken). A zenei világ szinte felbecsülhetetlen vesztesége, hogy ez az erőteljes, kifejezőteljes hegedűhang idő előtt némult el.

Ginette Neveu felvételei

Neveu felvételeinek teljes gyűjteményét négy CD-n adta ki a japán EMI kiadó (TOCE-7392-94). A mai hegedűs generáció és a zenekedvelők számára alighanem a Walter Susskind vezényletével felvett Sibelius-hegedűverseny adja a legmaradandóbb eleményt, Neveu széles ívű, sötét tónusú, pasztorális előadásmódjában. Ez volt a Walter Legge által újonnan alapított Philharmonia Orchestra első stúdiófelvétele (Abbey Road Studios, London, 1945. november 21.). Sibelius rádióan hallotta a hegedűversenyt Neveu előadásában, és utána dicséret táviratot küldött neki. A hegedűművész nő halála után Sibelius „hálával gondolt vissza a hegedűverseny ihletett és finom érzékenységről tanúskodó tolmácsolására, és Neveu felejthetetlen játékára.” Az EMI külön jelentette meg a Sibelius-koncertet, és üzleti előrelátásból a Brahms-koncerttel párosította azt. Ez utóbbit szintén

Ginette és Jean Neveu sírja a párizsi Père Lachaise temetőben.

a Philharmonia zenekar kíséri, Issay Dobrowen vezényletével (EMI CDH 7610112).

Neveu első stúdiófelvételei 1936-ban készültek Berlinben. Ezeket ráadás-darabok és szalondarabok vegyes választéka hallható, köztük Kreisler és Josef Suk művei, valamint Chopin, Gluck és Maria Theresia von Paradis átiratai. Ezeket az első felvételeket együtt adták ki egy másik szerencsétlenül járt Flesch-tanítvány, Josef Hassid összes felvételével, „Testament” felirattal (SBT-1010). Egy másik EMI-lemezen Richard Strauss szonátája hallható (ez egy másik, háború előtt készült felvétel, amelyen Gustav Beck működik közre zongorán), valamint Chausson „Poem”-ja (a Philharmonia zenekarral, Dobrowen vezényletével), és három darab, amit Jean Neveu kísér zongorán: a Debussy-szonáta, valamint Ravel „Pièce en Form de Habanera”, és „Tzigane” című művei (EMI CDH 7634932). A Ravel-darabok előadásáért 1950-ben posztumusz ítelték oda Neveu-nek a „Grand Prix de Disque” hanglemezdíjat. Jean 1942-ben lett Ginette állandó zongorakísérője. Yves Nat-nál tanult, akinek igen nagyra értékeli Schumann- és Beethoven-felvételeit. Nem sokkal végzetes amerikai útjuk előtt a Neueu-testvérek felkeresték őt is, hogy a kamarazenélssel kapcsolatban tanácsait kérjék.

Több rádiófelvételt is kiadták. A Music and Arts megjelentetett egy lemezt, amelyen négy mű hallható: a Beethoven-hegedűverseny – egészen kivételes előadásban –, a Süd-West Deutsche Radio Orchester kíséretével, Hans Rosbaud vezényletével (1949. szeptember 25.), valamint a Brahms-koncert a Hague Residentie Orchestra-val, Doráti Antal irányításával (1949. június 10.), továbbá a „Tzigane”, és Chausson „Poem”-ja, a New York Philharmonic Orchestra koncertjéről készült felvétel nyomán, Charles Munch vezényletével (1949. január 2. – Music and Arts MACD-837, két lemezen). Ezen kívül megjelent egy korábban felvett, nagy érzelmi töltéssel tolmácsoló Brahms-koncert is, a French Editions Stil (STIL 0305 SAN48), valamint a német Acanta címkéjével (43314), amit a Hamburg Radio Orchester kísér, Hans Schmidt-Isserstedt vezényletével (1948. május 3.).

Közreadta: Rakos Miklós

„Hogy ragyogni kezdjenek a szemek”

Tizenöt esztendeje indult útjára a Pastorale-sorozat

A zuglói Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolába és Alapfokú Művészetoktatási Intézménybe évről évre rengetegen jelentkeznek, még a várólistán is száznál több név van. Az igazgatókarmester Záborszky Kálmán számára azonban nemcsak az a fontos, hogy muzikusokat neveljen, ugyanilyen lényegesnek tartja a közönség utánpótlását is. Ezért kezdett bele 15 évvel ezelőtt a Pastorale-sorozatba, amelynek a másfél évtizede alatt több mint ötvenezer hallgatója volt. Már az induláskor megnyerte szerkesztőnek és műsorvezetőnek Solymosi Tari Emőkéét. A zenetörténész, akit idén Szabolcsi Bence-díjjal tüntettek ki, örömmel vállalta a feladatot, és most szívesen mesél a legújabb, Zugló minden gyermekének élményt kínáló, különleges előadásokról is.

I *Hogyan, kinek az ötlete alapján indult útjára a Pastorale?*

– Tizenöt évvel ezelőtt, nem sokkal a Zuglói Zeneház 330 személyes, kiváló akusztikájú, temérdek lehetőséget kínáló nagytermének felavatása után Záborszky Kálmán úgy gondolta, szükség lenne egy olyan sorozatra, amely megszereteti a gyerekekkel a muzikát, és felkészíti őket arra, hogy majd a „felnőtt koncertek” látogatói legyenek. Olyan programokat képzelt el, amelyek komplex élményt adnak, tehát az élő zene mellett filmet, táncot, színészi produkciót és sok egyebet is tartalmaznak, no és persze jelentős szerepet kap bennük az ismeretterjesztés. Kezdetben Zelinka Tamással, kedves kollégámmal – aki egyébként máig a nagyzenekari koncertek műsorismertetője –, felváltva álltunk ki a pódiumra. A második évtől egy kézbe kerültek a rendezvények, s azóta én vagyok a műsorvezető, aki az ötletek jelentős részét is szállítom. Természetesen mindent megbeszélünk Záborszky Kálmánnal, közösen szerkesztjük a programokat. Ő mindig nyitott az elképzeléseimre, és még akkor is bizalmat szavaz nekik, ha első hallásra merésznek vagy nehezen megvalósíthatónak tűnnek. Egy-egy sorozat négy programjának összeállításakor sokszínűsre, műfaji változatosságra törekszünk. Minden koncertet háromszor mutatunk be, így évente összesen tizenkét hangversenyt tartunk. Áprilisban megtartottuk a 175. koncertet is. Az első esztendőben, mivel akkor több koncert is a természettel foglalkozott, a sorozatnak a Pastorale címet adtam. Úgy gondoltam, minden évben más lesz az összefoglaló cím, a programoknak megfelelően, ám az évad végére a Pastorale igazi márkanévvé vált, minőséget jelentett, így sokan javasolták, hogy tartsuk meg.

I *Nemcsak a gyerekeket, a szülőket is várják ezekre a rendezvényekre...*

– Az első perctől az volt a cél, hogy a programok a kicsik mellett a családjuknak is nívós szórakozást nyújtsanak. A sorozatban akadt aztán bábszínházi produkció, hangszerész mesterek munkájának egészen újszerű bemutatása, tánc, filmvetítés. Természetesen ezek mindig a kiválasztott tematika köré épülnek, egymás hatását erősítve. A színes, változatos műsor reményeink szerint

kialakítja a gyerekekben az igényt az értékes művészeti produkciók iránt, de a velük érkező felnőttek is élményt kapnak. A szülők mellett zenetanárok is jönnek kísérőként, ezért olyan szöveget kell írnom, ami számukra is új információkat tartalmaz. A koncertek magas színvonala miatt olyan szülő- vagy nagyszülőpárok is lelkesen járnak a sorozatra, akiknek a gyerekei időközben felnőttek.

I *Nem is csoda, hiszen olyan érdekes tematikus műsorokkal találkoztunk, mint például: Várak és kolostorok – zenés kalandozás a középkorban; Vízi állatok zenében, versben és filmben; Velencei karnevál. Voltak hangszerbemutató koncertek, operaelőadások, s az érdeklődők megtudhatták, hogyan születik a filmzene, vagy mi az a rondóforma...*

– Még ennyi év után is rengeteg új ötletem van. Boldog vagyok, hogy megvalósult az az álmunk, hogy a sorozat májusi záró koncertjeit az Állatkertben tartsuk (ez 1999 óta van így), s hogy már közel egy évtizede minden évben igazi operaházra tudjuk várásolni a Zeneházat. Már hetedik esztendeje dolgozunk a nemzetközi hírű, kitűnő román operanévelővel és rendezővel: Ionel Panteával. Az operákat rövidített formában, de díszlettel, jelmezzel, színpadi mozgással adjuk elő. Ilyenkor én vagyok a mesélő, és persze magam írom az összekötő szöveget is, ami sokkal inkább szépirodalmi feladat, mint zenetörténész. A publikumnak nem szükséges előre felkészülnie vagy feliratokat silabizálnia, hiszen a mesélő folyamatosan vezeti őket a történetben. Mindenki mindent ért, így aztán még nagyobb figyelem terelődhet a zenei és színészi produkcióra, a rendezés finomságaira. A szerkesztésnél lényeges szempont, hogy meddig terjed az általános iskolás korosztályú gyerekek koncentráció képessége. Ki kell dekálni, miből mennyi lehet, mi az ideális sorrend, hogyan lehet fenntartani a legkisebbek figyelmét. Néha nem csekély kutatómunka szükséges ahhoz, hogy a kisebbek számára is érdekes dolgokat tudjak mesélni a darabokról. A kivetített vizuális anyagot is sok munkaóra összeszedni, megszerkeszteni, de megéri, mert így könnyebb megteremteni a zenéhez szükséges miliőt. A kicsiknek nem vagyok hajlandó gügyögni, és nem

Fülei Balázs, Záborszky Kálmán, Stuller Gyula, Sólymosi Tari Emőke, Várdai István

osztogatok csokoládét. Szerintem a fiataloknak rendezett koncertekre is jellemző kell legyen egyfajta emelkedettség, ünnepélyesség. Nagyon jólesett, hogy a gyerekek már az első évadban észrevették és értékelték, hogy felnőttként kezelem őket, miközben persze a korosztályuknak megfelelően beszélek. Műsorvezetőként sohasem megyek le a színpadról, én is meghallgatom a produkciókat. A közönség azt kell, hogy érezze, hogy én egyfajta összekötő vagyok közöttük és az előadók között.

■ *Hogyan lehet úgy darabokat válogatni, hogy ne csak a gyerekeknek, hanem a szülőknek, a zenetanárnak is élményt jelentsen?*

– A ciklikus művekből gyakran csak tételeket játszunk, de természetesen sohasem követünk el zenei csonkítást. A zeneházi előadások (szünettel együtt) körülbelül százhusz percesek. Az a jó, ha úgy tudjuk megkoronázni a koncertet, hogy a közönség úgy érezze, még szívesen hallgatta volna tovább is. Ezeket a produkciókat egyébként a művészek is nagyon élvezik. Tavaly például olyan neves előadók, mint Várdai István, vagy a Svájcban élő Stuller Gyula meghatottan nyilatkoztak arról, milyen szívmengető volt számukra a sorozatban részt venni, és mennyire érezték a közönség nyitottságát. Fontos, hogy az előadóművészek személyiségét is közelebb vigyem a közönséghez, ezért gyakran készítek velük rövid beszélgetéseket. Ezt különösen kedveli a publikum, hiszen ilyesmire az esti, felnőtteknek rendezett hangversenyeken ritkán nyílik alkalom. Nagyon örülök, hogy megnyertük együttműködő partnernek a szintén a Columbus utcában működő Magyar Táncművészeti Főiskolát. Úgy vélem, ez a jövő. Komplexitásra van szükség, a különböző művészeti ágak egymást kiegészítő jelenlé-

tére. Brieber János mester látványos koreográfiáinak és lelkiismeretes betanító munkájának köszönhetően gyakran színesíti az előadásokat néptánc. Idén egy régi vágyam is valóra vált: klasszikus balett produkciók is színre kerültek: a Főiskola ifjú balettosai A diótörőből és A rosszul őrzött lányból adtak elő részleteket egy olyan különleges programban, amelyben kiemelkedő tehetségű, versenyyőztes énekesek, hangszerekek, illetve táncosok voltak a szólisták. Nagyon fontosnak tartom, hogy mióta a zuglói Filharmónia szervezi a sorozatot, azóta a Szent István Király Szimfonikus Zenekar a koncertek egyik főszereplője. A sorozat hőskorában még a szakközépiskolás együttes muzsikált, s bár az is mindig kitett magáért, természetesen jelentős minőségi ugrást jelent, hogy most a nagy múltú, ma már profinak számító együttes játszik, amely mellel a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet is viseli. Sok kisgyerek valószínűleg itt lát és hall életében először szimfonikus zenekart, és lenyűgözi az a nagyszerű hangzás, amit ez a kiváló, és egyre fejlődő együttes tud nyújtani. A vezető karmester, Záborszky Kálmán mellett két fiatal dirigens, Ménesi Gergely és Horváth Gábor vezényli rendszeresen a zenekart. Ők szintén nagyon elkötelezettek, és szívvel-lélekkel dolgoznak a koncertek sikeréért.

■ *Akad azonban ebben a szezonban a Pastorale mellett újdonság is, hiszen Zugló összes iskolását, tízezernél több gyereket láttak vendégül a Liszt Ferenc és kora, illetve a Kossuth Lajos azt üzenete című programjaikon. Hogy jutott eszükbe ilyen hatalmas vállalkozásba kezdeni?*

– Záborszky Kálmán megtudta egy statisztikából, hogy a magyar gyerekeknek csak egy százaléka jár koncertre, művészeti ese-

ményre. Saját felméréséből az derült ki, hogy itt Zuglóban sem sokkal jobb a helyzet: a gyerekek négy százaléka jut el művészeti eseményekre, a többiek nem viszik el a szüleik. Hogyan lesz így a jövőben közönség...? A Pastorale-ra azok a szülők hozzák el a gyermekeiket, akik maguk is szeretik a zenét, és fontosnak tartják, hogy a következő generáció is megkapja ezeket az élményeket. De mi van azokkal, akiknek a családja – pénz, idő, érdeklődés hiányában – távol marad? Kálmán azt akarta elérni, hogy iskolaidőben, kötelező jelleggel a teljes zuglói diákságot hozzák el a Zuglói Zeneház előadására, és kapjanak egy életre szóló élményt. Harmincöt koncertet tartottunk, összesen több mint tízezer diáknak. A felső tagozatos általános iskolásoknak és a gimnazistáknak Liszt Ferenc és kora címmel olyan programot szerkesztettünk, amely Liszt életét a magyar történelembe ágyazva mutatja be. A zene mellett több élő táncprodukció is színre került, és három rövid filmet is levetítettünk. Ezekből az egyik, amelyet én magam rendeztem, azt mutatja be, hogy mit is jelent a hangszeres virtuozitás. A zongora- és zenekari darabokból, a táncokból, filmekből, no és az én összekötő szövegeimből pontosan ötven perces, szép ívű programot állítottunk össze. Ebből a koncertből összesen tizenhetet tartottunk, arra törekedve, hogy a közönség mind a tizenhetet egyszeri, megismételhetetlen alkalomnak érezze.

■ *Csodálom, hogy erre rá tudták venni az iskolák igazgatóit...*

– Nem volt könnyű, mert amikor meghallották, hogy emiatt tanórák maradnak el, ellemezték a tervet. Végül ugyanazok az igazgatók, akik tiltakoztak, a legnagyobb elismeréssel beszéltek a programról. A kamasz fiatalok némelyike unott arccal, látható tá-

Solymosi Tari Emőke, Ionel Pantea, Sáfár Orsolya, Megyesi Zoltán
a Szóktetés a szerjából 2012. áprilisi előadása után

volságtartással ült be a nézőterre. Biztos voltam benne, hogy a művészetek segítségével el tudjuk varázsolni őket. Ahogy peregni kezdett az előadás, (melyet a Kárpáthy Zoltán című film árvíz-jelenetével nyitotunk, hiszen az 1838-as pesti árvíz híre ébresztette rá Liszt Ferencet a magyarságra), nemcsak a kamaszok, hanem a tanáraik arca is átrendeződött. Ez a csoda minden koncerten megtörtént. A fiatalokat, akik azt hitték magukról, hogy ők nem szeretik a komoly zenét, magukkal ragadták a nagyszerű produciók, és azt gondolom, az a szeretet és odaadás is, amellyel mi fordultunk feléjük.

■ A kicsiknek is ez volt a programja?

– A nagycsoportos óvodásoknak és alsó tagozatos iskolásoknak Kossuth Lajos azt üzenté címmel készítettünk műsort, amely az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hangulatát jelenítette meg. Záborszky Kálmán előtte óvónőkkel is konzultált, akik felhívták a figyelmét arra, hogy az ilyen kicsi gyerekeknek mindenképpen aktívan kell részt venniük az előadásban: énekelni, mondókát mondani, tapsolni, dobogni, vonulni... Kitűnő népzenező kollégám, Szerényi Béla volt a játékmester, aki jól megmozgatta a gyerekeket. A játék mellett természetesen ebben a producióban is volt

szimfonikus zenekari muzsika, tánc, filmvetítés, és részemről némi ismeretterjesztés. Szinte minden szóba kerülő témáról vetítettünk korabeli képeket is. A kicsik nyitott szívvel jöttek, sokan még pártát, illetve csákót is készítettek, és az ünneplő ruhájukhoz azt is felvették. Ez az előadás 40-45 perces volt, tizennyolcszor ismételtük meg (dél-éltönként három koncertet tartottunk), és ezeket összesen 5200 gyerek látta. Ahogy valamennyi Liszt-program esetében, úgy a Kossuth-programok végén is mindig zúgó vastaps volt. Bízunk benne, hogy maradandó élményt tudtunk nyújtani, s felkeltettük a gyerekekben az igényt a minőségi produciók iránt. Az lenne jó, ha folytathatnánk ezt a közönségnevelő akciót. Ez nagyrészt azon múlik, hogy a kerületi önkormányzat továbbra is támogatja-e a projektet, amellyel szerintünk átforgalmazható lenne egy egész kerület szellemi élete, hangulata, és egyúttal az egész országnak is példát lehetne mutatni. A tanárok azt mondták, hogy bármikor szívesen megnéznének a diákjaikkal hasonló produciókat. Az ilyen előadásokban egyébként nem lehet hibázni, mindennek tökéletesnek kell lennie, mert egy apró nüanszon nemcsak az adott program hatása múlhat, hanem az is, hogy a jövőben vágyik-e majd a gyerek hasonló kulturális élvezetekre. Az a lényeg, hogy az

előadás kezdete után nem sokkal már ragyogni kezdenek a szemek... Ez most mind a harmincöttször így történt.

■ Az iskolák nyitottak a további együttműködésre?

– Úgy tűnik igen. Magunk mellé állítottuk őket, mert igazi színházi élményt kaptak, megtörtént a varázslat. A közönségnek mindig éreznie kell, hogy az, aki a színpadon van – a művész, a műsorvezető –, a legtöbbet akarja adni magából. Még azért is sok dicséretet kaptunk, hogy a színpadmesterek is sötét öltönyben, nyakkendőben végeztek a dolgukat, és mindenki másodpercre pontosan tudta, mi a dolga. Nálunk soha sincs üres járat, és ez a gyerek-közönség figyelmének fenntartása szempontjából különösen fontos. Magunk sem gondoltuk, hogy ez a projekt ennyire sikeres lesz. Ahhoz, hogy így tudjuk megszerkeszteni, és ilyen színvonalon tudjuk az előadásokat lebonyolítani, kellett a Pastorelle-sorozat tizenöt éves tapasztalata. Záborszky Kálmán elkötelezett, karizmatikus vezető, aki képes megszervezni egy igazi, összetartó csapatot. Ilyen produciókat létrehozni ugyanis csak csapatmunkában lehet. Bízunk benne, hogy lesz folytatás, s ennek köszönhetően a jövőben közönség is!

R. Zs.

Magyar hangszer a tokiói brácsaverseny díjai között

A 2. Tokiói nemzetközi Brácsaverseny győztesének jutalma Blaszaauer Róbert mesterhangszere volt, melyet a kínai Wenting Kang vehetett át. A rangos versenyen a harmadik helyezett japán Kimi Makino és a különdíjas svájci Andrea Burger is Blaszaauer-brácsán játszott. Az eseményt nem kizárólag csak a saját, hanem az egész magyar hegedűkészítő szakma sikerének könyveli el a hangszerkészítő.

Í Milyen utat járt be, ami elvezette ehhez a rangos elismeréshez?

– 1984-ben végeztem Temesvári Péternél. Az Üllői úton dolgoztam a Kozmosz Ipari Szövetkezetnél egy olyan műhelyben, ahol volt, hogy tízen-tizenketten voltunk egy negyven négyzetméteres területen vonós, fűvös hangszerészek. Amikor onnan kiváltam, Temesvári Péterrel kezdtünk együtt dolgozni, majd 1992-ben egyéni vállalkozóként a szüleim lakásának egy részében rendeztem be az első önálló műhelyemet. Akkor még főleg javításokkal foglalkoztam, ami akkor még jövedelmező elfoglaltság volt, majd az új hangszerkészítés háttérbe szorította a javításokat.

Í A javítások csökkenésével pedig nem valószínű, hogy növekedett az új hangszerkészítések megrendelése?

– Valóban nem. Ez inkább az én érdeklődésem miatt következett be. Kezdetben modern, majd barokk hangszerket készítettem. Korábban nagyon szerettem festeni, rajzolni, és úgy éreztem, hogy a barokk hangszereken keresztül egy szabadabb világot ismerhetek meg. Nagyon sokféle faanyagot használhatok, a díszítések, a méretek, a formák nem annyira kötöttek, mint egy modern hangszerénél. Volt, hogy egy CD-t vásároltam, aminek a belső borítóján láttam egy érdekes formájú hangszeret, aminek azután megszereztem a teljes szerkezeti rajzát és az alapján megépítettem, vagy egy másikat saját magam próbáltam megtervezni. Mivel ezekkel a hangszerekkel főleg külföldön láttam lehetőséget, több kiállításon részt vettem, így kerültem kapcsolatba Veit Benedikt Hertensteinnel, aki az előző tokiói versenyen szintén az én hangszeremmel nyert harmadik díjat. Barátságunk révén ismertem meg egy Genfben élő kiváló magyar brácsaművészt, Rozsos Tamást, aki mindig szívesen próbálgatta az újonnan elkészült hangszereimet, és biztatót a folytatásra, sőt, összeismertetett Imai Nobuko brácsaművész professzorasszonyal, a tokiói verseny megálmodójával és fő szervezőjével. Mivel a brácsaművésznő teljes elégedettségét fejezte ki a hangszereim iránt, így stílszerűnek találta, hogy a 2. tokiói versenyen Bartók, Ligeti, Kurtág művek megszólaltatása mellett, magyar brácsa legyen az első díj. A világon ma elsősorban az olasz hangszerkészítők számítanak, így az első díjhoz tett felajánlással a magyar hegedűkészítés versenyképességét is szerettem volna igazolni. Számomra csak a verseny közben derült ki, hogy több olyan ifjú tehetség is sikerrel szerepelt, aki az én hangszeremen játszott. Jó érzéssel tölt el, hogy a győztes Wenting Kangnak ez élete első saját hangszere. Ez egy 43-as brácsa, nagyon kényelmes menzúrával, kitűnő mély és öblös hanggal. A hírek szerint nagyon meg van elégedve, és szívesen játszik rajta.

Í A hegedűkészítés elég pontos mértékek szerint zajlik. Mitől függ, hogy hányas méretű brácsát készít?

– Az előbb említett barátom, Veit Hertenstein kölcsönkapott egy nagyon drága nagyméretű olasz hangszeret, gyönyörűen szólt a kezében, könnyedén tudta kezelni, ezért megkért, hogy próbáljak egy hasonló brácsát elkészíteni. Így megépítettem hasonló méretekkel, és kiderült, nagyon jók ezek az árnyok, úgyhogy már a negyedik ilyen nagy hangszeret fejezem be. Nagyon erőteljesen, jól szólnak az alsó húrok, egyben könnyű megszólaltatni őket. Úgy érzem, hogy szerencsésen, a versenyre készített hangszer lett a legjobb.

Í Ez valószínűleg a legjobb reklámot is jelentette...

– Reméljük, igen. Az, hogy egy ilyen versenyre rábólintottam, ahhoz az is hozzá tartozik, hogy már nem az a világ van, amikor az ember ül a műhelyben, és várja, hogy bekopogjon a megrendelő. A szakmában ma már nem csak a készítést, hanem az eladást is meg kell tanulni. El kell indulni, ki kell mozdulni a világba. Ezért is veszek részt több külföldi kiállításon.

Í Megéri?

– Ez egy hosszú távú befektetés. 12-13 éve járok német, osztrák, holland kiállításokra. Körülbelül öt-hat év kellett ahhoz, mire kialakult a bizalom irányomban. Egy kiállítás komoly költséggel jár, helybérlet, utazás, szállás, stb. Viszont szemben az itthoni kiállításokkal, az érdeklődés sokszorosa a hazainak. Sajnos, sokkal jobban kéne nyelveket beszélnem. A német szakmai nyelvet elfogadható szinten beszélem, de az angol nyelvtudás még fontosabb lenne.

Í Ez megszűlelendő a ma tanuló hangszerészeknek is?

– Így van, ez nagyon fontos. Ez annak idején kimaradt az életemből, és már nem igazán tudom pótolni. Ezekon a kiállításokon gyakran találkozom olasz, francia, holland kiállítókkal, akik három nyelven beszélnek. A bizalom kialakításához, a hangszerről való információhoz elengedhetetlen, hogy szót értesen egymással a készítő és az érdeklődő.

Í Barokk hangszerekkel jár kiállításra, brácsákat készít. Honnan szerzi be a faanyagot?

– A nagy részét Erdélyből szereztem be, ebből elég nagy a készletem, mostanában már ritkán fogok vásárolni. Egy gyöngyösi fatelepről nagyon szép jávorfát sikerült szereznem, igaz nem olyan látványos, mint a többi, de kitűnően cseng. Szerbiából is vettem nagyon szép kemény jávorfát, most már a többszöröse van nálam annak a faanyagának, amit az életem során fel tudok majd használni.

■ *Egy nagyobb darab fáról rögtön lehet látni, hogy alkalmas hangszerkészítésre, vagy hozhat meglepetéseket?*

Már akkor lehetnek meglepetések, amikor kisebb részekre vágjuk. Egy gyönyörű anyagnak belül lehetnek olyan betegségei, ami miatt el kell dobniz az egészet, de vettem úgy is teljesen szakszerűen kezelt faanyagot, hogy azt rövid időn belül el kellett égetni, mert két év alatt megette a szű. Ez elég drága multság volt.

■ *Javitással foglalkozik még?*

– Nagyon keveset, főleg a régi kuncsaftjaimnak. Bővíteni nem is nagyon lehetne a kört, ma az emberek nagyon meggondolják, mennyit költenek javításra. Persze néha megkeresnek feladatokkal – régi, esetleg nagyon rossz állapotú hangszerek javításával –, amit érdekesnek találok, és pláne, ha nem kell időre elkészítenem, szívesen elvállalom. Állandóan javítok viszont a XVIII. kerületi zeneiskolának. Az ottani vonós hangszerállományt már 15-16 éve én tartom karban.

■ *A MŰPÁ-ban tavaly rendezett hangszerkiállítás kapcsán beszélgettünk Domonkos Mátéval a zeneoktatás és hangszerészet nehéz helyzetéről, ezek szerint van iskola, ahol ezt megoldották.*

– Ilyen szempontból ezt egy nagyon jó kerületnek tartom. Folyamatosan újítjuk fel a hangszerparkot. Elvértve vannak csak gyengébb minőségű kínai vagy orosz, illetve le-robbant szegedi hegedűk. Zeneiskolák között a legjobbak közé tartozik a kerület hangszerállománya.

■ *Visszatérve a brácsákra. A kész hangszereket nyilván teljesen felszerelve próbálja ki a vevő. Csak egy konkrét húrfajtát használ, vagy minden hangszerénél újjakat kell tesztelni?*

– A zenészek általában ragaszkodnak az általuk jónak tartott húrhoz, függetlenül attól, hogy melyik hangszeren játszanak. Azt szoktam javasolni, hogy az elkészült hangszert jó pár hétig próbálja ki az általam felszerelt garnitúrával, majd csak azután változtasson rajta. A jelenlegi húrösszeállítást, Imai Nobuko javasolta, nem azonos márkájú húrokból. Ez nekem is újdonság volt, de úgy veszem észre, hogy az én hangszereimből valóban ez hozza ki a legtöbbet.

■ *A vonó nagyon meghatározza a hangzás minőségét. Mindenki a saját vonójával lesz útjára bocsájtva, vagy ebben tesz javaslatokat?*

– A muzsikuskoknak általában előbb van meg a saját vonója, mint a hangszere. Ennek

nyilvánvaló oka, hogy a vonót a hangszer árának töredékéért lehet megvenni. Valóban nagy különbségek lehetnek megszólaltatásban, de ha valaki megszokott egy vonót, arról nehéz lesz lebeszélni.

■ *Van-e tanulója a műhelyében, nevel-e utánpótlást?*

– Most nincs. Régebben tanítottam, de mivel elég sokat utazom a kiállításokra, nem tudnám a műhelyben folyamatosan felügyelni egy növendék munkáját. Egy tanuló nagy felelősség. Nem a haszonszerzés a cél általa, nem lehet őt termelésre ráállítani, neki meg kell tanítani a szakmát. Ezért ma semmiféle juttatást sem kap egyetlen mester sem, illetve ha jól tudom, minimális adókedvezmény jár a tanuló után. Ez külföldön úgy működik, hogy van egy tanműhely, ahol a mester, az oktató fizetést kap azért, hogy tanít. Nálunk van egy elméleti oktatás az iskolában, és a tanulók külön-külön műhelyekben végzik a gyakorlatot. Amikor én az Üllői úti műhelyben dolgoztam, együtt voltunk vonós-fúvós tanulók. Rengeteget tanultunk egymástól. Láttam, hogyan párnáznak egy klarinétot, hogy egyengetik ki egy behorpadt rézfúvós hangszer korpuszát. Szerintem az az ideális műhely, ahol többen vannak, ott ösztönzik, segítik, tanítják egymást. Jelenleg a nagyobbik fiammal Gergővel dolgozom, aki asztalosként végzett. Őt nem érintette meg igazán a hangszerész szakma szépsége, de szívesen segít, főleg a nagyolásokat, csiszolásokat és a lakk-alapozásokat bízom rá.

■ *Van-e most magyarországi megrendelés?*

– Jelenleg egy basszus gambát készítek egy Nürnbergben tanuló nagyon tehetséges fiatal magyar lánynak, aki látott nálam egy hangszert, és egy ahhoz hasonlót szeretne. Külföldi megrendelésre most egy nagyon érdekes munkát fogok befejezni. Ez egy igen értékes régi olasz brácsa kópiája, természetesen a tulajdonos engedélyével másolom. Egyszerre öt-hat hangszer általában mindig készül a műhelyben. Egyrészt azért szeretek külföldi kiállításokra járni, mert egyfajta ösztönzést jelent, hiszen második-harmadik alkalommal nem illik ugyanazokkal a hangszerekkel megjelenni, másrészt a kollégák munkáit is látom, ami új alkotásokra inspirál, és nem utolsó sorban, sokat lehet tanulni tőlük.

Werner Judit

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC